MİZAH HİKÂYELERİ
antolojisi

HÜSEYİN RAHMİ

AHMET RASİM

MEHMET RAUF

HÜSEYİN SUAT

FAZIL AHMET

ÖMER SEYFETTİN

REFİK HALİT

ERCÜMENT EKREM

Akbaba mizah yayınları 1

1.00 KURUŞ

Akbaba

Birinci kitabı

Mizah Hikâyeleri Antolojisi

[illegible]

Ön Söz

Biz, mizah edebiyatında dâhîsini vermiş bir milletiz: Nasreddin Hoca Türktür. Amma, Türk kütüphanesi, mizah edebiyatından mahrumdur.

Birinci sayısı 1923 yılında çıkan Akbaba, çok geç kalmış bile olsa, vazifesini hatırladı. Elinizdeki bu kitap, o hatırlayışın ilk eseridir.

Mizah hikâyeleri serisini, daha eskiye de götürmek mümkündü. Biz, edebiyat tarihi yapmadığımız için o kadar geriye gitmiyor ve bugünün zevkiyle, Hüseyin Rahmi üstadımızdan başlıyoruz. Hem de, zamanın eskittiği, genç hâfızalara yabancı bazı ölü kelimeler yerine dirilerini koyarak...

Mizah hikâyeleri, üç cilt olacak ve son devrin, edebî çerçeve içinde mizah yapan bütün üstadlarını toplayacaktır.

Neşriyat hayatımıza yepyeni bir çeşni katacak Akbaba Mizah Yayınları'nın, her ay yeni bir cildini, iç ve dış güzelliği üstüne —bugünün imkânları içinde— titreyerek, muhterem okuyucularımıza takdim edeceğiz.

Son sözümüzü, Molière'in diliyle söyliyelim:

İnsan, güldüğü kadar insandır.

AKBABA

Hüseyin Rahmi Gürpınar

1864—1943

İSTANBUL'DA doğdu. Babası, Erzurum Mevki Kumandanlığında vefat eden Sait Paşadır. Mahmudiye Rüşdiyesinde okudu. Hususî hocadan Fransızca öğrendi. Mahrec-i Aklâm'da ve Mülkiye Mektebinde okudu. Adliyede ve Nafia Tercüme Kaleminde çalıştı. 1908 den sonra memurluktan ayrıldı. Büyük Millet Meclisinin beşinci ve altıncı devrelerinde Kütahya Milletvekiliydi. Hayatının büyük bir kısmını Heybeliada'da, tepedeki köşkünde geçirdi ve burada öldü. Heybeliada mezarlığında medfundur. Hiç evlenmemiştir. Kalemiyle geçinmiş yazarlarımızdandır.

Yazı hayatına 1883 te «Tercüman-ı Hakikat» gazetesinde başladı. 1898 dan sonra «İkdam» da roman ve hikâye yazarı oldu. 1908 Meşrutiyetinden sonra, kitapçı İbrahim Hilmi Çığıraçan'la birlikte «Boşboğaz» isimli bir mizah dergisi çıkardı. Romanlarındaki bazı kısımlar müstehcen görülmüş, bir kaç defa mahkemeye verilmişse de beraat etmiştir.

«Bir kitap meraklısı bana sorsa:

— Kütüphanemde Hüseyin Rahmi'nin eserlerini nereye koyayım?

Derim ki:

— Kant'ın ve Descartes'in hattâ yanına değil, yerine!.. Zira, içerisinde yaşıyacağım âlemi bana onlardan iyi öğretir.

Ve ilâve ederim:

— Onların yerine ve Schopenhaver'in yanına. Çünkü Hüseyin Rahmi'nin zekâsı, dışından gülen, içinden ağlayan bedbin bir filozoftur: faziletlerden ziyade noksanları görür ve

meziyetlerden ziyade metaibi şerheder; üstadın sayabileceğimiz yüzlerce hikâyeleri arasında bir tanesi olsun güzel insaniyet nümunesi olmak üzere teşhir edilemez. Kahramanlarının elbisesini ve cildini deler, bütün gizli pürüzlerini meydana çıkarır.»

Cenap Şehabettin

«İstanbulun mahalle hayatını, mahalle kadınlarının psikolojilerini Hüseyin Rahmi Bey ayarında bugüne kadar hiç bir romancı tersim etmemiştir. Ahmet Rasim Beyle Hüseyin Rahmi Bey, edebiyatımızda biri makaleleriyle, biri hikâyeleriyle İstanbulun renk ve hayatını tesbit etmişlerdir.»

Ali Canip Yöntem

«Mevzuları bazı defa romantik, fakat yazışı tamamiyle realisttir. Hayatımızın, hele İstanbul hayatının muayyen devirlerdeki pek çok safhalarını bütün çıplaklığı ile, çok defa gülünç, bazan da hazin olarak yazılarında buluruz.»

İbrahim Alâettin Gövsa

Tövbeler Tövbesi

Muharebe senelerinde Hasibe Hanım uğradığı gülünç bir felâketle tuhaf bir vakanın kahramanı olmuştu. Hikâye ağızdan ağıza İstanbula pek çabuk yayıldı. Dar bir çıkmaz sokak kuyusunda yaşayan bu kadın velveleli «Film»lerin büyük artistleri gibi çabucak tanındı, meşhur oldu. Hikâyeyi dinlemek için gelen kadın kalabalığıyla her gün evi dolup dolup boşalıyordu...

Yine bir gün Hasibe Hanımın küçük odası doldu. Düğün evi gibi kalabalık sofaya, merdiven başına kadar taştı. O, eline kahvesini, sigarasını aldı, bu iki keyif vericinin dumanları arasında süzüle süzüle dinleyenleri, sabırsızlıkla ağzına baktırıyordu. Anlatacaktı, fakat biraz nazlanmak âdetiydi. Bu tuhaf sergüzeştini tekrar tekrar hikâyeye doymaz, sanki kelimelerin tatlı şekeriyle herkesten çok kendi lezzet duyardı.

Dumanların münhanileri içinde gençliğini hatırlayarak süzüm süzüm süzülürken Hasibe Hanım sinirli bir gülme ile birden fıkırdadı. Sanki on sekiz yaşının sesini, edâsını bulmak için kırıldı, döküldü. Ah, şimdi buruşuk yüzüne, kart sesine hiç yaraşmıyan şuhluklara başladı:

— Bu yaştan sonra bana teklif ettikleri şeye bakınız... Hey Rabbim ruzi kılsın... Olur şey mi hiç? Sen şeytana uydurma Allahım. Hanımlar söylemeğe hacet var mı? Hepimizin başında... Bu muharebe bizi ne hâle getirdi... Çekmediğimiz yoksulluk, sıkıntı kalmadı. Şimdi bomboş gördüğünüz bu ev akşam üstü dolar. Oğullarım, kızlarım, torunlarım vardır. Kimi kazanca gider, kimi mektebe. Hanımlar, bu kadar kişi gündüz çalışırız. Yine lâyıkıyla karnımızı doyuramayız. Onlar sokağa giderler. Ben ev işine bakarım. Bu çarpık merdiveni belki yüz defa iner çıkarım. Sokaktan alıp getiren ben, pişirip de akşama önlerine koyan ben... Ne yapayım? İşte elimden geldiği kadar çalışıyorum. Bana en zor gelen iş nedir

bilir misiniz? «İaşe-i Umumiye» nin küçük küçük vesika defterleri var. Bunları her gün Belediyeye, tasdik ettirmek, mühürletmek için bilmem hangi efendiye götür. Hepsinden bir türlü tekdir, azar işit... Siz bu kadar nüfussunuz da, şu kadar fazla yazdırıp yalan söylüyorsunuz da... Daha bilmem ne gibi bin çeşit târizler... Önlerinde suçlu gibi olurum. Süklüm püklüm kalırım. Ne söyliyeceğimi bilmem... «Vallahi değil efendi, ben çok şükür müslümanım. Ehl-i imanım. Yalan kabul etmem...» diye yeminler ederim. A... aa... Ne içleri bozuk herifler. Bir türlü inandıramam. Tamam işimizi bir parça düzeltiriz. Eski vesikaları getiriniz. Onlar değişecek, yenilerini vereceğiz...' diye bir emir çıkar. Hay ilâhi işkembeniz, barsağınız değişsin. Bunlardan bir tanesini kazara kaybedecek olursan yenisini vermezler. Sıkı sıkı saklasan eskisine itibar etmezler. Hükûmet işi mi dedin, hanım geç... Beceremiyorlar vesselâm. Bu vesika defterciklerinin üzerinde ince oya gibi gözle seçilmez yazılar, kenarları zımbalanmış pul pul bir şeyler... Arkalarında kırmızı, siyah rakamlar var. Benim okuyup yazmam yok. Yaşım o kadar ileri değildir ama dertle, mihnetle vaktinden evvel çökmüş bir kadınım, bu defterleri imama götürürüm. O ayırır. Üzerlerine işaret kor, bana verir. Bizim imam pek cingöz, pek beceriklidir. Elinden uçanla kaçan kurtulmaz. İaşe memuruyla uyuştu. Tamam üç ayda ev sahibi oldu. İş becerenin, kılıç kuşananın demişler... Aleyhinde daha bir çok şeyler söylüyorlar ama, neme lâzım, günahı üstünde kalsın. O yaşta imam olmuş. Genç herif... Bir kere erkeklik damarı oynadı mı... Elbette her fenalığı yapacak... Ha bakınız, kötülüğü varsa, iyiliği de vardır. Güler yüzlü, şakacı adamdır. Vesika falan münasebetiyle bazan giderim de başı boş olursa biraz görüşür gülüşürüz... «İmam Efendi bu pahalılıkla halimiz ne olacak?» derim de «Hakkın var Hasibe Hanım, şimdi koca karılardan başka her şey para ediyor. Her mal ateş pahasına çıktı.» cevabını verir... Bir gün yine böyle imama gittim. Lâkin herif yerinde yok. İçine bakmadığım dükkân, aramadığım sokak kalmadı. Her tarafı fellim fellim dolaştım. Başka uzak semtlere gittim. Bulamadım. Yer yarılmış, dibine geçmiş vesselâm... Ben böy-

le alık alık dolaşırken baktım, kapısı açık koca bir daire... Temiz pâk, genç genç polisler duruyor. Güzel güzel, şık şık, yosma bir sürü karı fıkır fıkır, fingir fingir, alay alay içeri girip çıkıyorlar. Baktım baktım, bir şeye benzetemedim. Orası ne câmi, ne hamam, ne düğün evi... Böyle süslü karı kalabalığı nedir? Merakım arttı. Gittim. Şöyle kapıdan içeriye başımı soktum. Allah sizi inandırsın hanımlar, lâvanta kokusundan başım döndü. Ya karıların merdivenden çıkarken birbirlerini gıdıklaya çimdikleye şakalaşarak gülüşmeleri bana, pek acayip geldi. Daha doğrusu betime gitti. Kendi kendime: «Acaba içerde genç kadın sergisi mi var?» dedim. A öyle ya, bu zamanda türlüsü görülüp işitiliyor. Usulcacık bir genç polise yaklaşarak sordum:

— Baksana oğlum burası neresi?

«Bilmem ne dairesi» dedi anlayamadım' Bir daha sordum, cevap vermedi, hızla öbür tarafa yürüdü. A merakım daha ziyade arttı. Orta yaşlı bir polise yaklaştım:

— Efendi, düğün evi gibi buraya niçin dolup dolup boşalıyorlar? İçeride yüz yazısı mı var? Görülecek bir şeyse, müsaade ediniz de ben de göreyim...

Polis güldü. Beni tuhaf bir bakışla süzerek:

— Büyük hanım, haydi işine!.. Üstüne vazife olmayan şeyleri anlayıp da ne yapacaksın? dedi.

O da yanımdan sıvıştı gitti. Şimdi aldı mı beni büsbütün kızılca bir merak? Bu işin ne olduğunu kimden anlayayım? Üzüntüden çatlayacağım. Orada adam çok. Babayani bir efendinin yanına gittim:

— Efendi, sen pek müslüman bir zata benziyorsun. Beni meraktan kurtar.

Adamcağız şaşırarak:

— Hangi meraktan?

— Bu taze karılar gülüşe oynaşa niçin buraya girip çıkıyorlar?

Bu müslüman efendi derin derin içini çekerek:

— Ne yapsınlar hanım? Allahın takdiri böyleymiş...

— Niçin öyle derinden ah ediyorsunuz? İçeride cenaze mi var?

Cenaze yok. Şu kadınların alınlarındaki çirkin yazıya teessüf ediyorum.

— Efendi, ben size onların alınlarındaki yazıyı sormuyorum. Ne yapıyorlar içerde?

— Vesika alıyorlar...

— Ne vesikası?

— Artık sorma canım, haydi işine...

— Neye sormıyacakmışım? Onlara var da bana yok mu? Bulgur mu veriyorsunuz? Şeker mi. Fakirlikse ben onlardan çok düşkünüm. Bir benim kıyafetime bak, bir de onlardaki süse, fanteziye bak. Mutlaka bir vesika ben de isterim. Yerini gösteriniz bana... Nerede veriyorlar?.

— İnnallahe maasabirin......

— Ya efendim bana gelince sabır, onlara gelince vesika... Çünkü ben koca karıyım... Onlar gibi fingirdemiyorum. Nâzırlara değil, sizi şikâyet için vaktin padişahına kadar çıkarım. Mutlaka bir vesika da bana vereceksiniz...

Adamcağız lâhavleler çekerek karşımdan savuştu, fakat şimdi sardı mı beni bir hiddet... Aldım başımı, dairenin içine yürüyüverdim. Önüme geniş çifte merdiven geldi. Yukarı çıktım. Genç karılar fıkır fıkır divanhanelerde kol kola piyasa ediyorlar. Bir tanesinin yanına gittim:

— Kızım, burada ne dolaşıyorsunuz?

— Vesika almak için nöbet bekliyoruz.

— Ne vesikası yavrum? Erzak değil mi?

— Evet...

— Ne veriyorlar hanım kızım?

— Yağ, pirinç, şeker, irmik, ne isterseniz... Hem de en alâsı......

— Hangi odadan veriyorlar?

— Bu sofadan sağa doğru yürüyünüz. Bakınız orada bir kapının önünde kadınlar birikmiş. O loşça koridorun içindeki kalabalığa siz de karışınız. «Muayene odasına gireceğim, ben de vesika almaya geldim» deyiniz.

— Hay Allah senden razı olsun güzel kızım. O mini mini konca ağzını öpeyim...

Dedim yürüdüm. Arkamdan bayıla bayıla gülüştüler. Ben

doğru tarif ettikleri yere gittim. Genç karıları ite kaka tâ önünde beklenilen kapıyı buldum. Orada duran hademeye.

— Söyle içerdeki efendilere, vesika almaya geldim. Çok beklemeye vaktim yok. Çabuk versinler...

Etrafımda bir kahkaha sağnağı koptu.

Odacı:

— Haydi işine git Hanım, sana vesika vermezler.

Dedi. Ben öfkeden köpürdüm. Kapının önünde bir velvele kopardım. İçerden, kasaplar gibi boyunca beyaz gömlek giymiş bir delikanlı çıktı:

— Nedir bu gürültü? dedi.

Vesika istediğimi söyledim. Bir dolgun kahkaha da o salıverdikten sonra:

— Sana vesika veremeyiz, dedi.

— Ay niçin?

— Allah için...

O zaman yumdum gözümü, açtım ağzımı:

— Sizi gidi devlet, millet hainleri sizi... Genç, güzel, oynak karılara verirsiniz de, bana vermezsiniz, öyle mi? Nedir kusurum? Onlar gibi cilveleşemiyorum diye ben açlıktan mı öleyim?

Bu sözlerim epey tesir etti. Gömlekli delikanlının yüzü kıpkırmızı kesildi. Nihayet imana gelerek:

— Mademki böyle söylüyorsun. Gel içeriye, sana da verelim! dedi.

Beni odaya adılar. Beyaz gömlekliler etrafımı sardılar. Gülüşe gülüşe aralarında fıs kos konuştular. Nihayet biri:

— Vesika verilecek kadınların yaş haddi hakkında bize bir emir yok ya?.. Madem ki bu hanım mutlaka ben de alacağım diye ısrar ediyor, ona da verebiliriz...

Ben bu lâkırdıları can kulağıyla dinliyor, her sözü ayrı ayrı ezberliyordum. Bana orada ufak karyola gibi bir şey göstererek:

— Bunun üzerine arka üstü yat...

Dediler. Bu teklif bana pek acaip geldi.

— A uykum yok... Bir şey yok... Böyle vakitsiz niçin yatayım?..

Yat hanım, seninle uğraşacak değiliz. Dışarıda nöbet

bekliyen bu kadar kadın var...

Şaşırdım. Basiretim bağlandı. Alıklaştım. Bir şeyler oldum. Ah, ne yapayım hanımlar? Zahif dedim, bu vesikanın da kefareti böyle. Geçinme dünyası bu... En âlâ cinsinden yağ, şeker, pirinç, zahirenin hepsini almak için, gösterdikleri yere upuzun yattım. Yüreğim güm güm atıyor. Çünkü ne olacağını bilmiyorum.

Sonra elinde pırıl pırıl bir aletle biri yanıma yaklaşarak:

Aç!.. dedi.

Nere mi?..

— ....

— A aaa... aa.....

— Bağırma, aç!.

— Ay niçin?

— Muayene edeceğiz. «Bu kadında hastalık yoktur» diye eline vesika vereceğiz. Hangi umumhanenin «genelevin» sermayesiysen, orada müşteriye çıkacaksın...

Ah hanımlar, bütün sinirlerim boşandı. Bir haykırış haykırdım. Odanın camları şıngırdadı. Yattığım yeri de bir âlâ ıslattım. Uçkurlarım elimde kapı dışarı bir fırlayış fırladım. Merdivenlere doğru kaçarım ama, ne kaçarım. Arkamdan genç fâhişeler gülmekten kırılıyorlar. Gidi kahbeler sizi... Bu yaşıma geldim, harama uçkur çözmedim. Dikiş kaldı; ırzım lekelenecekti.

Hasibe Hanım bu tuhaf sergüzeşti o anda tekrar yaşıyormuş gibi asabi bir hicabla, iki avucunu yüzüne kapadı, iki kat eğildi. Tombul vücudünün her tarafı titreye titreye güldü, güldü. Parmaklarının arasından boğuk boğuk:

— Ah... Ah!. Orospu dubarasına uğradım... Yaşlandım diye büyük söylememeli... Bir kadın için her zaman tehlike var... Rabbim kazasından esirgesin. Bir daha vesika mı? Tövbeler tövbesi...

Sonra helecanını teskin için durdu... durdu.. Nihayet, baygın bir bakış ve ezgin bir sesle:

— Irzımı zor kurtardım, şükür Rabbime!

Dedi.

Büyük bir İbret dersi

Biz, insan, hayvan bütün canlı mahlûklar hayatın ayni kanunlarına tâbiiz. Bu basit hakikata ermek için, Lafonten gibi hayvanları insanların diliyle konuşturmaya hacet yok. Onları kendi yaradılış, âdet ve insiyakları üzerinde tetkik ediniz. Aramızda müşterek çok noktalar görürsünüz. Bazan hareketlerinde o kadar kuvvetli ifadeler vardır ki beşeri dil ile konuşmaktan ziyade bize büyük hakikatlar anlatırlar. Ve hattâ ibret nümunesi olacak hikmet dersleri gösterebilirler.

Bir akşam İstanbul köpeklerinin bana verdikleri derin felsefe dersini hiç bir büyük filozofun düşüncelerinde okumadığımı itiraf ederim.

Bir Ramazan içindeydik. İkdam'da «Metres» romanım tefrika ediliyordu. İftarı Sirkeci lokantalarından birinde ettik. Bir kaç arkadaş tashihlerimizi yapmak için matbaaya döndük. Acı, tatlı dertleşmeye başladık. Ramazanın on beşine doğru padişahın (Hırkaişerif) ziyareti münasebetiyle bütün zabıta, bütün hafiyeler, silâhşorlar, jurnalcılar faaliyete girişirler. İstanbulu kasıp kavururlar. Sürgünler, hapisler, tazyikler, takayyütler çoğalır. Sansürlerin şiddeti akıl almaz bir raddeye varır. Ne derece munis, yumuşak, dalkavukça, sadıkane sözler yazsanız her kelimenizden zâtı akdesi hümayunları aleyhinde bir hıyanet, bir fesat, bir fena niyet kokusu alınır.

O akşam biz matbaa arkadaşları ağızdan kulağa yine hep bu zeminler üzerinde dertleşiyorduk. Bu haris kara cahil adamların ellerinde memleketin yuvarlandığı uçurumu düşündükçe başlarımız dönüyordu.

Matbaadan çıktım. Kafamı dolduran bu kara fikirlerle yürüyerek Türbeden tramvaya bindim. Aksarayda bizim sokağın önünde arabadan atladım; vakit yatsıya yaklaşıyordu. İçiler camii sırasına geldim. Köşe başında vüzeradan bir zatın konağı var Tamam oradan geçerken konak kapısının iri

kanatlarından biri açıldı. Başında koca bir tabla ile ayvaz çıktı. Tabla sofra artıklarıyla tepeleme dolu. Tatlı, ekşi, hamur işi, ekmek, kemik, sebze, pilâv, çorba, karmakarışık bir türlü yığını...

Bu ziyafetin davetlileri on beş yirmi kadar alışkın köpek imaretlerin önüne toplanan dilencilere benzer bir sabırsızlıkla kulaklar dikik, gözler tetikte bekliyorlar. Kapının önünde kuvvetli berrak bir havagazı feneri yanıyor. Bir sahaya kadar etraf gündüz gibi aydınlık...

Köpekler kuyruk sallayarak ufak, ufak, kısık sevinç ulumalarıyla tablalı ayvazın etrafını sardılar. Ben de ne olacağını görmek için karşıki duvarın önüne çekildim. Duruyorum Allahın verdiği rızk kuvvetler arasında nasıl paylaşılır. bu dersi görecekim.

Ayvaz tablayı başından indirdi. İçindekileri fenerin altına döktü. Orada bu yemek kırıntılarından bir tepecik peyda oldu. Horrrr...Aç köpek sürüsü hep birden saldırdı. Fakat içlerinde tohuma kaçmış, kelle kulak yerinde bir azman var. Mübalâğasız hemen sıpaya yakın iri bir gövdede, azı dişlerini göstererek korkunç bir hırıltıyla etrafına bir atıldı. Yemeklerin başına üşüşenlerden kimini dişledi, kimini boğarcasına bağırttı, hele ufak tefekleri ağzına alıp alıp silkerek top gibi tâ karşılara fırlattı. Müthiş bir tırpanla köpeklerin hepsini çil yavrusu gibi dağıttı. Dişlenenler, fırlatılanlar boğuk boğuk havlıyarak kaçtılar. Bir tek kalan kendisi geçti ziyafet tepsisinin başına, en iyi parçaları, etrafa koku salan en beğendiği lokmayı kapıyor, bir iki seri göz kırpması ve baş silkmesiyle yutuveriyordu.

Etrafa dizilip de bu tıkınmayı yutkunarak seyredenleri daima alargada tutacak hırıltıyı kesmiyor, kötü kötü soluyarak onlara gözleriyle de ateşler saçıyordu.

Bununla beraber etrafa fırlayan birkaç parçayı kaparak uzaklara kaçanlar oldu. İri köpek o canavarca kuvvetin fütuhatını tıkına tıkına çatlayacak gibi doydu, şişti, tepenin en âlâ kısmını, bütün kaymağını sümürdü, yalanarak ağır ağır çekildi.

Bu kodaman doyduktan sonra şimdi ziyafetin başına

umumî bir hücum daha oldu. Yine gürültülü hırlaşmalar, dalaşmalarla birbirini öldüresiye dişliyorlardı. Kuvvetle pata gelen altısı kaldı. Zorbalara mağlûp düşen zayıflar kuyruklar bacak aralarına kıstırılmış, topallayarak, titriyerek, inliyerek yine çekildiler. Fakat bütün bütün uzaklaşmadılar. Açıkça bir daire teşkil ettiler. Yiyintiye atılmak için kuvvetlerinin müsait olacağı sırayı bekliyorlardı.

Oburlar homur homur tıkınırken seyriciler de onlara imrenmeden gözlerini yuma yuma ağızlarına biriken salyaları yutuyorlardı.

İkinci zorbalar da doydu, çekildi. Döküntü yerinde, etten, kemikten bir şey kalmadı. En iyi kısım sömürülmüştü. Üçüncü hücum başladı. Buna ihtiyarlar, malûller, yavrular hep katıştılar. Lâkin yine nisbeten azılılar etrafa duman attırarak birer yaylım ısırma ile otoritelerini anlattılar. Köpeklerde hemcinsine hiç merhamet yok. Dişlediklerini parçalasıya didikliyorlar. İnceli kalınlı ulumalarla bütün âcizler alargaya çekildi. Yavrunun birini pek fena daladılar. Fasılalı acıklı bir iniltiyle can çekişme haline geldi, yuvarlandığı yerde debeleniyordu.

Avurtları sarkmış, tüyleri dökülmüş, gözlerinin feri sönmüş, kuyruk sokumu yumruk gibi dışarı fırlamış, bir deri bir kemik kalmış bir ihtiyarı hainler o kadar tartakladılar ki zavallı titreye titreye yaradılışından şikâyet eder gibi başını havaya kaldırdı. Iztırabını cansız cansız ifadeye uğraşarak bir tarafa yıkıldı.

Dördüncü, beşinci nöbet hücum oldu. Fakat sar'ası tutmuş gibi titreyen, gözlerinden açlık ve ölüm akan ihtiyar köpek bir daha ziyafete yaklaşmaya, hırıltıya karışmaya cesaret edemedi. Bir inmeli dermansızlığıyla yavaş yavaş başını kaldırdı, bir kenarda, muztarip, melûl, ümitsiz bekliyordu.

Mükerrer hücumlarla köpeklerin hepsi sırayla kuvvetinin payını aldı, çekildi. Yağma yerinde ufacık bir kırıntı bile kalmadı. Ne varsa son döküntüsüne kadar yutulup yalanıp temizlenmişti. Yağ içen toprak cilâlı bir parke gibi fenerin ışığı altında parlıyordu.

Mâlûl köpek hüzünlü, korkak, yılgın gözleriyle sağına

baktı, soluna baktı. Haydutların hep dağılmış olduklarına iyice emniyet peyda ettikten sonra arka ayaklarından birini sürüyerek sarsak sarsak yiyinti yerine yaklaştı. Biraz evvelki ziyafetin şimdi dümdüz, mücellâ boş sofrasının önüne oturdu. Kalemle, fırçayla ifadesi kabil olmıyan derin bir elemle kara toprağa eğildi. Donuk gözleriyle aradı, araştırdı, dişe dokunacak zırnık yok. Toprakta kalan koku nihayet onun aç, salyalı ağzını çekti. O parlak kara zemini emer gibi içi titreye titreye, ağır ağır, geniş geniş yaladı, yaladı, yaladı... Doymadı, bayıldı. Onun da kısmeti buydu.

* * *

Ben sanatın, tabiatı bize tercüme ve tefsir eden janrını severim. Çünkü yaradılışlardaki gizli felsefeyi gözlerimizin önüne serer. Buradaki tercümanım san'at değildi.

Manzara ile aramda kalemin, fırçanın, nağmenin vasıtalıkları yoktu. Tabiatla karşı karşıya idim. Bu dünyada her mahlûk rızkını nasıl kapışır... Bu faciayı gözlerimden ziyade ruhumla gördüm.

Vak'anın ait olduğu tarihi unutmıyalım. O zamanın göğüsleri murassa nişanlarla dolu koca karınlı mağrur bakışlı cins karnında bir nokta paşaları gözlerimin önünden geçit resmi yaptılar. Cehaletlerini dalkavuk cemiyetlerini tebriken üniformaları üzerine dizilen o nişanlar bana kokmuş kanlarından açılmış birer yara tiksintisiyle göründü. O istibdat devrinin rızkları da köpeklerde olduğu gibi gücü gücü yetene suretinde kapışılırdı. Ziyafetin kaymağını sömüren o iri köpek işte, dedim, filân devletlûdur. Ondan sonra ikinci, üçüncü, dördüncü tertip olarak rütbe sırasıyla gelenler zorbalıklarının paylarını yuttular... Bu şekil yemeğe o zamanın tâbirince iftar-ı seniyye diyeceğim geldi... Hemen o saatte mabeyn davetlileri de karınları şişkin, keseleri dolu olarak iftardan dönüyorlardı.

En büyük çomarından en küçüğüne kadar sıralarını sayarak hepsine isimlerini verdim. En son toprak yalayan malûl kimdir? Bunu da siz bileceksiniz

Kedi Yüzünden

Saadet hanım pencere önünde ütü yapıyor, valdesi Müride hanım mangal başında çocukların çoraplarını yamalıyordu.

Saadet hanım ütünün burnunu bir ince gömleğin kırmaları arasında yürüterek:

— Anne hiç aklım başımda değil... (Gülfem) bu akşam eve gelmedi. Hâlâ da meydanda yok.

Gülfem geçen Martın yavrusu, van azmanı, gözlerinin içi mandalina renginde, samur kuyruk, kaba kulak altın sarısı bir dişi kediydi.

Annesi kızını teselli için parmaklarını dikişin üzerinde durdurup gözlüğünün üstünden bakarak:

— Merak etme Saadet, Gülfem geçende de iki gün iki gece gelmedi. Şimdi kızgınlık zamanları... Görürsün... Nerede ise bir taraftan çıkar gelir...

Bu esnada bahçeden inceli kalınlı acı acı kedi sesleri duyuldu. Gırtlak nağmeleriyle dolu kulakları yırtan bir konserto...

Saadet hanım ütüyü bırakarak kısa bir müddet kulak kabarttıktan sonra:

— Hah işte... Gülfemin sesi... Kediciğimi boğuyorlar.

— Kebapçıların o anzavur kedisi Kaplan daima bizimkinin arkasında gezer... Gülfemi en evvel o berbat etti. Ötekilere yol gösterdi... A... Dişi kedi istemem... Mahalle şırfıntısı oldu... Uyuzu, körü, mundarı, ne kadar erkek kedi varsa hepsi bizimkinin arkasında... Duvardan duvara, ağaçtan ağaca, damdan dama birbirini kovalayarak ne sağlam kiremit bırakıyorlar, ne de insanda kafa, beyin... Tıpkı Şehzadebaşının piyasa kızgınlarına benziyorlar... Aman yarabbi İstanbulumuzun insanındaki, hayvanındaki bu azgınlık nedir? Sen bizi ıslah eyle, cümlemize hayırlar ver...

— O kebapçı olacak herif Halepli midir? Şamlı mıdır?

Nedir?. Başında bafur dumanı fes, yanağının üstünde kara biber kadar yapma gibi bir ben... Ortasına kalay gibi bir elmas iğne sokulu güvez boyunbağı, ruganlı potinler... İki dirhem bir çekirdek amma ne kadar nazik olsa nazeninim olamıyor... Yerli gülü olmadığı her halinden besbelli...

— Ne olursa olsun kızım... Böyle günde renge çalıma bakılmaz... Evini öyle besliyor, öyle besliyor ki her akşam iki eli tıklım tıklım gelir..., o anzavur kedi hep et kırpıntılarıyla besleniyor... Onun için azılı... Et pahalı diyorlar... Para yok diyorlar... A o bize göre... Bizim gibiler için yok... Geçen akşam damadım söylüyordu. Kebapçı dükkânlarında, lokantalarda oturacak yer bulunmuyormuş... Danalar gibi insanlar boğazlandı. Topraklarımız kanlara bulandı. Ahmetçik öldü. Mehmetçik öldü... Ben donumu sattım. Sen gömleğini; elde avuçta kalmadı... Kül, kömür yedik... Fakat olanlarda var... Vaktiyle küplerini dolduranlar doldurmuşlar...

Tizden pesten bozuk âhenk gayetle velveleli bir kedi (opera) sı daha duyuldu. Saadet Hanım valdesinin zamaneden şikâyeti hakkında daima ifrata varan nutkunu dinlemiyerek hemen tahtaboşa koştu. Komşunun bahçesine doğru uzanarak:

— A işte... İşte... Gülfem orada... Mutfağın damında... (Annesine haykırarak): Koş anne koş... Tavan süpürgesini al da koş...

Kocakarı kollar sıvalı, havanın serinliğine rağmen biraz dekolte iş kıyafetiyle, uzun tavan süpürgesini yerlerde sürüyerek koşar. Kızının parmağıyla gösterdiği cihete bakarak:

— Ah körolasıcalar... Duvarla bacanın arasına Gülfemi sıkıştırmışlar... Canavar gibi kediler etrafını almışlar... Makbule hanımın sincabi kedisi, imamın kuyruksuzu. Muhasebecilerin tekiri, a a a, daha tanımadıklarım yedi mahalleden toplanma renk renk, boy boy nursuz, pirsiz kirli kediler... Hepsi orada, hepsi... Aman hanım bu kızgınlık ne fena şey... Suratları pislik, tırmık içinde... (Var avazıyla haykırarak) mahallede bizimkinden başka dişi yok mu? Bu kadar hovardanın hangisine yetişecek? İlâhi seni Gülfemler götürsün. Namussuz kahbe... İnsanın pek fenasına gidiyor... Elcağızım-

la evde büyüttüm. Dosta düşmana bizi rezil rüsva etti bıraktı. Kedinin azgınlığından bile insana büyük bir âr geliyor... Kızları... karıları böyle terelelliye çıkanlara Allah imdat eylesin. Tahammül olunur şey değil... Bak... Bak... Kebapçının Kaplan en önde oturuyor... Bizim kediye bakıp bakıp yutkunuyor...

Evvelâ Kaplan ve arkasından bir iki kedi daha Gülfeme hücum ederler... Saadet Hanım gözleri büyümüş, bir sinir haliyle bağırarak:

— A, gözümün önünde ben böyle şeye dayanamam... Anne, sırığı indir... Hangisinin kafasına gelirse paralansın...

Kocakarı tavan süpürgesini aşk ile, şevk ile bir kaldırıp indirir... Tangır tungur kiremitler yuvarlanır... Kırılır... Kediler hurr bu köşeden öbür köşeye akarlar... Mutfağın penceresinden biraz nezleli, biraz gunneli bir sesle bir beddua yükselir:

— İlâhi elin kırılsın, iki yanında up uzun teneşirlere gelsin... Kala kala bir çürük mutfağım kaldı onu da başıma mı yıkacaksınız karılar? Allahın zorbaları... Bu nedir tangır tungur tepemde?.

Müride hanım — A Emine Hanım, kızma kadınım kızma... Ben dama vurmadım, kediye vurdum.

Emine Hanım — O ne vuruş iz'ansız? Tepemden aşağı yağmur gibi topraklar döküldü. Dama vurmamış hanım, kediye vurmuş... A... Bunak lâkırdısı... Kediye inen sopa dama dokunmaz mı? İmansız karılar, kremitleri daha yeni aktarttım... Etek dolusu para verdim... Ben dul karıyım, sizin gibi kocam yok... Oynaşım yok... Alâkam yok... Belâlım yok.

Müride Hanım — A, çenen tutulsun çirkef... O ne kadar lâkırdı? Kimin oynaşı, sevdalısı, belâlısı varmış bakalım? Ağzından çıkanı kulakların işitsin... Ben adamı kapı kapı sürüklerim... Namusuma lâkırdı söyletmem.

Emine Hanım — Ay aman güleyim bari... Yetmiş yaşındaki karı namusuna lâkırdı söyletmiyor... Ayol sen başını açıp da ulu orta Divanyoluna çıksan yüzüne bakan olmaz, kimse sümüğünü atmaz... Keçi boynuzu karı...

Kediler boyunlar çarpık, gözler hasma dikik, kuyruklar müteharrik, hep bir ağızdan bozuk bir erganun gibi muhte-

lif perdelerden bir (koro) dur tuttururlar Bu gürültü arasında Müride Hanım:

— Senin oynaşın, sırdaşın yok da bir sıraya dişlerini neye yaldızlattın? Puhu kuşu gibi o kuyruklu kuyruklu sürmeleri kimin için çekiyorsun?. Mahmutpaşada saç boyası bırakmadın, sarısını, kumralını hepsini tecrübe ettin. Geçen gün Hürmüze: «Bir gence varacağım, bütün malımı yedireceğim» demişsin... Artık senin başına ne genci kusar, ne ihtiyarı... Hırtlambo yellos...

Emine hanım bu tecavüzlere koyu koyu cevaplar verir. Kavga kedilerin vaveylâlarına karışır... Müride Hanım süpürge sırığını bu kızgın okuyuculara indirerek:

— Susunuz bakayım azgınlar... Düşmanım ne söylüyor, anlayayım...

Diğer komşu Fikriyar Hanım pencereye gelerek:

— Susunuz hanımlar, ele güne karşı bu ne kepazelik?. Kocam evde, yerin dibine geçiyorum... Konu komşu pencerelere üşüştü... Sizi dinliyorlar...

Saadet Hanım — Ah Fikriyar, kardeşim, kedi yüzünden kavga... Kebapçıların kedisi bizim Gülfemin kanına girdi. Burada damın üstünde gözümüzün önünde olmadık rezalet yok...

Kebapçıların pencereleri açılarak hımhımca bir ses.

— Kebapçılar kadar başınıza taş düşsün... Kuzum bizim Kaplan erkektir, hangi dişi kuyruğunu sallarsa ona gider... Kedinizi zaptediniz...

Müride hanım bütün hıncıyla süpürge sırığını birbiri arkasına kedilere indirip kiremitleri tarumar ederek kısıla kısıla bağırdı:

— Vallahi aleyhinizde dâva açacağım... Sandığımda, sepetimde ne varsa satıp savıp apukatlara vereceğim... Hakkınızdan geleceğim...

* *

Akşam üstü Şevki Efendi eve gelince kayınvaldesini örtü döşek hasta buldu... Zevcesi Saadetten sordu:

— Annene birdenbire ne oldu böyle?

— Buğün açık saçık tahtaboşa çamaşır astı da soğuk aldı.

Ahmet Rasim

1864 — 1932

KIBRISLI Menteşoğlu ailesinden Bahaeddin Efendi adlı bir zatın oğludur. Babası, o doğmadan, anasından ayrıldığı için Ahmet Rasim, annesi tarafından yoksulluk içinde yetiştirilmiştir.

1883 te Darüşşefeka'yı birincilikle bitirmiş, Posta - Telgraf Nezaretinde kısa bir memurluktan sonra gazeteciliğe başlamıştır.

«Elli seneye yakın bir zamandır durup dinlenmeksizin yazı yazan Ahmet Rasim Bey, bu yazıları yazmamış olsaydı, bizden sonra gelenler İstanbulun dünkü ve bugünkü hususiyetini bilemezlerdi. İstikbal bu güzide muharririn ehemmiyetini daha fazla takdir edecektir.»

Ali Canip Yöntem

«Milletini, memleketini, halkın ruhunu, âdet ve an'anelerini gayet iyi bilir, hele İstanbulu ve İstanbul halkını pek iyi tanırdı. Bir çok yazıları yaşadığı devrin tam bir içtimai tasvirini ihtiva eder. Türkçeyi pek iyi bilenlerdendi.»

İbrahim Alâettin Gövsa

BASKIN

Gazeteler, polisin yine Beyoğlu tarafında ruhsatsız bir (randevu) evini basarak kümes, tavanarası gibi yerlerden kaçak zampara, vesikasız zaniyeler çıkardığını yazıyorlardı. Hattâ bunlardan biri dercettiği karikatürün altına polisin:

— Kümese neye girdiniz?

Sualine mukabil oradan çıkarılan asri bir kadının da:

— Yumurtlayacaktık!

Mealinde ufak, manidar bir muhaveresini koymuştu.

Vaziyet gözümün önüne geldikçe güldüm. Hâlâ da gülmekteyim.

Bu fıkrayı okuduktan sonra eski baskınlardan bir kaçı hatırıma gelmekle beraber o zamanın fuhşa ait bazı kuyud ve şurutu da geldi.

Evet, o zamanlarda zamparalık; umumhanecilik iki kısma ayrılmıştı. Birine (İslâm zamparalığı), diğerine (karşı hovardalığı) denirdi. (İslâm zamparalığı) tehlikeli, yâni baskınlı, karşı hovardalık ise liberteydi.

Gerçi İstanbul tarafındaki (Acem), (Hürmüz), (Kaymak tabağı), (Bahri), (Mumcu Ahmed) veya (Zina yokuşu) gibi namlarla şöhret almış umumhanelerde de o zamanlar (Zaptiye kapısı) denilen inzibat idaresi kodamanlarıyla uyuşulduğu takdirde saz bulundurmak, sabahlara kadar oldukça sessiz âlemler yapmak müyesser olur idiyse de herhalde işkilsiz oturulmazdı. Karşı hovardalığı ise dediğim gibi liberte yâni nisbeten pek ziyade serbestti. Kesesine güvenen saz da, zurna da getirtir, eğlenir, lâtarna da getirtir, kapının önüne diker, tangul tungul sabahlara kadar çaldırır, ufak tefek nâra atar, şangır şungur cam kırar, fakat cinayet olmadıkça baskına uğramazdı. Bununla beraber bu işte (Galatasaray) heyeti zabıtasının da umumhane leh ve aleyhindeki vaziyetinin ehemmiyeti yok değildi. Hele şimdiler (randevu) denilen eski (koltuk) evlerle içinde bekçi namıyla oturan kadın, erkek herhangi bir

şahsın işlettiği (gizli ev) ler, cidden tehlikeliydi. Buralara girmek için (Arif) merhumun dediği gibi:

— İnsanın kendisinden büyük yüreği olmalıydı. Çünkü tükürmeden tutun da, darba, cerha, hattâ katle varıncaya kadar envaı vukuat haritada yazılıydı. Mahallelerde (Gözcü) kısmının, bıçağım hakkı için girerim deyip de giremeyen toy delikanlı takımının tarassudatı, namuslu bekçi, saka, bitişik veya mutekabil hane halkının tafahhusatı, dostunu kaybetmiş belâlı bir herifin taşlama, zorlama, kapı tekmeleme, uzun, sağanaklı nâralar atma:

— Ya aç... Ya şimdi tutuştururum!

Yolundaki tehditleri velveleler uyandırır, mahalle ihtiyarlarını, kahvede imamın başına yığar, bazan o evde zampara bulunduğuna dair senetler yapılır, ondan sonra cemaat, önde civelekler, delibaşılar, kabadayılar, curcunabazlar olduğu halde yola düzülür, gelip evi basar, avam tâbiratından olduğu üzere bir (çıngar) çıkar, bir vaveylâ kopar. Tutulanlarla beraber umumhaneci zabtiyeler, polisler refakatinde karakol karakol, tâ zaptiye kapısına kadar gider.

(Şahsa göre muamele) devri olduğu için yâ gider gitmez evine döner, ya tevkifhaneye, hatırı sayılırsa, polis koğuşlarına verilir, elhasıl yirmi dört saatten üç güne, bir haftaya kadar kalırlardı. Bunun en dokunaklı tarafı, kefalet için mahalleye yollanmak idi ki bir nevi teşhir cezası demekti... O zamanda da zâni ve zaniye taşa tutulmazdı ama ikide birde vay başım, demekten de kurtulamazlardı!

Biraz yukarıda: Hâlâ da gülmekteyim, dediğimin sebebi vardı. (Karikatür)ün altındaki:

— Yumurtlayacaktık!

Şeklindeki kestirme söz, bana eski baskınlardan birini ihtar etti:

(Şemsi Bey) namında vaktiyle eli ayağı tutar, kuvvet ve cesareti ile nam kazanmış biri mahallesinde boşalmış bir konağın bekçisi kadın ile her nasılsa uyuşur, daima beraber bulunduğu (Bekir) Bey namında kambur bir arkadaşıyla beraber bu konağa kadınları atar. Güpe gündüz girmek hesaba gelmediği için geceleyin yatsıya doğru kendi evinde annesinin

çarşaflarından birini giyer, kambura da giydirir (Mesrur) namındaki siyahinin eline de bir fener verir; misafirliğe gider gibi ayakta takunyeler tıkır tıkır yürüyerek çat kapı:

— Kim o?

— Aç Halime Hanım, biz geldik...

— Hoş geldiniz, safa geldiniz... Buyurun, buyurun!

İçeri girerler ama kapı bir türlü kapanmaz. İterler, kilidini sürgüsünü zorlarlar, hattâ kol demirini yoklarlar. Kapamak mümkün olamaz. Bir aralık siyahi (Mesrur) elindeki feneri kapının kapanacak kanadının altına doğru tutar. Bir de bakarlar ki kalın, demirli bir sopanın ucu, mıhlanmış gibi duruyor. Etraftan da koşuşmalar, sesler yaklaşır. Kapı itilir. İmam efendi, muhtar, zaptiye çavuşu, mahalleli girerler; kapı ile binanın taş merdiveni arasına dolarlar. Bekçi kadın şaşkın şaşkın sorar:

— İmam Efendi ne geldiniz?

— Sen bilmiyor musun?

— Ben ne bileyim?

— İçeride erkek varmış, görmüşler (Arkaya dönerek: Gördünüz değil mi?) Ses yok!

— A... A... A... Ay şimdi bayılırım! Erkeğin burada ne işi varmış?

— Bilmem kızım, öyle diyorlar... (Şemsi ile arkadaşlarını göstererek:) Bunlar da erkekler için geliyorlarmış!.

— Ayol imam efendi... Ben onları tanımam! Bilmem de... Görmedim de... Onlar geldi, siz de geldiniz. Fakat mademki benden şüphe ediyorsunuz... Buyurun girin... Erkek değil, kokusunu bulursanız, ne yaparsanız yapın...

Deyip de titreye titreye taşlığın üzerine düşerek bayılınca, o tarafa koşan koşana!

(Şemsi) Bey dermiş ki:

— Bizi kadın sandıkları o kadar işimize yaradı ki herkes o tarafa doğru koşunca (Kambur)a dedim ki:

— Arkandaki çarşafı at...

Ben de attım. İkimiz birden kalabalığın içine girdik. Karıştık. Ben muttasıl soruyordum:

— Ne var? Ne oldu?

Mahalleli olduğum için tanıyanlar:

— Bırak, Şemsi Bey, mübarek gecede bir yanlışlık oldu!

— Ne gibi?.

— Ne gibi olacak; güya gündüzün buraya erkekler girmiş; imiş... Zavallı kadıncağızın namusuna...

Bu aralık içeride bir vaveylâ koptu. Meğer bizimkiler odada yapılı yataklara girmişlermiş... Mahalleliden bir kaç kişi ellerinde fener içeriye girince:

İkisi birden avazları çıktığı kadar:

— Hırsız var... Yangın var! diye bağırışmağa başlamışlar...

Bu feryat, bâhusus yangın var vaveylâsı bütün mahalleyi ayaklandırdı.

Gecelik entarisi, kürkü, haydarisi, abası ile elinde fener gelen gelene... İmam bağırır. Civar evlerden kadınlar, çocuklar haykırışırlar... Zaptiye Çavuşu şaşırmış... Bir kısım ihtiyarlar da:

— Geceleyin bu ne rezalet?.. Elin fakir karısından ne istiyorsunuz? Şuracığa sığınmış. Dün akşam yiyeceği yoktu da ben gönderdim. Günah değil mi? Yine o çapkın (Aziz) mi bu işi çıkardı! Velhasıl o patırdı, o kargaşalık içinde bizim siyahi (Mesrur) kurnaz davranır, çıkardığımız çarşafları koltuklar, eve döner... Biz de takım tayfa konağın kapısından çıktık. İş öyle getirdi ki kimse farkına bile varmadı. İhtiyarlardan birine çapkın (Aziz) yolda dermiş ki:

— Yanlış davrandık!. Biz o çarşaflı karıları kaçırmamalıydık!.

O zaman Kambur (Bekir) dayanamamış, demiş ki:

— Kaçırmıyaydın ne yapacaktın?

— Onları tutar zaptiyeye verirdim.

— Öyle ise gel benim kamburumdan tut!

(Aziz) bu söz üzerine derhal işin farkına varmış, fakat yapmak istediği azizliğe fena tesadüf eseri olarak kendi uğradığı için sesini çıkarmayıp yalnız ayrılırken:

— Ne yapalım kardeş, böyle bir enayiliğe tutulmak da varmış. Eyvah Bekir Bey

Demiş, yürümüş.

Şimdi böyle tatlı baskınlar nerede? Hâlâ karagözün (Yalova safası)ndaki (küp)ün tahmil ve tahliyesinde olduğu gibi şahnei zaman, evden içeriye girdi mi birer birer saçından tutup çıkarıyor!

İstihzayı zaman

Her şeyler değişti: Gençliğimizde biz (Beyazıt)tan köprü başına atlı tramvaylardan evvel inerdik! Şimdi öyle mi ya?. Dan burada dan dan... Orada... Üç dan dan daha... Köprünün ortasında!

Eskiden Haliç vapurlarına kayıklar gülerlerdi:

— Yetişebilirsen çiğne!

Diye eğlenirlerdi!. Şimdi böyle mi ya?. Önünden kaçabilen sandalcıya geçmiş olsun!

(Değişmez fen mi vardır, müstakar eşya mı kalmıştır?)

Filvaki gazeteler yazıyorlardı:

Operatör Emin Bey, Şehremini iken Yıldız Kumarhanesi âzasından olmuş!.

Başınızı iki avucunuzun içine alın da derin derin düşünün. Yirmi sene evvel (Yıldız) neydi? Vapurla (Beşiktaş) önlerinden geçerken:

— Saray-ı hümâyun mülûkânelerine hain hain bakmakta olduğu görülmüştür.

Şeklinde bir jurnal ile (Fizan) çöllerinde yanıp kavrulmamak için arkamızı döner otururduk. Her Cuma etrafı asker ile sarılır, üniforma sırmalarından, muzika alâtından fırlayan şuaat ile parıl parıl parlar, binlerce ağızdan çıkan çok yaşa sesleriyle inim inim inlerdi. Gazetelerde, risalelerde, kitaplarda Yıldız ismi yazılmaz, hesap, cebir, hendese kitaplarından, şeklen benziyor diye + zait işareti çizilir, orası müthiş, yırtıcı bir kartal yuvası gibi bütün memleket üzerinde hâkimiyet iddia ederdi.

Ramazan üstü:

— Bakkal, yüz dirhem de yıldız şehriyesi tart!.

Diye bir gaafilin çal yaka (Hasan Paşa) karakoluna, oradan da uzaklara götürüldüğünü duymadınız mıydı?

Fakat (Yıldız) şu son hali ile ilk haline pek çok benziyecektir. (Abdülmecid) ekser akşamları burada çakar, sızar,

sızdı mı i'vân ve bendegân zavallıyı bir seccadeye sarar, (Mecidiye) tarikiyle usul usul (Dolmabahçe)deki hâbgâhına naklederlerdi.

Buraya kimler gelmezdi? İmparatorlar, krallar, prensler, sefirler, vezirler, müşirler...

Bunlarla beraber atının dizginleri ipten hafiyeler... Şimdi kimler gidecekler! Kumarbazlar, sefahet erbabı, kargalar, tilkiler, (krupye)ler, (işçi)ler... Türkiyenin (Monte Karlo)sunu ziyaret edecek ecnebi dalavereciler......

Ne asri bir temâşâ, ne müessir bir istihza!.

Sade (yıldız) ın kendi mi, bahçelerinin etekleri bile müthiş idi! Anlatayım da hak verin:

Benim (Arif) Bey isminde saf yürekli bir arkadaşım vardı. İki üç tane parlattı mı bazan arslan kesilirdi. Fakat korkunca da tam korkardı! Bir akşam Arnavutköyü'ne gittik. Sazda oturduk. Çaktık. Kafaları kurduk. Gazinoda kimse kalmayınca biz de kalktık. Kalktık ama ne araba var, ne de sandal. Tabana kuvvet yürümeden başka çare yok. Yola düzüldük. İyice hatırımda değil ama Ortaköy karakolu önünden geçiyorduk. Arifim, yarım açık gözleriyle bir nöbetçiye baktı. Bir de bana:

— Bu kâratalar da büyük kâratayı bekliyorlar değil mi?

Deyince ben ayıldım. Çünkü Arifim, artık kendinde olmadığı için karakoldan da içeriye dalar, bu sözü söyler! Derhal koluna girdim, sürükler gibi çektim. Benim bu teşebbüsümden daha ziyade şımardı. Sesli sesli sövmeğe başladı. Başladı ama benim kuvvetle kolundan çekişimden dolayı ilerliyorduk. Meğer daha belâlısına çatacakmışız!.. Biraz sonra Sultan (Murad)ın mahbus kaldığı sarayın kapısı önlerine gelmiyelim mi?

Nereden akıl etti? Arifim, beni kolumdan silkince sarayın kapısına doğru gitmesin mi? Hatırıma (Ali Suavi) nin vakası geldi. Bir kere:

— Eyvah! Mahvolduk!

Dedim. Hakikat eyvah... Çünkü hiç lâmı, cimi yok. Nöbetçilerin süngülerinin ucundayız.

— Yürü, Arif Bey!

Kim dinler? Din iman atıp duruyor, sarayın o koca kapısına arkasını vermiş, yüzünü (Yıldız)a dönmüş durmadan veriştiriyor, bire aman!.

— Arif, kendine gel!.

Mümkün değil!.

Merhumun sesi de kalındı. İri parmaklı elini sallaya sallaya tecvid kaideleri üzerine:

— Seni dinsiz, imansız, zalim, hain...

Diye kalaylayıp kalaylayıp basıyordu... En sonunda kolundan hızla çektim. Fakat o anda müthiş bir ses:

— Uulan!.. Be herifler! Yolunuza gitsenize!. Şimdi ikinizi de mıhlarım ha!

Sözleriyle aksetti. Bende beş histen yalnız işitmek kalmıştı. Bu sözler, saray kapısının içinden geliyordu. Arifim, bir silkindi. Bu defa da o ayıldı. Ayılır ya!. Lâf değil, mıhlar mı mıhlar!

Ben tir tir titriyordum, nöbetçi bir düdük çalsa, kurşunları yedin gittiydin! Çevirseler bile en hafif göreceğimiz ceza karakolda öldürücü bir dayak yemek, ertesi günü ilk vapurla bir semti meçhule doğru gitmekti.

Arif, ayılır ayılmaz adımları açtı, can havliyle gidiyorduk. Bana da, ona da arkadan ayak sesleri geliyor gibi oluyordu. Ben daha ziyade korkmuş olmalıyım ki duvarların bir tarafı açılarak içinden bir bölük asker çıkacak sanıyordum!

Arif korkak ve sermest...

İkide birde:

— Geliyorlar mı?

Diye soruyor, ben her ihtimale karşı

— Galiba!.

Diyor, hattâ arkama bakmağa bile cesaret edemiyorum. İyice hatırımdadır! (Hasan Paşa) karakolu önünden öyle düm düz, öyle muntazam geçtik ki değme asker bir resmi geçitte bu kadar itinalı yürüyemez. Geçtik, geçmedik, arkamızdan bir

koşuşma peyda oldu. Aman! Eyvah! Yakalandık mı?

Birbiri ardına:

— Tutun, yakalayın, kollarını bağlayın.

Sesleri... Ben zaten bilirim a... Kendi korkumla birden bire farkına varmamıştım. Arifim, olduğu yere çökmesin mi? Meğer zavallının dizlerinin dermanı kesilmiş!. Öyle ya... Hem Arnavutköyünden geliyoruz, hem de yarım saattir ölüm korkusu çekiyoruz. Buna can mı, diz mi dayanır?

Meğer, karakoldan, biraz evvel getirilmiş, bir deli kaçmış imiş!. Deli, akıllı o hengâmede kim kime!.

Şu kadar söyliyeyim ki (Dolmabahçe) meydanına nasıl geldiğimizi bilmiyorum. Bereket versin ki tek atlı bir araba karşımıza çıktı. Atladık.

Arabada (Arif) e sordum:

— Sana yine ne oldu? Heyheyler mi geldi?

Sus pus oturuyor, hafif hafif söylüyordu:

— Ne var ki?

— Daha ne olsun ki...

— Sultan Murada pek acırdım da

— Senin nendir?

— Hiç!..

— Sen budala mısın be? Bir hiç için hem beni, hem de kendini mahvettirecektin...

—

Biraz sonra farkına vardım ki Arifimin pantalonu ıslaktı! Gülmeyiniz, o zamanlar da bizim gibi hürriyet taraftarı, istibdad düşmanı daha neler vardı! Kimler yoktu!

(Arif) iminki yine küçüğüydü.

O geceden sonra biçare her ne zaman gazino veya sair umumî bir mahalde siyasetten bahsetmeğe başlayacak olsa kulağına eğilir, usulca:

— Bahsi kes!. Yoksa pantalon meselesini açarım! der, durdururdum!

Mehmet Rauf

1874 — 1932

Babası, askerlik için geldiği İstanbula yerleşmiş bir Kütahyalıydı. Annesi Çerkesti. İstanbulda doğdu. Deniz Harb Okulunda okudu.

Küçük yaşta yazarlığa başladı. «Zambak» adıyla imzasız yayınladığı pek açık bir hikâyeden mahkemeye verildi. Bu yüzden askerlikle ilişiği kesildi. Ondan sonra kalemi ile geçinmek zorunda kaldı. Çeşitli dallarda yazdı. Son yılları hastalık ve geçim zorluğu içinde geçti.

Edebiyat-ı Cedide'nin meşhur romancısı, Mehmed Rauf'da Halid Ziya Uşaklıgil'in tesiri büyüktür. «Eylûl» yazarı, piyes, roman, hikâye, kadın üstüne yazılar ve nesirler gibi çeşitli kollarda eser vermiştir. Bu arada mizah yazıları da yazmıştır. Mizah yazılarının hemen hepsi kadın ve aşk üstüne, eğlendirici, fantezi yazılardır.

«Servetifünun zamanında yalnız «Eylûl» ve «Siyah İnciler» ile meşhur olan bu şahsiyet Meşrutiyetten sonra cilt cilt küçük hikâyeler ve romanlar neşreyledi. Bunların hiç birisinde «Eylûl» den daha fazla yükselmiş değildir. Yalnız üslûbun sadeliği sayesinde bu romanlarla, ekserisi kadın olmak üzere, oldukça geniş bir kari kütlesine malik oldu.»

İsmail Habib

Karanlıkta

Merkeplerden inip hazırlanan sofralara oturdukları vakit hava az bozuktu. Bu kır ziyafetini tertip edip beş erkek, dokuz kadını Heybeliada'ya getiren Feridun Bey ikide birde elini hiddetle gökyüzüne kaldırarak:

— Zavallı insanların işlerini, eğlencelerini hiç hesaba katmadan istediği vakit fırtına, rastgele yağmur, canı istediği zaman kar dökmek ne münasebetsiz şey yarabbim, diye söyleniyordu.

Bu sözü bilhassa hanımlar şen kahkahalarla karşılıyorlardı. Yağmur yağsa bile onlara ne olabilirdi, onları tâ İstanbuldan buraya kadar getirmiş olan dâvet sahibi elbette bunun bir çaresini, bir kolayını bulurdu.

* *

Yemek yedikleri müddetçe, hattâ daha sonra, hava açıldı, kapandı, bulutlar gitti geldi, toplandı dağıldı. Fakat ikindiye doğru nihayet tâbiri âmiyânesiyle elâ gözlü yağmur düşmeğe başladı. Onların iz'aç edilmesi katiyyen mukadder olacaktı.

Feridun bütün bu zaman esnasında gözleri gökyüzünde:

— Açacak, canım... Arkası açık... Eminim az sonra bütün bütün açacak... diye temin etmiş, davetliler konuşmaktan, gülüşmekten hiç havaya bakmamışlardı.

Fakat yağmurun nihayet işi inada bindirdiğini, semanın bulutla iyice kapandığını görünce, ıslanmamak için oradaki tek tük ağaçların altına sokulup büzüldüler. İşin öyle alayla, kahkaha ile geçirilemiyeceğini, epeyce tehlikede olduklarını anladılar. Feridunun mütemadiyen havaya bakıp ellerini dizine vurarak döğünmekten başka bir şey yapamadığını görmüşler, ve korkmuşlardı.

O zaman hep bir yere gelip bir çare düşündüler. Merkeptiler gelseler bile bu yağmurda yola çıkmak divânelikti. Bir taraftan hava kararıyor, akşam yaklaşıyordu. Öyle bir mevkideydiler ki akıl, tertip, tedbir hiç fayda etmezdi.

Civara biraz ötede büyük bir damdan başka bir şey görünmüyordu. Hanımların telâşını korkusuz gören üç bey, bir fikir edinmek için sırsıklam olmak tehlikesini göze alarak, o tarafa koştular, az sonra geldikleri vakit orasının penceresiz, kapısız, harap ve bomboş bir yer olduğunu söylediler.

Feridun: — Canım üstümüzde bir dam var ya... diye haykırdı. Şimdilik ıslanmamak için oraya çıkalım... Hizmetçiler halıları götürsünler, yaysınlar, oturacak gibi bir yer hazırlasınlar...

Tehlikeyi görünce hanımların da gayreti galeyana gelmişti. Bu işi de hizmetçilere bırakmadılar, hep birden, türlü şuh kahkahalarla, türlü cilveli nüktelerle koştular, çalıştılar.

* *

Şimdi ıslanmaktan kurtuldukları için tekrar neşelenmişler, tekrar alaya ve gülmeye başlamışlardı. Nihayet gece iyice çöktüğü vakit, harikulâde seyahat romanlarında olduğu gibi, Heybeliadanın tepelerinden birinde; yarı yıkılmış bir dam altında her birisi bin türlü naz ve nimet içinde yaşamağa alışmış on bir hanım, beş erkek ve ikisi Arab üç hizmetçi hapsolmuş kalmıştı. Sonra, gece karanlığı için ellerinde, içlerinden birinin nasılsa cebinde bulunmuş tek bir elektrik fenerinden başka bir şey yoktu.

Hanımlar bu aksiliğe neşe ile mukabele ederek zafer kazanmağa karar vermiş gibi gülmekten, eğlenmekten geri kalmadılarsa da talihsizlik bu akşam onları ezmek için her şeyi yapıyordu. Biraz sonra lâmbanın ışığı yavaş yavaş azalmaya başladı. Eyvah! Bataryada elektrik bitiyordu... Şimdi bütün bütün karanlıkta kalacaklardı.

Mantolar, pardesüler yastık yapılmış, herkes kendine yatmak için yer hazırlıyordu.

* *

Bir saat sonra herkes uyumuş, zulmet içinde hafif fışıltılar, muntazam nefeslerden başka bir şey işitilmiyordu.

Şevket, ilk uyku hamlesinden gözlerini açtı. Kapıdan baktı. Yağmur biraz hafiflemişti.

Tekrar içeri girdiği vakit, hafifçe görülebilen bu şekillerin arasında ne nefis, ne ipek vücutlar olduğunu düşündü.

Akşama kadar o derece hayran olduğu, şakrak kahkahaları, şuh gamzeleriyle onu o kadar teshir etmiş olan Şâdân Hanımın da bunların içinde bulunduğunu düşünmek bütün vücudunu bir ateş dalgasıyla sardı.

Gece elektrik lâmbası yanarken onun oturduğu yere hasretle baktı, zulmet içinde onun şeklini okşayarak, yakın bulunup kokusuyla olsun vecd içinde kalmak iştiyakı kalbini titretti. Orada, yanı başında bir kişi sığacak kadar boşluk fark edince, bu emeli yerine getirmenin pek lâtif bir zevk olduğunu hissetti ve hemen oraya uzandı.

* *

Kalbi şiddetle çarpıyordu. Akşama kadar mahmur tebessümüyle, billûr sesiyle sermest kaldığı, derin, işveli bakışlarıyla perişan olduğu Şâdânın şimdi yanı başında, o kadar yanındaydı ki, uzansa onu tutabilecekti. Tir tir titriyordu. Ona sokularak rayihasını içmek istiyormuş gibi, derin nefesler alıyordu.

Az sonra bu kâfi gelmedi. Kendini daha ziyade menedemeyip elini uzattı, onun bileğini tuttu. Şiddetli bir titremeyle sarsılarak, bir kaç dakika, bu temasla, mesut, öyle kımıldanmadan durdu. Bu esnada genç kadının kolundan başına doğru bir hareket oldu. Öyle ki, bu hareketle el de, kol ile beraber, Şâdânın ağzına gitmişti... Birdenbire elinin üstünde hafif bir dudak teması hissediyorum zannetti. Demek ki o da uyanıktı, demek ki... Ah demek ki..

* *

O vakit deli oldu. Bu cevap, bu teslimiyet, onu birden o kadar kamçılamıştı ki, şimdi onu okmaşağa, az sonra, hariçten teması kâfi görmiyerek korsajın düğmelerini çözüp elini içeri sokarak genç kadının çıplak, canlı göğsünü karıştırmaya başladı. Artık şimdi derin bir tatlılık içinde bayılıyordu.

Hanımefendiye gelince, bu nüvazişlerin altında, sessiz, hâz içinde, serbest, hiç ses çıkarmıyor, kendini yatakta baygın teslim etmiş, yalnız kesik kesik nefes alıyordu.

Şevket artık bir cinnet dumanı içinde, boğulur gibiydi. Kendini tutması kabil değildi; nihayet ne olursa olsun diye biraz daha yaklaştı, uzandı, onun dudaklarını aldı. Dudakla-

rı, titreyerek, ateşli bir buse ile birbirlerini emdiler. Şevket bu busede umduğu ince zevk yerine mağşuş bir tesir duymakla beraber, bunu uyku haline hamlederek, sabaha kadar ikide birde, tekrar tekrar uzanıp, tekrar tatmaktan kendini meneliemedi.

* *

Saatler ağır ağır geçti. Sabaha kadar devam eden bu hal hercümercinden Şevketin vücudu derin bir teheyyüç içinde kırılmış, harap olmuştu.

Yavaş yavaş sabah oluyor, küçük pencerelerden soluk, kirli bir ziya akıyor ve karanlık içine yayılıyordu.

Artık uyumak mümkün olmadığı için, tatlı emellere, hayali ümitlere dalarak sabahın iyice aydınlanmasını bekledi. Şimdi onu böyle elde edince bundan sonrası için zengin, süslü bir aşk hayatı tahayyül ediyordu. Şâdân gibi bir kadın her erkek için ve her zaman elde edilecek saadetlerden değildi.

Bu hülyalar arasında sallanırken sabahın gittikçe çoğalan ziyası içinde, etraf artık seçilmeğe başlıyordu. Tek tük uyananlar, kımıldanıp kalkanlar oluyordu.

O vakit birdenbire gözleri şaşı oldu zannetti. Şâdân Hanımın karşıdaki sırada bizzat oturduğunu görüyor gibi oldu. Gözlerini oğuşturup bir daha baktı; o, bütün uyku letafetiyle, bütün sabah cazibesiyle, oydu...

* *

O halde sabaha kadar uğraştığı kadın?.. Sıçradı, kalktı; etrafa belli etmemeye çalışarak, ayakta dikkatle baktı:

Kalın dudaklı, şiş vücutlu Arab hizmetçilerden biri, arkasını dönmüş, leş gibi uyuyordu.

Meçhul Hanım

(Büyük bir çay ziyafetinde. Davetliler salonları doldurmuştur. Yüzbaşı Şefik, henüz gelmiş. Hane sahibesi hanımefendiye arzı hürmet ettikten sonra, etrafına bakarken, gözü Zeki Beyin gözüne ilişmiştir.)

Zeki — (Büyük bir hayretle): Vay Şefik... Nereden çıktın? Ne vakit geldin?..

Şefik — Üç gün oluyor, hem de 'bir daha İstanbuldan dışarı adım atmamak yemini ile! Beş sene esaret hayatında ne çektiğimi tasavvur edemezsin. Fakat şimdi o bedbaht hayatı unuttum, yine evvelki gibi bir İstanbul beyi oldum.

Zeki — İstanbul Beyi, ve tabii hanım avcısı... Değil mi?

Şefik — Hem evvelkinden ziyade... Fakat tabii değil mi?. Sürttüğüm çöllerde sevebileceğim bir kadın bulmak mümkün olmadığı için... Senelerce malûm a...

Zeki— Hattâ bahsederim ki üç gün içinde boş durmamış, bir şeyler bulmuşsundur bile...

Şefik — Senden bir şey saklanamaz ki?..

Zeki — Nasıl bir kadın bu? Bir aile kadını mı?

Şefik — Elbette aile kadını... Ötekiler sayılır mı ya?

Zeki — Güzel mi?

Şefik — Hayran olunacak bir derecede...

Zeki — Aman anlat bakayım?.

Şefik — (Hararetle) Evvelâ söyliyeyim ki bu iş senin aklına geldiği gibi âdi bir oyun değil, pek ciddî... İstanbula geleli üç günden beri bu kadını üç kere gördüm dersem bunun âdi bir tesadüf değil, mukadder bir tertip mahsulü olduğunu sen de tasdik edersin, zannederim.

Zeki — Üç günün içinde üç tesadüf... Pek harikulâde.

Şefik — İlk defa, dün değil evvelki gün; Köprüde rastgeldim. Akşam kalabalığı arasında yanında yaşlıca bir kadınla Tünele doğru yürüyordu. Fakat ne boy, ne endam, ne mümtaziyet, ne dilberlik! Bâhusus, ne bacaklar... Adeta fildişinden en mahir bir heykeltraşın nefis bir eseri... ...Gördüm

ve görür görmez bittim...

Zeki — Ey, mütekabilen bir tebessüm, bir iltifat filân?.

Şefik Tebessüm, iltifat mı? Benim mevcudiyetimin farkında bile olmadı... Bu o kadar kolay mıdır ya?. Bâhusus, yüksek bir aile kadını için...

Zeki — Demek, sen de vazgeçtin...

Şefik — Ne söylüyorsun, vaz geçmek mi? Bilâkis, ben müşkülâtı ve mücadeleyi pek severim... Artık tesadüf ümidiyle her gün Tünel kapısında nöbet beklemeye karar veriyordum... Sonra, dün Galatasarayında yine rastgelmiyeyim mi?.. Yanında yine o kadın vardı. Bir mağazaya girdiler... Eldiven aldılar...

Zeki — Ey, bu sefer, takibini tabii farketmiştir...

Şefik — Ne söylüyorsun azizim? O kadar sevimli bir kadın ki yine hiç haberi olmadı. Onun bu ağırlığı beni bütün bütün deli etti. Evlerine kadar arkalarından gidip kim olduğunu anlamaya katiyyen karar vermiştim. Fakat orada bir otomobile atladılar, ben bir otomobil bulup yetişinceye kadar da uçtular, gittiler...

Zeki Vah vah vah... İtiraf et ki bahtın tesadüf hususunda pek açık olmakla beraber neticeler de hiç müsait değil!

Şefik — Artık kuduruyordum. Bir daha ne vakit ve nerede görebilecektim? Bu hercümerç arasında çırpınırken, bugün, Osmanbey'in önünde üçüncü olarak yine tesadüf edince.

Zeki Yanında yine aynı kadınla mı?

Şefik Hayır, bu sefer yalnızdı... Fakat yanımdan geçerken gözlerimde titreyen galeyanı soğuk bir nazarla birden nasıl söndürdüğünü tasavvur edemezsin...

Zeki — Yâni, bu kadar müsait tesadüfler işi bir arşın bile ileri götürmedi, öyle mi?

Şefik — Heyhat ki evet...

Zeki Anlaşılan mâbudeni bu şart dahilinde on sene her gün görmek mümkün olsa bile görüşmek, anlaşmak imkânı olmıyacak...

Şefik — Hakkın var ama, ben bu işte yalnız bir tesadüf görmüyorum. Bunda ezeli bir takdir olduğuna eminim.

(Konuşa konuşa iki dost büyük salona dahil oluyorlar

Takım takım oturmuş davetliler, hararetle konuşuyorlar; kadınlar şuh tebessümler, erkekler âşıkaane nazarlarla birbirine kaymıyorlar. Şefik, birdenbire, bu kadın bahçesinde, son derece derin bir heyecanla sararıyor.)

Şefik — İşte, işte, sana söylemiyor muydum?

Zeki — Evet, müsamerenin en hoş zamanı... Bütün davetliler hararetlerinin en yüksek derecesine yükselmişler...

Şefik — Hayır, hayır... Baksana... o... o... Yine o... Artık bu mânâsız bir tesadüf değil... Vallahi değil...

Zeki — Kim o?..

Şefik — Benim meçhul hanım.

Zeki — Vay, yine mi? Hangisi bakayım?

Şefik — Karşıda, masanın kenarında, kanapenin tam ortasına oturmuş... Yanındaki beyaz saçlı hanımefendi ile konuşuyor...

Zeki — O sarışın hanım mı?

Şefik — Evet... Ne güzel değil mi? Tanıyor musun yoksa?

Zeki — Hem de pek iyi... Kimdir, biliyor musun? (Bir sükût). Dostlarımdan birinin zevcesi...

Şefik — Görüyorsun ya... Hiç aldanmıyorum... Artık beklediğim muvaffakıyet tulû' ediyor. Aramızda eksik olan rabıta da bulundu.

Zeki — Yâni?

Şefik — Yâni bu rabıta sensin! Tabiî hemen şimdi beni kendisine takdim edersin.

Zeki — Demek mutlak takdim olunmak istiyorsun?

Şefik — Elbette, yoksa red mi edeceksin?

Zeki — (Azimle) Hayır, hayır... Pek tabiî değil mi? Niçin reddedeyim?

Şefik — Öyle ise hemen gidelim? (Zekiyi o tarafa sürükler).

Zeki — (Meçhul hanımın önünde): Arabistandan çok elim bir esaret hayatından yeni avdet etmiş pek eski dostlarımdan Şefik Beyi takdim ederim. (Hanım Şefik'i görünce bir hayret hareketini menedemez.)

Zeki — (Şefik'e): Zevcem İclâl...

Şefik — ?!!...

Şükran Borcu

İki aile yeni tanışmışlar, pek sevişiyorlardı.

Yaz gelip de Behçetler Burgaz Adasına sayfiyeye naklettikleri vakit İhsanları bir kaç gece için orada tuttukları köşke davet ettiler.

Yemekten sonra, Adayı gezmeğe çıktılar, sahilde dolaşıyorlardı. Behçet, Adanın, karı koca keşfettikleri güzel köşelerini dostlarına gösteriyordu.

İhsan, hanımları korkutmak için tuhaflıklar yapıyor, taştan taşa sıçrıyor, kayalarda perende atıyordu. Fakat nasıl oldu bilmem, ayağı kaydı, denize yuvarlandı, ve... ve suyun içinde kayboldu, gitti.

Kadınlar kenarda feryat ve istimdat ediyorlardı. Behçet biraz yüzme bildiği için hemen ceketini fırlatıp denize atıldı. Biraz sonra uzakta İhsan, arkasında Behçet zuhur ettiler. İhsan tekrar kayboldu, fakat Behçet yetişerek onu yakaladı, ve sahile çıkardı.

İhsan kendine geldiği vakit, Behçetin boynuna sarılarak:

— Sana hayatımı borçluyum kardeşim, bunu ölünceye kadar unutmıyacağım diye yemin etti.

Bu vaka sayesinde muhabbetleri arttı, samimiyetleri çoğaldı. İki gece için geldikleri halde ihametlerini temdit ettiler. İki üç gün sonra, Behçetin kayın valdesiyle baldızı ve bacanağı gelmişti. Vaka tabii onlara anlatıldı ve bunu Behçet deruhte etti:

— A, bir de baktım, İhsancık suyun içinde kayboldu... Gık gık gidiyor... Aman... Hemen ceketi fırlattım attım... Ben de arkasından daldım. Yâni, işte tehlike de var ha... Çünkü olabilir ki yüzme bilmediği için şaşırır da boynuma sarılır, can hevliyle beni de sürükler götürür... ilâh ilâh...

Bu tafsilâtı verdikten sonra, İhsana dönüp:

— Yâni, unutma azizim, hayatını bana borçlusun... Sayemde yaşıyorsun, diye lâtife etti.

Misafirler, hepsi, ona hak verdiler, ve onu kurtarmak için

hayatını tehlikeye koyan böyle bir dosta malik olduğundan dolayı İhsanı tebrik ettiler.

Öbür Cuma başka misafirler gelmişti. Yemekten sonra, konuşurlarken Behçet İhsana:

— Anlatsana, İhsan... dedi.

Misafirler merak ettiler. O zaman Behçet tekrar başladı:

— A, bir de baktım... İhsancık suyun içinde kayboldu... Gık gık gidiyor. Aman... Hemen ceketi fırlattım attım... Ben de arkasından daldım... Yâni, işte tehlike de var ha... Çünkü... ilâh, ilâh...

Ve sonunda «Sâyemde yaşıyorsun!..» dediği vakit, bütün misafirler, hak verdiler, ve onu kurtarmak için hayatını tehlikeye koyan böyle bir dosta malik olduğundan dolayı İhsanı tebrik ettiler.

Behçet Beyin çok ahbabı vardı. Her hafta ziyafetler tertip ediyor, misafirler davet ediyordu. Onları da bırakmıyorlar, karı koca «Yalnız kalırsak çok sıkılacağız, birbirimize alıştık!» diye alıkoyuyorlardı.

Her misafir geldikçe, mutlaka vaka anlatılıyor, Behçet:

— A, bir de baktım, İhsancık suyun içinde kayboldu... Gık gık gidiyor... Aman... ilâh ilâh... diye tafsilât veriyor, Ve nihayetinde: Sayemde yaşıyorsun... dediği zaman herkes hak veriyor, ve onu kurtarmak için hayatını tehlikeye koyan böyle bir dosta malik olduğundan dolayı İhsanı tebrik ediyordu.

Fakat İhsan bu nakarat hükmüne geçmiş «sayemde yaşıyorsun!» teranesinden sinirlenmeye başlamıştı. Artık tahammül edemiyeceğini anlayarak en evvel karısına açtı. Fakat karısı öyle bir mukabele etti ki İhsan ağzını açtığına bile pişman oldu.

Hanım — Nasıl, nasıl? Unutuyorsun ha? diye haykırdı... Elbette, elbette hakkı var... Bin defa tekrar etse yine hakkı var. O olmasaydı şu anda senin kemiklerin hangi balığın karnında bulunacaktı?. Senin için kendini tehlikeye attı...

— Canım, dedi İhsan; malûm amma artık baş ağrıtıyor.

— Baş mı ağrıtıyor? Nankörsün, pek, pek nankörsün...

Hayır, nankör değilim... Artık gücüme gidiyor da on-

dan... Her gün, herkese tekrar ediyor!

— Tekrar etmekle ne olur? Nankör olmasan ona minnettar olursun... Adamcağız, Allah için, insaniyetli, nazik, hatır sayar, bulunmaz adam......

Karısından bu mukabeleyi görünce ne yapıp yapıp İstanbula kapağı atarak kurtulmaktan başka çare olmadığını anladı ve dişini sıktı, bekledi.

Fakat İstanbula indikleri vakit yine kurtulmuş olmuyordu. Çünkü iki aile o kadar kaynaşmışlardı ki, her gün birbirlerine gidip geliyorlardı. Onlar olmadığı vakit mutlaka lâkırdıları olurdu. Hele, İhsanın karısının ağzından Behçet Beyin medhi hiç düşmüyordu. Behçet Bey aşağı, Behçet Bey yukarı.

Nihayet bir gün İhsan, başı çok ağrıdığı için kaleminden erken çıktı; evine geldiği vakit, bahçe kapısının önünden geçerken, içeride mutfak kapısının açık olduğunu gördü. Oradan girdi, ve yukarı çıkmağa başladı: Karısını birdenbire şaşırtacağını düşünerek seviniyordu. Orta kat boştu, üst kata çıktı; yatak odalarının kapısına geldiği vakit içeride bir erkek sesi işitti.

Bu kimdi?. Dinledi, ses Behçetin sesiydi amma, onun bu odada ne işi vardı?.

Daha ziyade duramadı, şiddetle kapıyı açtı. En evvel Behçeti gördü.

İhsan bir anda kıpkırmızı, sonra mosmor oldu. Her şeyi anlamıştı...

Kudurmuş gibi titreyerek Behçete doğru iki adım attı.

— Alçak herif, diye haykırdı. Bana... Bana... Bana... karşı böyle hareket ha... Bu ne alçaklık... Ne rezalet!... Sonra, her gün, sayemde yaşıyorsun, hayatını bana borçlusun diye kafa ağrıtırsın......

Behçet evvelâ başı göğsüne düşmüş, sap sarı, bitkin bir halde dinliyordu. Sonra hemen kendine geldi ve birdenbire İhsanın lâkırdısını keserek cevap verdi:

— Öyle ya... Elbette hayatını bana borçlusun... Unutma ki bu günü, bu manzarayı bile benim sayemde görüyorsun!.

Hüseyin Suat Yalçın

1868 — 1942

İstanbulda doğdu. Maliye muhasebeciIerinden Ali Rıza Beyin oğludur. Hüseyin Cahit Yalçın'ın ağabeysidir. 1888 de Tıbbiye'yi bitirdi, doktor oldu. Belediye hekimliklerinde bulunduktan sonra, Pariste bir buçuk sene mesleği üzerinde çalıştı. Dönüşünde yine Belediye hekimliği yaptı. Sonra Sıhhiye Müfettişi olarak gittiği Şam'da on bir sene kaldı. Meşrutiyetten sonra İstanbula döndü.

Servet-i Fünun şairlerindendir. Tiyatro eserleri, komediler de yazmıştır.

«Kalem» isimli mizah mecmuasında «Dahhak-i Zalim» ve «Gâve-i Zâlim» imzalarıyla, mizah hikâyeleri, fıkralar ve şiirler yayınladı.

Siyasî mizah yolunda, çok kuvvetli yazıları vardır.

Servet-i Fünûn'un «Lâne-i Melâl» şairidir. Şiirlerini bu ad altında toplamıştır. Yazdığı komedilerin en başarılısı «Kirli Çamaşırlar» dır.

Meşrutiyetten sonra «Gâve-i Zalim» imzasıyla yazdığı mizahî ve iğneli şiirlerinin bir kısmını «Gâve'nin Destanı» adı altında 1918 de yayınlamıştır.

Şahsî Teşebbüs Süthanesi

Beyoğlunda Büyük Caddeden Taksime doğru giderken sağ tarafta bir köşede «Şahsi Teşebbüs Süthanesi» levhasını görürsünüz. Şimdiye kadar halkımızda bazı şahsî teşebbüsler görüldü ise de hiç bir ciddî netice vermedi. Çünkü uzun senelerden beri istibdadın ayağı altında ezilen dimağlar, kollar bir şeye teşebbüs etseler bile o şey mutlaka akim kalır. Bunu nazarı dikkate alan erbabı vukuf hiç olmazsa çocuklarımızı teşebbüs sahibi bir hale koymak için böyle bir süthane açmağa karar vermişler olsa gerek.

Kim ne derse desin, elbette Meşrutiyetten sonra doğan çocuklar bizden daha ziyade hürriyetperver olacaklardır. Bunda hiç şüphe yoktur. Hele ilk gıdalarını böyle bir süthaneden alan çocuklar ne kadar afacan olacaklardır. Yalnız nazarı dikkate alınacak bir şey var: Acaba şahsi teşebbüs süthanesinde bulunan ineklerin içinde sütü bozukları var mı? Meselâ, Abdülhamidin satılan ineklerinden bazıları alınarak oraya yerleştirilmiş mi? Bunun tahkikini Sıhhiye İdaresinden pek rica ederiz. Çünkü temiz doğan çocuklarımızı daha kundaktayken elimizle zehirlersek bu vatanın gelecekteki mesuliyeti tekmil bize ait olur. Analarımızın bazı mühim sözlerine itaat etmekliğimiz lâzımdır: Cenabı Hak kimseyi sütü bozuğa düşürmesin. Bu sütü bozuk aklıma eski hâtıralardan bir şey getirdi, anlatayım:

Tamam yirmi sene evvel çiçek hastalığı zuhur etmişti... Her mahalleyi aşılamak iktiza etti. Mahalleleri tevzi ettik. Bana Karagümrük ile Sulukule mahallelerini verdiler. O zamanki usul mucibince bir çocuktan diğer çocuğa aşı alırdık. Sulukuleden aldığımız aşıyı Karagümrüğe, Karagümrükten aldığımız aşıyı Akbıyığa nakleder dururduk. Kadınlar bunu haber almışlar. Ne zaman Sulukuleye civar bir eve aşı için gitsem ilk ricaları: «— Aman oğlum, çingene aşısı olmasın. Çocuğumuzun sütü bozulur» olurdu. Görüyorsunuz a, halkımızın en korktuğu şey sütü bozuk olmaktır.

Şahsi teşebbüs süthanesinde ikinci derecede nazarı dikkate alınacak şey ineklerin adem-i merkeziyet illetine duçâr olmadıklarının muayenesidir. Bunu da bilhassa baytarlar birliğinden rica ederiz.

Üçüncü derecede nazarı dikkate alınacak şey inek veya keçilerin tamamiyle hür ve bitaraf memleketlerden tedarik olunmasını temin etmektir. Çünkü yanılıp da bir tiftik keçisi alınırsa Mebusan Meclisi yine altüst olur.

Dördüncü derecede gözetilecek nokta sütlere katılan suların hiç olmazsa menba suları olması lüzumunun Şehir Emaneti tarafından tebliğ edilmesi, zinhar Hamidiye sularının istimal olunmamasıdır. Çünkü erbabı vukuf bu son sularda bir çok muzur mikropların vücudunu keşfettiler.

Beşinci derecede aranılacak şey, arpalıklarını satanların gıdalarından yem tedarik ettirilmemesidir. Çünkü insanların yemlerini yiyen ineklerden iyi bir süt alınamaz. İnsanların mideleri her şeyi yiyip hazmetmek için pek müsaittir. İnekler bu midelerin «mono» larına burunlarını sokarsa derhal sütleri bozulur.

Bunlardan sonra nazarı dikkate alınacak şey süthanenin iç işleridir. Sütler sağılırken mutlaka bir vatan şarkısıyla memeleri neşvelendirmeli. İnekler bu terâne ile geviş getirirken süt kovası köpüre köpüre dolmalı.

Keçileri sağarken tekeleri ayırmalı. Çünkü bu uzun sakallı afacanlar, hiç tek durmazlar.

Sütler şişelere konulduktan sonra yaftalarının üzerine şöylece yazılmalıdır:

Bu sabah bu sütler «toprağın cevher, suyun kevser, baharın bihazan» teranesiyle sağıldı. İçinde ne adem-i merkeziyet mayası, ne de Hamidiye suları mikropları vardır. Şahsi Teşebbüs Süthanesinin halis sütüdür.

Burada bana bir fikir geldi: Âyân ve Mebusan Lokantacısı bu süthaneden süt alsa da sütlâç yapsa, muhallebi yapsa acaba sütleri bozuk olanlar bunlardan yiyerek ıslah olurlar mı? Ne dersiniz, böyle bir şahsi teşebbüsde de ben bulunayım mı? Oranın muhallebiciliğini üzerime alayım mı? Ne

âlâ olur, dükkânımın üzerine şöyle bir levha yazdırsam:

«Şahsî Teşebbüs Süthanesinin halis vatan sütüyle yapılmış sütlâç ve muhallebisi».

Eminim ki azâ-yı kiram Meclise girmeden evvelâ benim dükkânıma uğrayacaklardır. Çünkü uğramıyanlara herkes sütü bozuk nazarıyla bakacaktır. Ah, bu ne kârlı bir iş bilseniz... İşte kadro haricinde kalıp da iş bulamıyanlara yüzde beş yüz getirir bir irad, bir iş. Hemen teşebbüs etsinler. Bir küçük şirket vücude getirsinler, isterlerse ben de ortak olurum. İsterlerse resmî dairelerde birer de şube açarız. Çünkü herkesin sütünü ıslah edeceğiz, teşebbüs vatanperverânedir.

Çok defa hayal ile başlayan sonradan hakikat olur. İster misiniz bir ay sonra bu dediklerim hasıl olmuş olsun? Böyle herkesin sütünü ıslah etmek için teşekkül edecek insanî bir şirkete âlet olduğum için bilseniz ne kadar iftihar ederim? Fakat, heyhat... İnsanların sütü o kadar bozuk ki kimbilir bu yazdığımı şeyden ne kadar mânâ çıkaracaklardır.

Tahkikat

Şûrayı Devlet sabık âzasından kadro harici Tayfur Bey oğullarını evlendirmek ve kendi ihtiyar başını da dinlendirmek üzere yumuşak bir göğüs sevdasına düşmüştü. Münasip iki kızla bir ana sağlık vermişlerdi. Tahkikat için Farisi muallimi Müştak Efendiyi erkenden Kadıköyüne göndermiş, sabırsızlıkla tahkikat neticesini bekliyordu... Nihayet Müştak Efendi geldi. Tayfur Bey merakla sordu:

— Ey nasıl bakalım, elbette istediğim malûmatı alabildiniz?

— Yedi yerden sordum

Yedi yerden mi?

— Evet, tamam yedi yerden... Çünkü bendenizce evlenecek bir zat en aşağı yedi kere düşünmelidir...

— İstihbaratınıza gelelim, istihbaratınıza... Kimlerden sordunuz?.

— Evvelâ bekçiye sordum: «Onları herkesten iyi ben tanırım» dedi. Odunlarını, kömürlerini o alıyormuş.

— Verdiği malûmat ne merkezde?

— Müsaade buyurunuz, dediklerini harfi harfine tekrar edeyim: Allahın bildiğini kuldan ne saklamalı. Anası kızlarından biraz yaşlıdır, ama insan var ki armudun olgununu sever Tel kadayıfının bayatı tazesinden makbuldur.

Namus cihetini sormadınız mı? Bekçiler onu pek iyi bilir

Sordum efendim. Dedi ki: Bak efendi, sana bir şey diyem: Para, din, namus bunlar bir adamda var mı, yok mu Allahtan başkası bilmez. Yalnız bu hanımlar için şunu haber vereyim ki daha baskın vermediler...

— Bekçinin ihbaratı mübhem. Başka kimlerden sordunuz?

— Hamama koştum, Emine Ustadan sordum. Dedi ki: Çifte kumruların annesi Safinaz Hanım değil mi? Onları ben bilmem de kim bilir? Tanrının ayında buraya gelirler. Soğuk halvetin yanındaki kurnayı tutarlar. İkişer sabun sürdüm mü başları misk olur... O saçları ben yıkadıktan sonra görmeyin

efendi, ipek... birer tura ipek.

— Demek ki hanımlar güzel...

— Orasını da anlamak istedim efendim. Usta dedi ki... İlâhi Efendi, Allah övmüş de yaratmış...

— Bunlarda kat'î bir şey yok, ötekilere bakalım...

— Döndüm. Bakkala sordum. Efendi, dedi, kendilerinden bir para alacağım var desem yalandır. Ama şurasını da bilmiş olasın ki bugün peşin, yarın veresiye... Dükkânımızın âdeti budur. Hiç kimseye borca vermeyiz. Hem efendi, bu karılar bizden fıstık üzüm gibi şeyler alırlar. Asıl toptan alış verişlerini Balıkpazarında Sinesonlu Hacı Haralâmbiden ederler. İyisini o bilir. Bir de ondan sorsanız...

— Canım, haklarında fena bir şey işitmiş mi, sormadınız mı?.

— Sordum efendim, hiç sormaz olur muyum? dedi ki: Efendi, esnaf kısmı her işittiğine kulak asacak olursa hiç kimsede bakılacak yüz bulamaz...

— Hoppala... Hep mide bulandıracak karanlık lâflar... Rica ederim, Müştak Efendi, kat'î olarak bir haber aldınsa onu söyle...

— Baş üstüne efendim... Çaldım kapıyı, bir komşudan sordum. Dedi ki: Kızları hık demiş analarının burnundan düşmüştür. Yaradana kurban olayım, o gözler, o kaşlar, ökçenin biçimi... İşte böyle bir cevap aldım. Sonra mahalle kahvesine giden bir ak sakallı zata müracaat ettm. Dedi ki: Dedeleri merhumla çok eski dostluğumuz vardı. Kızları merhuma çektiyse kaçırmayın, dosta düşecek şeylerdir... Ama büyük annelerine çektilerse bak o zaman sayım da yok suyum da...

— Hep müphem... Hep müphem... Yarabbi, bizim memlekette tahkikat icrası ne kadar zordur!

— Daha sonra komşuya sabah kahvesine giden ihtiyar bir hanıma sordum. Dikkatli dikkatli bendenizi süzdükten sonra: Kenarına bak bezini al, anasına bak kızını al, dedi. Nihayet meyus, dönecektim. Bir hanım kafesi vurarak: Efendi, diye çağırdı. Safinaz Hanımlar için sözün doğrusunu isterseniz biraz bize buyurun, dedi.

— Hay Allah razı olsun...

— İşte bu hanımdan aldığım malûmat: Merhum pederini alın, tazeleştirin, kadın yapın: İşte Safinaz... Ömrümde bu kadar babasına benziyen bir kadın görmedim. On sene evvel şimdikinden daha tazeydi. Hoş şimdi de yaşlı denmez a... Tüvânâ gibi dökülüp taşıyor... Eteği belinde helâl süt emmiş, elimizde büyüdü.

Amma dünyada hiç kimseye kefil olmam. İki senedir biraz seyir, seyrana başladılar. Elbette tazedirler, can bu, ne kadar olsa ister. Namuslarıyla gidip geliyorlar mı, iç yüzünü Allah bilir... Kızlarına gelince tıpkı büyük anneleridir. Onları gördükçe durağı cennet olsun rahmetli gözümün önüne gelir. O bakışları, o lâkırdı söyleyişleri, o gülüşleri, canım dedim a, hep o... Allahın bildiğini kuldan ne saklamalı, güzel denmez ama çirkin de hiç denmez... Hem ne hacet, gönül kimi severse güzel odur... Bülbülü altın kafese koymuşlar da ah vatanım demiş...

— Beni tereddütte bıraktınız Müştak Efendi, tahkikatınız vazıh değil...

— Beyefendi, bu bir kısmettir. Madem ki ayağınıza dolaşmışlar... Kabul ediniz... Her nikâhta bir keramet vardır, derler.

— Ya benim o keramete itimadım yoksa...

— O halde hiç evlenmeyiniz efendim... Malûmu âlinizdir ki bizde izdivaç zar atmak gibi taliin lûtfuna bağlıdır...

— Ya «dubara» atarsak...

— Altını üstüne çevirdiğiniz gibi «dübeş» olur...

Çekiç

Yemekten sonra biraz şekerleme yapmak, sonra da akşam gazetelerine şöyle bir göz gezdirmek Nedim Beyin artık terkedemiyeceği bir âdeti olmuştu. Bu yorgunluktan sonra her gece saat ikide pardesüsünü giyerek sokağa çıkar ve gece yarısından sonra avdet ederdi. Zevcesi bu makine hayatına o kadar alışmıştı ki daha vakti gelmeden onun ne istiyeceğini bilirdi. Meselâ yemekten kalkınca küçük salondaki sedire uzanan beyin başının altına küçük yumuşak yastığı koyar, uyandığı vakit hemen bir kahve ısmarlar, akşam gazetelerini önüne açar ve daha sonra Beyin pardesüsünü tutarak giydirir, onu koridora kadar teşyi ederdi.

Bu hemen her gece kısa kısa cümlelerle ifa olunan bir vazife hükmüne girmişti. Zevç ve zevce dilsiz bir âlemin pandomima hayatını yaşıyor gibiydi.

Bir gece ne olduğu bilinmiyen bir sebepten kadın isyan etti

Hayır, dedi, artık bu gece gitmiyeceksin, evde kalacaksın!

Böyle bir kat'i emre maruz kalmamış olan erkeğin bu beklenmiyen tahakküm gücüne gitti:.

Bu gece çıkmaklığım pek zaruridir. Mühim bir işim var. Belki yarın gece kalırım, dedi.

Bu gece çıkmıyacağı sureti katiyyede bir daha tekrar olundu. Pardesü getirilmedi.

Galip kadın mağlûp erkeği eğlendirmek için artık neler aramıyordu? Evvelâ bezik masasını açtı.

— Gel, dedi, bir çarşaflığına...

Farzet ki yenildim.

.. Hayır, hayır, oynayacağız.

Henüz parti bitmeden bey can sıkıntısıyla kalktı

Nafile, dedi, bilmiyorsun.

Kadın mütevekkilâne bir sabırla masayı kaldırdı. Piyanonun kapağını açtı.

Ne istersin? dedi, Norma'dan, Favust'tan bir parça!

— Fakat, çok gürültülü olmasın.

Piyanonun damla damla nağmesi Beyin kulaklarına kavgalarla hicranlar, sıkıntılar akıtıyordu. Kadının neş'e içinde perdeler üzerinde uçan ellerini elleriyle bastırdı:

— Artık, dedi, yetişir. Yazı yazacağım.

Kadın memnuniyetle piyanoyu kapadı. Yazı odasının lâmbasını yaktırdı. Bu pek az görülen bir saadetti; kocası yazı yazarken kendisi orada sessizce bir el işi görmesini o kadar severdi ki... İşte şimdi tamamiyle mesuttu. Nedim Bey masanın başına geçmiş, başını açmış, önüne bir kâğıt almış düşünceli bir şeyler yazıyor görünüyordu.

Kadın bir müddet sonra kalktı; çay emretmek üzere çıkarken beyin neler yazdığına bir göz gezdirdi. Kâğıdın üzerinde yazıdan başka her şey vardı: Yarım gemi resimleri, karışık insan başları, şekilsiz hayvan çizgileri, hendesesiz ev plânları daha bir takım şeyler...

Bütün kadınlığıyla bir reverans yaptı:

— Bu nefis makaleye şâirâne bir isim bulmaklığınız lâzım, dedi.

Nedim Bey fütursuz cevap verdi:

— İşte makalemin ismi:

«Zevce, insanı evde can sıkıntısına mıhlayan bir çekiçtir.»

Kadın koşarak dışarı çıktı. Beyin pardesüsünü alarak içeri girdi.

— Affedersiniz. Sizi rahatsız ediyorum. Bir saat geç kalmanız pek büyük bir kusur değildir, dedi.

Nedim Bey kapıyı kapadıktan sonra kadın yazı odasına koştu. O nefis makalenin alt tarafına şu cümleleri yazarak bir zarfa koydu:

«Evet, hakkınız varmış. İçinde bulunduğu saadeti görmiyen bir nankörün elinde kıymetsiz bir oyuncakmışım. Yarın akşam ikiden sonra o gideceği yere gittikten sonra sizi bekliyorum. Mektubumun üstündeki nefis makale hayretinizi mucip olmasın. Hele oradaki can sıkıcı çekicin hasıl edeceği ses o kadar tatlı olacaktır ki!..»

Fazıl Ahmet Aykaç

DİVANİYE Mutasarrıfı iken ölen Mehmet Cemal Beyin oğludur. 1884 te İstanbulda doğdu. Gümüşhane rüşdiyesiyle, Musul İdâdisinde okudu. Bir müddet İstanbulda «Sanayi i Nefise Mektebi» nde okudu. Fransız Lisesinde öğrendiği Fransızcasını, Paris'teki (Ecole Libre des Sciences Politiques» ten mektupla ders alarak ilerletti. Öğretmenlik yaptı. Uzun müddet milletvekilliği yaptı.

«Fâzıl Ahmet Bey, eski ve maruf bir tâbire göre, hakkıyla «nev'i şahsına münhasır» güzide bir edibdir. Nazım ve nesrinde ince ve temiz bir mizah vardır. Burada şunu ilâve etmeli ki Fâzıl Ahmet Bey, sade bir şakacı değildir. Bir fikir adamıdır. Mizahı ahlâk üzerine müstenittir. Zaten mizah, edebiyatın ahlâkla en münasebattar nev'idir. Fâzıl Ahmet Bey, fantezi kabilinden yazdıkları müstesna, kudretli kalemi ile daima insanın ve hayatın küçüklüklerini hicvetmiş, fazileti, gayrendeşliği telkin eylemiştir.»

Ali Canip Yöntem

«Kendisini ilk zamanlarda «Fecr-i Âti» zümresinin en ciddî ve mütefekkir bir siması olarak gördük, muhtelif gazete ve mecmualarda terbiyeye, ruhiyat ve felsefeye ait yazıları çıkıyordu. Fakat genç âlimin bu fazla ciddî faaliyeti yanında diğer bir sima görünmeğe başladı: «Tanin» de zamanın meşhur ve siyasî simalarına karşı medih ve hicivle karışık manzumeler yazan bu ikinci simanın ince tebessümü ve zeki lem'ası evvelki çatık kaşlı simayı derhal gölgede ve nisyanda bıraktı.»

İsmail Habib

Eski zaman vapurlarında

Yağmurla benim aramda öteden beri garip bir şakalaşma âdeti vardır. Hava kapalı diye şimsiyeyi aldım mı, yağmur akşama kadar bana nafile bir yük taşıtır ve tek bir damla bile damlamaz. Fakat bir de maazallah göğün yüzünü parlak görerek arkama ince bir şey giymiyeyim. O gün Marmaradan, Karadenizden, Akdenizden, Okyanuslardan gökyüzüne ne kadar su tebahhur etmişse hepsi başımdan aşağı dökülür.

Geçen gün yataktan kalktım ve baktım ki hava bulanık. Maamafih şemsiye almıyacağım! Çünkü yağmurun maksadı yağmak değil, benimle alay etmek! İşte ben de inadıma hem pardesü giymiyorum, hem de elime baston alacağım.

Bizim köyün iskelesine vardığım zaman vapurun gelmesine tarifeye göre altı dakika vardı. Fakat herhangi ufku tetkik edersem edeyim, hiç gemiye benzer bir şey görmek kaabil değil!

Yumruğunun, pazusunun kuvvetine güvenenler, vaktiyle birisinin giyotin bıçağına benzettiği gişe kapağı önünde ellerini uzatmış bilet bekliyorlar. Benim gibi zayıflar takımı ise parası elinde iltimas ve mürüvvete muntazır! Lâkin benim enseme doğru kayan bir ıslaklık var. İşte alnımda, elimde de aynı ratıp teması duymağa başladım!

Nihayet anladık ki yağmur cidden yağacak. Fakat ben vapur ortada yok diye eve koşup şemsiyemi alsam mutlaka kesilir. Onun iyisi mi kararımda sebat edeyim.

Artık taliime boyun eğmiş, duruyordum ve yağmur gayet ince bir elekten geçen mayi bir toz halinde inerek fesimi, ceketimi, vücudümü buğuluyor.

* *

Vapur, yorgunluktan, eziyetten bıkmış, bunalmış, biçare, perişan, tıknefes bir adam gibi ümitsiz, mecalsiz bir tarzda, iskeleye abanıverdi. Çatır çatır... Sonra gıcır gıcır, gıcır... Aman... Aman...

Cidden şu vapur bizden daha zavallı! Her tarafından ta-

şan yükü davlumbazlarından sarkan insanları görünce adam hakikaten şaşıyor. Vapur mudur, paçavra çuvalı mıdır, anlamak mümkün değil! İskelenin üstünde gürültü, patırtı kıyamet gibi! Çıkmak için uğraşanlarla girmek için hücum edenlerin çarpışması arasına eşyaları paylaşamıyan hamalların kavgası karışıyor.

Kimbilir kaç yerinden yaması olan kazanın da öyle uzun sıkıntıya tahammülü yok! Çünkü işte patır patır islim salıvermeye başladı! Kaptan baba ahaliyi sürate teşvik için kesik kesik düdük sesleriyle garip bir tehdit musikisi tecrübe etti. Nihayet bizim hamal başı Halil Ağanın yardımıyla ben de vapurun teknesi içine bir bohça gibi düşebildim. Artık Allaha ısmarladık. Gidiyoruz. Fakat yağmur da bir başladı ki!

Vapurun içi cidden görülecek şey! Fakat görüp de hüngür hüngür ağlamamak için insanın âsabı çok kuvvetli olmalı! Tabii bütün kamaralar hıncahınç! Kömürün fenalığından, her tarafın bakımsızlığından zavallı makinelere de müthiş bir usanç gelmiş. İki biçare silindir derin bir kuyu manivelâsına takılmış yorgun iki kol gibi mahut çarkları çevirmek için ne eziyet çekiyor, yarabbi ne eziyet!

Sonra vapurun her tarafı sel içinde! Başımızın üstünde Tuna'dan, Dicle'den, Amazon'dan, Misisipi'den büyük nehirler var. Pat pat pat!.. Pat pat pat!.. Bir türlü Kınalı'yı arkamızda bırakamıyoruz!

Herkesin ağzında hemen hemen aynı şikâyet ve hüsran nidası: Allah bu vapuru kahretsin!.. Nedir bu her gün çektiğimiz çile?.. Bütün kabahat bizim; şayet biz on kişi toplanıp da...

Bu hatipler söylenirken birden çımacılar bağırıyor:

— Çekilin!. Halatları öbür tarafa alacağız. Arkasından yeni bir feryad! Yahu! Hep bir tarafa ne doluyorsunuz? Görüyorsunuz, vapur yürümüyor işte!

Sonra daha kuvvetli, âdeta âmir, mütehakkim bir ses; «Haydi sağa geçelim! Haydi durmıyalım!»

Derken gemi memurlarından birisi geçiyor. Ahali tarafından müşterek ve münfeil bir sual: «Yahu, gözleriniz şu hali görmüyor mu? Bu rezaleti idareye söylemiyor musunuz? Ar-

tık illâllah canım!

Hemen bir cevap:

— Bana ne söylüyorsun! Ben de bir emir kuluyum! Bizim lâkırdımızı kimin dinlediği var? Kaç kere «laport» verdik! On gündür iskelenin lâmbası için gazyağı istiyoruz da cevap veren bile olmuyor! Sen ne diyorsun efendi!. Ve doğdum doğalı Şirket-i Hayriye vapurlarında, tramvaylarda, Tünelde, şimendiferde, hükûmet dairelerinde, hasılı her yerde işittiğim lâkırdılar:

— Birader, biz adam olmayız! Yarab, hâlâ mı akıllanamıyacağız? Bu rüşvetle iltimas bizde varken... Birader, işe adam aramıyorlar, adama iş arıyorlar!

Bir kenarda beş yüz tarafımdan tazyik edilerek, şu yağmurun bugün de bana oynadığı oyuna hayran, kendi kendime mırıldanıyorum:

— Üsküdara gider iken aldı da bir yağmur!

Etrafımdaki neşeyi görerek sesimi yükseltmişim galiba ki arkamdan bir ihtar vâki oldu!

— Efendi, sen de amma türkü söyliyecek yer bulmuşsun ha! Yolun üzerinden çekilsene!.

— Hangi yolun efendim?

— Canım insanı günaha sokmasan a! Sana çekil diyorum!

— Baş üstüne ama kıpırdayamıyorum ki efendim!

Bu sırada halkı yarıp yırtıp ilerliyen birisi daha emrediyor: Haydi biletler efendim, biletler!..

İşte bu güç mesele. Çünk iptida kolumu içinde bulunduğu cendereden kurtarmak, saniyen ıslak ellerimi, yeleğimin cebine sokup bu küçük mürur tezkeresini bulmak icap ediyor. Halbuki bu kadar işi birdenbire görmek kolay şey mi?

Hâsılı limana girinceye kadar tahkir mi edilmedik, tehdit mi olunmadık, mavunalara mı çatmadık, vapurların üzerine mi düşmedik; lehülhamd hiç biri eksik kalmadı!.. Şimdi bu sefer de sular dışarı diye iskeleye yanaşamıyoruz. Haydi ileri, haydi geri! Fakat bir türlü istediğimiz yere varmak kabil değil!

İki Kafadar

— Mutaassıp bir softa için alelâde bir marulla meşhur Sokrat arasında fark var mıdır?

— Vardır; çünkü o bunlardan birincisinin kabuğunu yer, ikincisinin ise başını!

— Ya büyük bir edible muhtekir bir sarrafı birbirinden ayırdettiren vasıf ne oluyor?

— Gayet basit. Her ikisi de ölür. Ancak evvelkisi açlıktan, diğeri ise mide fesadından!

— Dünyada en akılsız bulduğun insanlar kimlerdir?

— Bütün ukalâ güruhu! Bilhassa kendilerine erbab-ı fikret dediğimiz takım. Zira çoktan beri tecrübe edilmiştir bu dünyada hiç düşünmiyenler her gün, az düşünenler ise ekseriyetle bütün işlerini görüp duruyorlar! Halbuki her şeyi birbirine kattıktan maada hiç bir işin de içinden çıkamıyanlar en ziyade nerede görülüyor? Yalnız ukalâlarla gevezeler arasında değil mi?

— İnsanlar en çok neden nefret eder?

— Doğru sözden.

— Peki. O halde beşeriyeti en ziyade memnun eden şey nedir?.

— Münasebetsizliğin her nev'i!

— Yok canım, mübalâğa ediyorsun!

— Maalesef, etmiyorum! Zira bir çok defa birbirlerinin ölümüne de lâkayıt kalan insanlar bir takım boş sözler uğrunda bazan canlarını bile feda etmeğe razı olmuyorlar mı?

Bütün küre üzerinde şimdiye kadar mezhep ve din mücadelelerinin akıtmış olduğu insan kanını düşün; bakalım o zaman benim sözümde mübalâğaya benzer bir nokta bulabilecek misin? Asırlardan beri müzmin bir seretan halinde de-

vam etmiş olan bâtıl itikatlar, hurafeler yaşayabilir miydi? Şayet cehaletin kumandası altında hareket eden milyarlarca beninev'imiz, ruh ve zekâsında yalana sıcak bir köşe ve bilâhare yumuşak bir yastık temin etmemiş olsa?

— Bir şey soracağım, fakat rica ederim ciddî cevap ver. Senin anlayışına göre ahlâksız ve imansız kelimelerinin mânası nedir? Bir takım eski zaman adamları bizim hakkımızda bu sıfatları çok kullanıyorlar da merak ediyorum.

— Azizim, sen ben, Hasan, Hüseyin, hasılı bütün hemcinslerimiz aynı illetle malûlüz; yâni hakikatin kendimiz bir cüzüne malik olunca yine o hakikatin başka zihinlerde bulunan eczasını hata ve yalan addediyoruz.

Ve bu sebepledir ki kendi inandığımız saçmalara bir başkası kanaatini esir etmek istemezse derhal kızıyor ve gazaba gelen kibirimiz yerinden hoplayarak düşüncesi bize benzemiyen adama saldırıyor. Meselâ bugün gençlik istiyor ki idrakimizin içi parlak elektrik ziyasıyla aydınlansın. Halbuki henüz zihinlerde çıra ile yağ mumundan başka bir şey yanmamış veyahut idare kandilini en müterakki tenvir vasıtası diye tanımış olanlar küplere biniyor. İşte o vakit ağızlarına gelen kelimeler:

«Dinsiz, imansız, kanaatsız, reybî v.s...

Demek ki ekseriyetle reybî dediğimiz adamlar, fikirleri bizim kanaatlerimizin iskelelerine yanaşamıyan ve muayyen limanlara demir atmayan, yahut kafalarının dokuması, mimarisi, bizim gibi düşünmelerine müsait olmıyan insanlardır.

Ahlâksızlık bahsine gelince; mesele orada da ekseriya aynı mahiyeti muhafaza ediyor. Yâni mizacı, gidişi de hakla vazife telâkkileri bizim bu sahalardaki fikir ve itiyatlarımıza uygun olmıyan kimselere bir ahlâk düşkünü diyoruz. Biz demiyoruz ya; dünün örümcekleşmiş başları söylüyor. Halbuki bu bühtanla hücumlarımıza uğrayanların hakikaten ahlâk düşkünü olduğundan ziyade hücum edenlerin insaf ve mülâhaza züğürtlüğü olduğu beliriyor sanırım. Bilmem sen ne düşünüyorsun?

Otuz bir Martı yapan, daha dün Şeyh Said isyanını hazırlayan bir takım softa artıklarıyla irtica tellâllarını hatır-

la; bilhassa eski sarayların asırlardan beri devam etmiş cinayet ve şakavetlerini bildiği halde demokrasiyi, inkılâbı istihfaf etmeğe kalkışan istibdat hademelerini tasavvur et ve sonra düşün ki yüzlerce biçare kadının hürriyetini gasb ile biçareleri haremlerine tıkayarak her türlü haydut behimiyetini mübah görebilmiş bazı adamlar şimdi sokağa çıkan kızlarımıza çarşafsız, yâni âdi bir riya kefenine bürünmemiş diye tahkir ve tezyif savurmak istiyor! Sebep?

— Sebep malûm! Bahse bile değmez! Zira kin, cehil ve hasetten ibaret!..

— Biz onlar kadar mürai olmadığımız için mi, yoksa kadınlarla erkekler cahil mutaassıpların taarruzundan korunarak kol kola gezebildiği cihetle mi hakikaten ahlâksız ve imansız oluyoruz?

Aman azizim, bunların hepsi alışkanlığın en kokmuş nev'i ve safsatanın en vıcığı! Bütün şu inatçı ve mücrim belâhatle bu düşünce ve duygu kabalığı nereden geliyor bilir misin? Daima iddia ettiğim gibi, felsefe terbiyesi noksanından! Zira az çok irfan sahibi kafaların bile çoğu ham! Amma mermerden, granitten daha sert bir hamlıkla ham!

— Sana şimdi bir şey daha soracağım. Fakat bunun yukarıda temas ettiğim bahislerle hiç münasebeti yok. «Metafizik» dediğimiz şeylere ne kadar ehemmiyet verirsin? Yahut umumi surette «metafizik» denilen şeyin senin gözünde kıymeti ne kadardır?

— Azizim ben «metafizik» i pek severim. Bütün diğer zihin sporlarını sevdiğim veçhile! Ben bir gece masalını, İlyada'yı, hattâ Âşık Kerem'le Arapüzengi'yi nasıl okursam koca Bergson'u da aynı büyülenmiş halle içerim. Maksat masal değil mi? Zaten her büyük «metafizik» çi beşeriyetin en âli mefhumlarıyla oynayan bir cambaz, bir büyücü, bir boks şampiyonuna benzer. Saniyen böyle bir adam, anlayan için romancıların en harikulâdesidir ve muhayyel bir kâinatın dülgeri veya mimarı; artık bu mahiyette bir dehânın kıyısında durmak, sanır mısın ki ummanın sahilinde sonsuzluğa bakmaktan aşağı bir zevk teşkil etsin? Bilâkis azizim!

Başkalarını aldatmak, hemcinslerimize zarar vermek için

her gün bin türlü yalan ve hiyle düşünmeyi tasavvur et.

Sonra bir de hilkatin esrarını açmak için tefekkürlere dalmayı aklından geçir. Hangisi daha güzel, daha faziletperverâne?

Şüphe yok ki âlimler, tabiatın gizliliklerini çalmak istiyen haddini bilmez birer casus gibi görünüyor; fakat bütün dikkati âdî huzuzatına saplı olan gözlere! Yoksa hakikat hiç öyle değil!

Ancak başka bir müşkül kalıyor. «Metafizik» manzumeleri içinde filozofların bize gösterdiği kâinat, acaba hakiki âleme ne derecede benzer meselesi!

— Bunun cevabını büyük bir edib pek iyi vermiş; ister misin ben sana söyliyeyim?

— Rica ederim!

— Mekteplerde coğrafya okutmak için kullandığımız yapma küreler, şu üzerinde yaşadığımız toprağa ne kadar benzerse!..

Evlâtlarıma Vaız

Evlâdlarım, Ramazan geldi gidiyor. Şimdiye kadar size hiç bir şey yazamadım. Fakat ister oruç ayında, ister bayram içinde olalım; edebileceğim en büyük vaaz ve nasihat şundan ibaret: Sakın bana benzemeyin!

Benim dünyada beğendiğim insan yok değildir. Fakat kendim hiç beğenmediklerimin başında bulunurum.

«Ne yapalım?» diyeceksiniz. Yazık ki aklıma kat'î bir cevap gelmiyor. Ne isterseniz yapın. Fakat —yine tekrar edeyim— bana benzemek istemeyiniz evlâtlarım. Tabiî ben bunu sizin rahatınız için söylüyorum. Eğer maksadınız didinmekse o başka! Bu dünya çok münasebetsiz yer avlâdlarım. Bir bakıma göre onun üzerinde bir dakika üzülmek bile fazla külfet. Halbuki içli ve haysiyetli bir insan şu hilkat Sulukulesinde mesut olmaktan hayâ eder. Hele bir de siyasi işlerle uğraşırsa! Çünkü o arsada nezahet limonluğu kurmak, Çukurbostanda Hayd Park yapmağa benzer, yahut Tahtakalede Sen ,Ceyms sarayı.

Bununla beraber hepimiz ölmeye olduğu kadar yaşamaya da mecbur yaratılmışız. Tabiat bir gün behemehal hayatımızı elimizden söküp kopardığı gibi, bir müddet de onu zorla sırtımıza yüklemekten zevk alıyor. Demek ki bizler onun nazarında bir kaç zaman varlık molozunu taşımağa mahkûm birer... birer... (Haydi ismini söylemiyeyim) mahlûkcağızdan ibaretiz.

Şerefsiz şey amma böyle! Şu halde en büyük marifet be-Hilkatteki mevkiimizi ben başka türlü göremiyorum. Sonra, bu kaziye herkes hakkında doğru. Çok defa kafa yerine taç taşıyan şehriyârlar için de, şehriyârları gülünç bir sorguç gibi baş üstünde gezdiren akıl çıplaklarıyla idrak dilencileri için de!

Bana benzemeyin dedim; fakat «hakikaten fâzıl olun!» tavsiyesinde bulunabilecek miyim? Maalesef yine hayır!

Gerçi fazilet diye adını sık sık işitip da kendisini pek seyrek gördüğüm muhterem bir mefhum vardır. Ve ona kü-

renin çok muhtaç olduğunu bilirim. Lâkin itiraf edeyim, dünyayı fazilete lâyık bulmam kaabil değil! Gönlüm bir türlü istemiyor ki bahası o kadar ağır bir mücevher, cihan kadar kirli bir bulaşık çukuru içine atılsın! Âlemde temizlik, kirlilik, yükseklik ve alçaklık nisbi şeyler. Evet. Fakat yalnız akıl için, zekâ için. Duygu âleminde hiç öyle değil. Bilâkis hayatın asıl temelini hisler kuruyor ve müfekkire sonradan gelip hassasiyet üzerine yapışmış bir yosun gibi! Ameli konuşalım; binnetice demek istiyeceğim ki fazilete —gizli din taşır gibi— içinizden hürmet edin. Ona düşman olmayın. Fakat bu kadarı kâfi! Zira o zavallıyı çok mazlum görüp de fazla merhamet duymanız tehlikeli şeydir. Çünkü eğer fazileti gönlünüzde uzun müddet misafir ettiğiniz duyulursa haliniz harab olur. Eşkıya yataklığı etseniz, belki lâzım gelenlerle uyuşup kurtulabilirsiniz. Lâkin fazilete mihmanperverlik eden için kurtuluş çaresi yoktur. Maazallah insanı berbat ederler evlâdlarım! Sonra öyle hürriyet gibi, müsavat ve uhuvvet gibi sözlere de fazla kulak vermeyin. O gibi sözler görünüşü güzel, kokusu fena, lezzeti fazla fakat hazmı ağır maddeler nevindendir. Hele hürriyetin büsbütün tuhaf ve düzenbaz bir tabiatı vardır. Kâfir hiç ele avuca sığar şey değil doğrusu!. Saniyen teessüf ederek söylerim ki bizde mefkûre de öyle! İnsan rengine, letafetine imrenerek onu bir lâle zannediyor. Fakat soğanını bir kere ekince ne yetişiyor bilir misiniz? Sade sarımsak!

Bilmem ki şu nasihatlardan faydalı bir netice çıkarabilecek misiniz? Benim sözlerim ekseriya iftar sofrasına benzer. Yâni üzerinde reçel, peynir, sucuk filân nev'inden hayli şey bulunur da insan karın doyuracak bir şeye asla rastgelemez.

Herhalde sizin için gönlümün dilediği şey şudur: Kuvvetli olunuz. Hem de her mânâda!

Zira kuvvetli olamayınca her şey boş. Hattâ zayıflara yardım için de kuvvet lâzım; anlıyor musunuz? Mübarek Ramazan günü sözü uzun tutmayıp yine rica edeyim: Sakın bana benzemeyin!..

Havaî'ler Meşrutiyeti

İhtiyar bir hindi koyu kül rengi yeldirmesini giymiş, başına soluk bir kırmızı yemeni bağlamıştı. Ayaklarında gayet bol papuçlar... Çehresi, mutaassıp bir kadınne kadar somurtkan... Çavuş kuşunun kıyafetini bir türlü tarif edemiyeceğim. Arkasına etekleri siyah şeritli bir harmaniye takmıştı ve ağzında ince bir pipo vardı. Doğrusu pek zendost mahlûk! Başındaki ipek sorgucu yelpaze gibi açıp kapayan sinirli ve titiz bir höthötten bir türlü gözlerini ayıramadı. Kara tavukların şıklığına hayret ettim. Bir kısmı smokin giymişti. Bir kısmı ise siyah redingot, siyah yelek ve siyah pantalon... Fakat bu kadar resmiyetten sonra o ayaklarındaki sarı iskarpinler ne oluyor? Bir türlü anlayamadım.

İri bir kaz, şişman bir hâmile gibi, arkasında dört peşli beyaz entari ve ayakları çırçıplak, iki tarafa sallanıyordu. Sonra yeşil yaşmaklı, alaca feraceli bir çok ördek geldi. Bodur ve tıknaz vücutlarını yuvarlaya yuvarlaya!. Zavallı manşolarla penguenler, çolak ellerini uzatmışlardı. Bu kalabalıkta kendilerine kol verecek (galan) bir (kavalye) beklediler.

Sülünleri gördükten sonra On Dördüncü Lui devrinin markizlerini, düşeslerini ve eski şark saraylarının sürmeli gözlü sultanlarını hatırladım. Hepsinin arkasında en ağır kumaşlardan uzun etekli ve som sırmalı esvaplar vardı. Bunların arasında bir de puhu dolaşıyordu desem inanır mısın? Hem de tamamen eski kıyafetinde. Yâni sırtında tozlu bir aba ve gözlerinde gayet iri ve yuvarlak camlı gözlüklerle!.. İnan ki Arşimed kadar ağır başlı ve dalgın görünüyordu. Yanına sokulup, filozof yine ne düşünüyorsun? dedim. Fakat duymadı bile!.

Adlarını bilmediğim koca burunlu çirkin bir sınıf kuş, tıpkı kardinallar gibi hep kırmızılar giymişti. Bunların yanından geçerken kendimi Konklav meclisinde zannettim. Onların yanında yeşil cübbeli, Buhara hırkalı bir takım papağanlar hasıl oldu. Kirli kılığıyla bir de baykuş!

Uçucuların abus Şopenhavr'ını yine suratsız ve bedbin buldum. Halbuki mini mini sakalar, yanaklarına allığı bugün pek fazla sürmüşlerdi ve gözleri sürme içinde kalmıştı. Bu karışık cemaate sokulmayan yalnız nahif bir kanarya vardı. Açık samanî esvabiyle üşüyor ve tiksiniyor gibiydi. Fakat sarı asmalar bermutat neşeli ve zariftiler. Arkalarında sarı bir esvap, omuzlarında siyahlı bir cepken... Bak az kaldı, unutuyordum. Hacı leyleğe de rast geldim. Mekkeden gelirken aldığı uzun kırmızı çubuğu tüttürmüş, tek ayak üstünde namaz vaktini bekliyordu. Dallara asılı bir renk yumağı halindeki kolibrilerle şakalaştım. Hintten, Amerikadan, kutuplardan mebuslukla, seyircilikle gelmiş albatros'lara, akbaba'lara takdim edildim. Ağır ve soğuk tuvaletleriyle büsbütün çirkinleşen buruşuk yüzlü tavusların yanına yaklaştım. Lâkin hoppa ve şık kız kuşları ve yalı çapkınlarıyla hayli hoş beş etti. Nihayet tavuk, karga, saksağan, filân gibi kanatlı canlıların Demokrat Fırkası âzasından bir çok arkadaş arasına sokuldum. Genç bir horoz, başında kırmızı (ihtilâl külâhı), tamamiyle bir inkılâp hatibi halinde nutuk ediyordu. Hamiyet galeyanıyla fıkırdayan kalbini küçücük bir cezveye benzettim. Bayat ve mülâhham bir üslûpla diyordu ki:

«İşte hepinizin önünde tekrar ediyorum ve daima edeceğim: Hürriyet verilmez, alınır! Ve biz onu, o perestide gıdayi ruhu, artık istibdadın akur gagasına bir yem yaptırmıyacağız. Ve Mutlakıyetin kirli kümesine âdi bir tünek veya soluk yaptırmıyacağız! Bir kere düşünsenize! Daha dün, nazarımızda hayat neydi? İçinde iki lokma yem keşfetmek için saatlerce gaga aşındırmak lâzım gelen bir şûre-zardan başka? Halbuki bugün istikbal nedir düşünüyor musunuz? İçi her türlü menfaat hububatıyla dolu vâsi ve sahipsiz bir ambar değil mi?

Hazır bulunan bütün kuşlar —baykuşla leylekten maadası!— avazları çıktığı kadar bağırdılar:

— Yaşasın hürriyet! Yaşasın Meşrutiyet!.

Hatip, hiç tavrını bozmadan dedi ki:

— Ve kahrolsun o zalim müstebidler, o her kümesin, her bahçenin, her çiftlik avlusunun üzerinde miskin miskin kol gezerek önüne geleni kapan, palazı kazdan, pilici tavuktan

ayıran sansar tabiatlı, hafiye kılıklı ve solucan şiymeli çaylaklar!..

Evet, işte artık hürriyet güneşi nihayetsiz bir semahatle her çöplüğe ışık tevzi ediyor. Geceleri karanlıkta yuva yuva dolaşan koca kulaklı yarasalarla o pinti kukumavlar işitsin bunu!. Anlıyor musunuz işitsin ve gözünü açsın! Artık o eski zamanlar geçti.

Ey kuşlar! Ey bu esfel toprakla münasebeti en az olan havai mahlûkat! Birbirinizi tebrik ediniz, tes'id ediniz ve zannetmeyiniz ki koşmu bahçedeki horozla ettiğm bütün döğüşler, düellolar benim nikâhlılarımla odalıklarıma kendisi yan gözle baktığı için ihtiyar edilmiştir. Hayır, biliniz ki bugüne kadar ben her tavuğun peşinden koşarken, gönlüm sade o piliç gibi hürriyetin körpe hayalini kovalardı...»

Ömer Seyffettin

1884 — 1920

Gönen'de doğdu. Babası Binbaşı Ömer Bey, memuriyetle orada bulunuyordu. 1903 te Harbiyeden piyade teğmeni olarak çıktı. 1910 da Askerî okulda okuduğu yılların ücretini ödeyerek askerlikten ayrıldı. Selânikte «Genç Kalemler» adlı dergi ile yazarlığa başladı. İtalya harbinde tekrar orduya çağırıldı. Balkan Harbinde Yanya kalesinde esir düştü. Bir yıl kadar Yunanistanda esir kaldı. Dönüşünde tekrar askerlikten çekilerek, yazarlıkla yaşadı. Ölümüne kadar öğretmenlik ve yazarlık yaptı.

★

«Eğer Ömer Seyfettin kimbilir nasıl esbab-ı mucibe ile her gülünçlüğe ve ekseriya san'atkâranî yollarından saptıran fıtrî kabiliyeti haricinde muvaffakıyet aramak hevesiyle mizahperdazlığa dökülmek istemeseydi, bu böyle her defasında başka bir incilâ ile devam edecekti. Fakat bu iki hâdise biri kaza, diğeri hata idi ve her ikisi de şayan-ı ihmal şeylerdi. Onların fevkinde Ömer Seyfeddin'in parlak dehası vardı.»

Halid Ziya Uşaklıgil

★

«Kendisini yakından tanıyanlarca müsellemdir ki «mizah» Ömer için bir özenti değil, bir yaradılış, bir mizaçtı. Yalnız yazarlık değil, Reşad Nuri'nin dediği gibi alelâde konuşurken de fantasmogori yapar, Türkçülük umdesinin haricinde kalan hayata ve şahıslara ancak fantezi diye bakardı. Onun için bir şarlatan, bir nümayişçi, bir kozmopolit ancak mizah ve hiciv mevzuu olabilirdi: Efruz Bey serisi «Harem» deki salon maskaraları hep bu mizahın sevkiyle yazılmış, çok samimî şeylerdir.»

Ali Canib Yöntem

Düşünme zamanı

Badik Ahmet semtinin en eski kabadayılarındandı. Daha on altı yaşında tüysüz bir çocukken Aksaray'ın palabıyık «On iki» lerine karşı koymuş. Kıvırcık Emin'i Samatya'da sekiz yerinden vurarak üç sene mehterhanede yatmıştı. Meşrutiyet gürültüsü çıkmasaydı, şöhreti daha çok büyüyecekti. İhtimal bir gün İstanbul'un en azılı külhanbeylerine baş olacaktı. Fakat on Temmuz... Bu ocağı, üzerine kova ile su dökülen bir marsık gibi söndürmüştü. Tulumba talimleri, semai kahveleri yavaş yavaş tenhalaşmış, yeni yetişenlerin çoğu askere alınmış; eskiler, genç hürriyet jandarmalarının aman vermez takipleri altında darmaduman olmuşlardı. Artık hiç bir dalavere çevrilemiyordu. Galatada baç alınan evler bir gece içinde istiklâllerini ilân ederek en meşhur hâmilcrini kovmuşlardı. Kolayını bulup «serseridir!» diye dışarıya sürülmekten kurtulanların kimi kahve, kimi kuşçu dükkânı açmış, kimi kolcu yazılmış, kimi uşak olmuş, kimi gazete müvezziliğine başlamıştı. Ama Badik Ahmet... yaşamak için gene bir iş tutmadı.

— Bu bizim şanımıza yakışmaz.

dedi. Günlerce, hasta bir sırtlan sükûniyle, eski meyhanelerde gezdi, tozdu... Evvelden buraları onların çöplüğüydü. Kendilerinden başka kimse ötemezdi. Artık meyhaneciler, çıkarken ceplerine avuç dolusu para koymak değil, hattâ içtikleri bir iki kadehin masrafını bile almağa kalkıyorlardı. Dünya, birkaç hafta içinde, işte bu kadar tanınmıyacak derecede değişmişti. Badik Ahmet, hesap istiyen patrona: «Eski günleri ne çabuk unuttu?» gibi için için gülümser, borcunu tezgâhın ıslak çinkosu üstüne hususî bir afi ile atarken:

— Bu da geçer yahu!. derdi.

* *

Bir sene... iki sene... beş sene... bu hal geçmedi. Genç hürriyet jandarmaları büyüdükçe daha ziyade faaliyetlerini arttırdılar. Badik Ahmet bir muayyen iş tutmamakta inat etti. Hapse girdi, çıktı. Sürüldü. Affoldu. Gene İstanbul'a geldi.

Ama eski omuzdaşları gibi ne kahve, ne kuşçu dükkânı açmağa, ne kolcu yazılmağa, ne de gazete müvezziliğine tenezzül etti. Kendi kendine:

— Bıçağım hakkı yaşarım.

diye mırıldanarak derin bir iftihar duyardı. Lâkin bu iftiharı pek boştu! Eski çamlar bardak olalıdanberi, hani o evvelden herkesi titreten «söğüt yaprağı» Bursa bıçağını artık kullanmak şöyle dursun, hattâ gölgesini bile gösteremez, hattâ lâfını bile edemezdi. Yalnız kumarla geçiniyordu. Çok soğukkanlıydı. Ne yapacaksa, yapmadan kurar, hattâ programını yanındakilere de söylerdi. Kıvırcık Emin'i vurduğu akşam Sandıkburnu'nda kafayı çekerken meclistekilere bir saat sonra onu nerede, nerelerinden, kaç defa şişliyeceğini söylemişti. Kumara otururken evvelâ sermayesine bakar, sermayesinin iki mislini alınca daha ziyade tamaha düşmez, hemen kalkar, sermayesinin yarısını verince zararını çıkarmak için de artık masanın başına yapışmazdı.

— Bu gece şansım yok!

der, çabucak sıvışırdı. «Şans» onca «mehtap» gibi bir şeydi. Doğdu mu doğardı. Doğmadı mı, inat beyhudeydi. Bu itikadı sayesinde işte kumardan hiç zarar görmezdi. Tıpkı havanın geceleri gibi kumarın geceleri de ayda otuz taneydi. Bu gecelerin, on beşi mehtaplı, on beşi mehtapsızdı, karanlıktı... Mehtaplılarda sermayesinin iki mislini alır, mehtapsızlarda yarısını verirdi. Neticede kâr muhakkaktı! Lâkin işte yalnız kumarın geceleri, havanın geceleri gibi, muntazam bir takvime göre bir bir arkasına sıra ile gelmezdi. Bu gece bakarsın ayın on dördü! Yarın gece zifiri karanlık. Tatavla'dan(1) beri bu intizamsızlığı düşüne düşüne etrafını görmeden yürüyen Badik Ahmet kendini Boğazkesen'de bulunca durdu. Sağ elini yeleğinin cebine attı. Parmakları boşa gidince güldü:

— Ulan! Ne çabuk unuttum be!.

dedi. Saate bakacaktı. Halbuki saatini, kösteğini bu gece vermişti. Gözlerini göğe kaldırdı. Güneş yoktu. Eşek ıslatan bir yağmur serpeliyordu. Her halde öğle çoktan geçmiş olma-

---

(1) Tatavla: Kurtuluşun eski adı.

lıydı. Karnı açlıktan zil çalıyordu. Bir simit alacak değil, hattâ Köprüyü aşacak tek bir meteliği yoktu. Mihanikî bir hareketle eğildi. Pantalonunun kadife paçalarını kıvırdı. Trablus kuşağını yokladı. Siyah sıfır fesinin altından fışkıran yağlı karışık saçlarını kaşıdı, sonra ellerini arkasına bağladı. Sübekten çarpık kalan bacaklarını yanlara atar gibi yengeçvari yürümeğe başladı. Geniş omuzları boyunu çok kısa gösteriyordu. Çıkık yanakları bugün pek solgundu.

Ansızın göğsüne birisi hızla çarptı. Geri geri sendeledi. Azıcık daha düşecekti. Derin bir uykudan uyanır gibi şaşalayarak başını kaldırdı. Kumar ziyanı zaten canını sıkıyordu. Öfkelendi. Bağırdı:

— Çüş, be!..

Çarpan aldırmadı. Yürüdü. Badik Ahmed'in elmacık kemikleri, fırlak tombul yanakları kıpkırmızı oldu. Arkasındaki elleri yanlarına sarktı. Döndü. Fena bir küfür bastı. Çarpan gene duymadı. Badik küfürünü daha mufassal tekrarladı. Gene çarpanın aldırdığı yok!

— Acaba sağır mı?

Diye düşündü. Hayır, ona ehemmiyet vermiyordu işte...

— Sağır mısın be?

— Kör müsün be?

Kalpaklı adam durmuş, hiç cevap vermiyor, dik dik onun yüzüne bakıyordu. Badik:

— Ne o? Tanıyamadın mı?

diye sordu. Yabancı:

— Tanıdım, dedi.

— Tanıdın mı?

— Evet.

Bu, ona meydan okumaktı! Tanıyordu ha... Ellerini kalçalarına kaldırdı. Karşısındakini kalpağından tâ patlakları gözüken kunduralarına kadar bir süzdü. Tıraşı büyümüş, soğuktan dudakları, burnu morarmış, gözleri kanlanmış, benzi sapsarı, sıskanın biriydi. Başını salladı:

— Alimallah bir yumruk inersem!

Dönecekti. Bir vukuat çıkarmamak için sabretmeli, aldırmamalıydı.

Yabancı:

— Neye vuracaksın be Ahmet? dedi.

Badik Ahmet dönmedi. Tekrar baktı. Yabancı kirli çürük dişlerini göstererek gülümsüyordu. Sordu:

— Benim adımı ne biliyorsun?

— Sen beni tanıyamadın mı?

— Yoook!..

— Bak, ben seni tanıdım.

Badik Ahmed'i tanımak hiç güç değildi. On sene evvelki külhanbeyi modasını o tek başına hâlâ muhafaza ediyordu. Koyu siyah fesi hâlâ sıfırdı. Siyah şeritli bol pantalonu gene açık kara dut rengindeydi. İpek Trablus kuşağı, «yardan ayrıldımvâri» çapraz yeleği, gümüş muskalı kalın boynundan kenarları gözüken, kavuniçi firdekos fanilâsı... Dar kollu, kısacık siyah trikodan ceketi... Rugan maskaratlı, yumurta ökçeli kunduraları hiç değişmemişti!

— Tanımadım, dedi, kimsin?

— Bak, bak.

— ....

— Daha bak.

— ....

Baktı, baktı. Burnunu çekti, dikkatle baktı. Hayır, bir türlü gözü ısıramıyordu.

— Adın ne? dedi.

— Murad...

— Hangi Murad?

— Ötlek Murad...

— Ötlek Murad mı?

— Evet.

— Hangi Ötlek Murad?

— Hangi Ötlek Murad ha?

Badik Ahmet bir adım geriledi. Ağzı bir an açık kaldı. Kalın kaşlarını kaldırdı, küçük gözlerinin kirpiksiz kapakları yırtılacaktı.

— Ulan, bu kıyafet ne?

diye haykırdı.

— Ey, dünya bu...

— ?!.

— Düşmez kalkmaz bir Allah...

— ?!.

İşte aşağı yukarı dokuz sene vardı ki, bu aziz arkadaşını ilk defa görüyordu. Görmiye görmiye tamamiyle unutmuştu. Eski zamanları bir anda, hep birden hatırladı. Hey gidi eski zamane hey... Bu Murad neydi bir vakitler... Galata memleketinde, İstanbul'da, Eyüp'te, Üsküdarda namı söylenirdi. Semai kahvelerinde onun gibi destan söyliyen, mâni düzen yoktu. Çok cesurdu. Amma en ufak, en ehemmiyetsiz şeyi derin derin düşünür, derin derin hesap ederdi. Onun için «Ötlek» lâkabını almıştı. Hiç hapse girmemiş, ömründe bir defacık olsun karakola çağırılmamıştı. Namuslu kabadayılardandı. Semt halkı ona: «Haysiyet, mertlik, doğruluk timsali» gibi bakarlar, en nazik kalem beyleri bile onu yerden selâmlarlardı. «Racon» a muhalif nefes bile almazdı. İki eski arkadaş ansızın alevlenen hâtıralarının şaşkınlığıyla bir müddet mânasız mânâsız bakıştılar. Badik Ahmed kalbinde merhameti andırır, bir elem duydu. Lâf olsun diye sordu:

— Ölmüş müydün? Neredeydin be?

— Sorma.

— Söyle, söyle.

— Hürriyette iftiraya uğradım. Sivas'a sürüldüm, işte...

— Ey?

— Orada kahvecilik ettim.

— Buradakiler gibi. Sonra?

— Balkan muharebesine gönüllü geldim.

— Sonra?

— Bu muharebede kasığı çıkık diye askere almadılar. Dört senedir Arnavutköyü'nde bir beyin konağında uşaktım. Atlarına bakıyordum. Boğaz tokluğuna.. Ölmiyecek kadar geçiniyordum.

— Ey, şimdi?

— Boştayım.

— Neye kapından çıktın?

Ötlek Murad aba ceketinin düğmesiz göğsüne elini vurdu. Gözlerini süzerek başını salladı:

— Sorma, dedim ya...

— Söyle, be...

— Ben çıkmadım. Bey beni kovdu.

— Ulan Ötlek! Sen hiç falso etmezsin, Kabahatin tutulmaz, nasıl oldu bu?

Sefilin gözleri parladı, pençelediği şeyi ısıracak bir canavar gibi kirli dişlerinin sağ sırasını gösterdi:

— Öyle tahammül ettim, öyle tahammül ettim ki... dedi, yağsız bulgur çorbasından başka bir şey vermiyorlardı. Dört ata yalnız başıma bakıyordum. Günde iki defa hepsini kaşağılayıp, ayrı ayrı ovuyordum. Dişimi sıktım. Ne emrettilerse yaptım.

— Ey, niçin kovuldun?

— Bir hafta evvel... Atın birini binmek için beye getiriyordum. Elindeki gazeteden ürktü. Şahlandı, zaptederken kazara ayağına bastım.

— Ey?

— Ayağına bastığım için beni kovdu.

Badik Ahmed iyi anlamadı. Sordu:

— Beyin ayağına bastığın için mi?

— Yok canım, atın.

— Atın mı?

— Evet, atın ayağına!

Badik Ahmedin güleceği tuttu. Yuvarlak iri yumruğuyla ince seyrek bıyıklarını düzeltti. İçinden: «Vay ölüsü kınalı! Kabahate yan gel...» dedi. Bu, olur iş değildi. Amma... Allah insanı düşürmesin bir kere... Eski namlı arkadaşının haline ağlayacağı geldi. Ama yine güldü:

— Ne insafsız herifmiş o be...

— İnsafın dünyada yalnız adı kalmış!

— Aldırma... Bu da geçer!

— Zaten aldırdığım yok ya...

Badik Ahmed ellerini cebine soktu. Ah şu zavallıya ikram edecek bir sigarası bulunsaydı...

— «Aldırdığım yok» diyorsun ama, öyle dalmıştın ki...

— Yok canım?

— Hayır, inkâr etme. Bu hareket senin ciğerine işlemiş. «Atın ayağına bastın!» diye kovulmak... Doğrusu ben olsam

o beyin anasını ağlatırdım. İlerisini düşünmezdim. Sen eski Ötleksin. Polisten korkarsın. İşte böyle düşünüp durursun.

— Düşünmem.

— Nasıl düşünmezsin? Şimdi beni görmedin, çarptın, yere devirecektin.

— Sana mı çarptım?

— Bak haberim yok, ne kadar dalmışsın, arkandan tanımadım. Bastım küfürü. Gene duymadın. Yoksa sağır mısın?

— Sağır değilim.

— Uğradığın hakarete aldırmıyorsan o kadar derin ne düşünüyorsun?

— Ne mi düşünüyorum?

— Ne düşünüyorsun?

Ötlek Murad, bu kıyafeti düzgün eski arkadaşına acı acı baktı. Acı acı sırıttı. Ağzının etrafında açılan kirli çizgiler o kadar derindi ki, uzamış tıraşının altında bile görünüyordu. Üşümüş, donmuş gibi kaba nasırlı pis ellerini karnının üstünde sıkıyordu.

— Açım be... dedi.

— Aç mısın?

— Hem üç günden beri......

— Kertenkele misin be mübarek? Üç gün nasıl aç durdun? Hiç bir şey yemedin mi?

— Dün Salıpazarındaki apartımamn önünden geçiyordum. Kapının önünde süprüntü tenekelerinden biri devrildi. İçinden üç tane külbastı kemiği kaptım. Süprüntücü merhametli imiş sesini çıkarmadı.

— O kemikleri yedin mi?

— Yemeyip de na yapacağım?

— Ulan, nasıl yedin?

— Bayağı.

— Atıyorsun ulan...

— Vallahi!. Evvelâ bu kemikleri epeyce kemirdim, sonra taşla kırdım, ezdim, hamur gibi yaptım, yedim.

Bir insanın köpek gibi kemik yemesi Badik Ahmed'in çok hoşuna gitti. Cebinden çıkardığı sağ elini hızla uyluğuna vurdu:

— Vay anasını be... Bari karnın doydu mu?
— Ne gezer, yalnız ölmedim işte......
— Demek şimdi derin derin düşündüğün açlıktı?.
— Açlık ya...
Badik Ahmet sustu. Elli ayaklı bir adamın bu kadar düşmesine vicdanı razı olmadı. Ötleklik ne fena şeydi! Kendi aylarca meteliksiz gezdiği halde aç kalmak değil, hattâ yemek vakitlerini bile değiştirmemişti. Fâni dünyada ne olmak ihtimali vardı.
— Demek açlığını düşünüyorsun ha?
— Evet.
— Bunda düşünecek bir şey yok! dedi.
— Nasıl?
— Ben uğradığın haksızlığı düşünüyorsun sandım... Eğer düşündüğün yalnız buysa... Hiç...
— Nasıl hiç canım? Ölüyorum be!
— Ben senin karnını doyururum.
Murad'ın birdenbire yüzü güldü. Sarı yanaklarına hafif bir renk geldi:
— Eksik olma... diye mırıldandı.
— Haydi yürü! Vay enayi vay... Düşünecek şey mi bu?
Yokuşu yanyana inmeğe başladılar. Badik Ahmed durdu. Bir sağa bir sola baktı. Biraz düşündü. Sonra sağa, Galataya doğru yürüdü. Caminin kapısı karşısında her nedense dört beş tramvay birikmişti, lokomotifsiz bir tren gibi duruyordu. Çok gitmediler. Badik Ahmet sendeliyerek döndü. Önünde durduğu dükkânın pis tozlu camları üstünde gayet kötü mavi bir boyayla «Gülistan lokantası» yazılmıştı.
— Buraya girelim! dedi.
— Üstüm başım pek berbat.
— Beğenmiyen kızını vermesin.
— Ahmed, gel buraya girmiyelim. Bana bakkaldan peynir ekmek al, yeter.
— Haydi ulan... Peynir ekmek yenir mi enayi?
Hızla camlı kapıyı itti. Lokantaya girdi. Dükkânın sahibi şişman Yahudi, ürkmüş gözleriyle bu yeni gelenlere bir baktı. «Buyurun...» diyemedi. Yutkundu. Ötlek Murad büyük bir ka-

bahat yapmış gibi kirli boyhunu sivri omuzlarının arasına çekiyor, karnının üstünde yağlı ellerini daha beter sıkıyordu. İçeride başka kimse yoktu. Badik Ahmed yemekleri gözden geçirdi. Et, sebzeler, pilâv... Hattâ ucundan bir kaç tane alınmış koca bir tepsi baklava da vardı.

— Âlâ... dedi.

Tezgâhın tâ yanındaki esmer mermer masaya yaklaştı. Kısa iskemleye çöktü. Kapının önünde ayakta kalan Murad'ı çağırdı. Karşısına oturttu. Şaşkın şaşkın bakan Yahudiye bağırdı:

— Ulan iki tabak et getir.

— Soğuktur efendim...

— Ne olursa olsun... Getir diyorum be...

Yahudi suratını ekşiterek tabakları getirdi. Birer dilimden fazla ekmek vermek istemiyordu. Badik Ahmed:

— Ulan! Parama geçer hükmün!.. diye bağırdı. Getir diyorum iki okka ekmek... Okkası bir mecidiye mi? İki mecidiye mi? Kaç kuruşsa...

Yahudinin, on kuruşa aldığı ekmeği iki mecidiyeye sokmak fırsatını kaçırmak elinden gelmezdi. Çok düşünemedi. Neşelendi. Tezgâhın altındaki kırmızı bezden çamurlu eteğini kaldırdı. İki ekmek çıkardı. Kesmeden, biçimlerini pek beğenmediği müşterilerinin önüne koydu. Badik Ahmed'in de çok karnı acıkmıştı. El kadar kopardığı ekmek parçalarını yuvarlarken karşısında üç gündür aç yaşayan Ötlek'in yiyişine bakıyor, gülümsüyordu. Zavallının toprak rengi elleri sakır sakır titriyordu. Kopardığı ekmeği hızla yemeğe batırıyor, hiç çiğnemeden yutuyordu. Yutarken tabağın içine dikilen gözleri yerlerinden fırlıyor, lokmasının, kirli uzun boynunda kırılmamış iri bir ceviz gibi, kabararak geçtiği belli oluyordu. Badik Ahmed şarap da istedi. İçti. Her yemekten üçer tabak gövdeye yuvarladılar. Birbiri arkasına onar baklava yediler.

Murad dudaklarını yalıyor, karnında gayet tatlı, gayet uyuşuk bir ağırlık hissediyordu. Titremesi geçen elleriyle pantalonun üstündeki siyah kayışı gevşetti. Kulakları çınlıyor, şakaklarından dağılan bir hararet, ılık bir hamam havası gibi, ensesinden akıyor, sırtından geçiyor, bütün vücudunu ürpertiyor

yordu. Bugün kendine hayat veren arkadaşının merd yüzüne, Allahını gören bir mümin gibi, huşûla bakıyordu. Badik Ahmed sordu:

— Daha ne istiyorsun?

— Hiç...

— Söyle, söyle, kahve mi?

— Hayır vallahi... Artık kalkalım, istersen

— Nasıl istemem?

— Öyleyse kalkalım.

— Nasıl kalkalım?

— Bayağı...

Badik Ahmed:

— Ulan bende tek metelik yok! diye kahkahayı bastı.

— Ne?..

— Vallahi!

— Ey, biliyorsun, bende de yok. Ne yapacağız?

— Ulan, karnın açken ıslanmış eşek gibi düşünüyordun... O vakit «düşünme» nin ne faydası vardı?

— Ey?

— Şimdi düşün işte! Ne yapacağız?

— Ne yapacağız?

— Ne yapacağız?

— !..

— ....

Ötlek Murad düşünmek istedi. Lâkin insan tok karnıyla hiç düşünemiyordu!. İstemeye istemeye gözleri lokantacıya kaçtı. Tezgâhından bu obur müşterilerinin lâflarına kulak kabartan Yahudinin patlak mavi gözleri birdenbire derinleşmiş, birdenbire kaşları çatılmış, ağzı bir karış açık kalmış, çirkin suratı o kadar tuhaf olmuştu ki...

Ötlek kendini tutamadı. Başını önüne eğdi. Sivri omuzlarını kıstı. Fıkır fıkır gülmeğe başladı.

Asılzadeler

— Monşer ,asalet olmazsa bu memleket batar.

— Evet, ben de bu fikirdeyim.

— Ben de bu fikirdeyim.

— Ben de...

Diye başlayıp lâfını, her nedense, tamamlamıyan Efru Bey yalnız «bu fikirde» değil, hattâ fazla olarak bizzat ken disi hâlis bir «asılzade» idi. Kökten, silsileden, anadan, ba badan, ecdattan, taştan, topraktan asildi... Asalet yalnız ka nında değil; etlerinde, sinirlerinde, lenfalarında, rielerind böbreklerinde, hattâ kemiklerinde, kemiklerinin içindeki ilik lerinde kaynıyordu. Çaya davet ettiği bu dört asil dostun bugüne kadar kendi asaletinden hiç bahsetmemişti. Dördün de mektepten tanıyordu. İkisi galiba Nişantaşında oturuyo du. Hepsi zengindi. İçinde en beğendiği «Azizüssücufüzzırtaf dı. Bu, ismini kendi gibi İstanbulda hiç kimsenin bilmedi gayet meşhur, gayet büyük bir Arap şeyhinin oğluydu. B şeyh bir prensten büyüktü. Hemen hemen bir krala yakındı Azizülseyhun babasının sarayını, altın mahfazalı fillerini, iç cıva dolu havuzlarda, yüzen öd ağacından sandalları, Hintte İrandan, Turandan, Kafkasyadan getirilmiş kızları anlatı ken Efruz Bey kendini hayali bir Elhamranın semavi bak çelerinde sanırdı. İşte bu, bir kral kadar büyük şeyhin oğ lu tekrar:

— Asalet olmazsa bu memleket batar!

Diyordu. Bunda şüphe mi vardı? Bunda şüphesi olan bi takım avam güruhu, reziller, fakirler, baldırı çıplaklardı. Ef ruz Bey çay fincanını küçük masanın üzerindeki tabağa koy du. Ayağa kalktı. Gözlerini büyülttü. Sağ kaşının ucunu bi raz kıstı:

— Ben asil olduğum için tamamiyle bu fikirdeyim, ded arıların, karıncaların, hâsılı cemiyet halinde yaşayan bütü hayvanların bir beyleri var. Hayvanlardan başka hiç bir şe olmıyan avam insanların da beyleri olmalı. Olmazsa...

Dizanterici Salih Paşa zade Nermin Bey lâfını kesti:

— Meşrutiyet denilen hezeyan olur.

— Fakat asalet meşrutiyete zıt mıdır, Sör?

Bu suali soran Müzekki Bey bıyıklarını İngilizvari traş ettirmiş, iri yarı, Türkçe dahil olduğu halde on üç lisanın yazılarını yazar, lâkin hiç birinin kitaplarını okuyamaz bir gençti. Dünyada ne kadar futbol kulübü varsa hepsinin fahri âzasındandı. Babası Sâbır Paşa henüz ne sürülmüş, ne de tekaüde sevkedilmişti. Nermin Bey:

— Şüphesiz.

Efruz Bey:

— Zannetmem!..

Münakaşalarda kaç taraf olursa o kadar tarafa tarafgir olmak sanatını bilen Kâmuran Kara Tanburin Bey de:

— Asaletle Meşrutiyet birbirine hem zıttır, hem değildir!

Dedi. Annesinin otuz sene evvel Mısır çarşısından alınan gelinlik takımlarıyla döşenmiş bu yarım alaturka, yarım alafranga odaya Efruz Bey «salonum!» der, her Perşembe öğleden iki saat sonra kibar, asil dostlarını kabul ederdi. Perşembe «kabul günü» idi. Evine asillerden, paşazadelerden başkasını kabul etmezdi. Kibar, zengin, asil bir aile içinde alafranga terbiye alarak büyümiyenler salonlara kabul edilmeye lâyık değildiler. Çünkü bunlar ne kadar yüksek mevkilere geçseler hattâ, mebus, milyoner olsalar, yine «âdâbı muaşeret» denilen kaidelere, usullere kendilerini uyduramazlar, çizgili pantalonun altına sarı potin giymek nezaketsizliğini irtikâp ederlerdi. Hele başlarından feslerini çıkarıp kapının yanındaki portmantoya bırakmamaları, salona, sokağa çıkar gibi fesle girmeleri tahammül olunur rezaletlerden değildi. Çayı tıpkı Şehzadebaşındaki çayhanelerdeki Türklerin tavrıyla içerlerdi. Likör kadehini tutmasını, bisküit almasını bilmezlerdi. Yemek yemesini, çay içmesini, reverans yapmasını bilmiyen insan mıydı? Halbuki bir salona ancak medenî sayılabilecek alafranga beyler girebilirlerdi. Efruz Beyin çocukluğunda Galatasaray Sultanisinde tanıdığı arkadaşlarının hemen hepsi böyle «distenge», böyle medenî idiler. Hususiyle bugünkü davetli arkadaşları; hepsi asildi. Biri krala yakın

bir prens, diğerleri de kont, marki sayılabilirlerdi. Hepsi terzi Mir'de giyinirlerdi. Küçük parmaklarındaki uzun tırnaklarla o kadar bedii bir tarzda saçlarının yanlarını, burunlarının uçlarını kaşırlardı ki... Kendilerini görüp asaletlerine hükmetmemek mümkün değildi.

Salon sahibinin ikram ettiği Havana sigaralarını içiyorlar, elleri ceplerinde, ihtiyar koltuklara uzanmışlar, asil bir dalgınlıkla münakaşalarına devam edyorlardı. Dizanterici Salih. Paşanın oğlu Meşrutiyetin esaslarından biri «müsavat» oldukça «asalet» için bir hak kalmıyacağını isbata çalışıyordu. Tek gözlüğünün zinciri, yaka, kol düğmeleri, yüzükleri, saat kordonu, kravat iğnesi, hâsılı dişlerinin kuronlarından potinin düğmelerini ilikleyecek âlete varıncaya kadar üstünde madenden ne varsa hep altın olan Nermin Bey müteassıp bir asalet taraftarıydı. İnce, sarı, narin yüzünün, müphem bakışlı gözlerinin öyle baygın, öyle nezih bir hali vardı ki... Buna ancak «asalet» denebilirdi. Babası çok zengindi; okuyup yazması yoktu. Bununla beraber doktordu. İlâçlarından yarım kutusu İstanbul halkınca kırk elli lira ederdi. Bu büyük adamın nereden ,ne vakit, geldiği pek malûm değildi. Yalnız Nişantaşındaki kâşânesi, Boğaziçindeki çifte korulu yalıları, çatanaları, Beyoğlundaki apartımanları biliniyordu. Hürriyetin ilânı akabinde kim olduğu şimdi tamamiyle unutulan bir gazeteci «Dizanterici Salih Paşa vaktiyle ne idi?» unvanlı gayet merak verici bir hikâyeye başlamış, birinci kısmını neşretmişti. Bu makalede otuz sene evvel Salih Paşanın Tunusta dilencilik ettiği, İstanbulda evvelâ falcılığa girişerek sonra dizanteriye ilâç vermeye başladığı, dizanteri ilâcı sayesinde saraya mensup bir ak ağasıyla bir harem ağasının yirmi beş senelik memelerini iyi ettiği, mehareti duyulunca saraya alınıp o günden itibaren dizanteri tedavisine siyaset karıştırdığı ifşa olunuyordu. Ertesi gün herkes makalenin mâbadini bekledi. Fakat bu mabaat çıkmadı. Salih Paşa bir kaç kutu ilâç bahanesiyle bu gazetecinin ağzını kapatmış, o da yapacağı münasebetsiz müverrihlikten vazgeçmişti. Daha sonra diğer serseri gazeteciler de Salih Paşaya bendler uydurup şantalar yapmaya kalkmışlardı.

Paşanın dâvası hepsini mahkemeye sürükledi. Hakikati tafsilâtıyla bilmedikleri için mahkûm oldular. Tabii sustular.

Müzekki Bey;

— Asalet için ilk lâzım olan şey Meşrutiyettir! dedi işte size İngiltere büyük bir misal! Meşrutiyet sayesinde İngiltere, nüfusu üç yüz milyona yakın Hindistana hâkimdir. Daha hesaba gelmez binlerce müstemlekeye hâkimdir. Demek bir kere Meşrutiyet sayesinde İngiltere, Hindistanın, Mısırın, daha bir çok yerlerin efendisi olmuş, dünyanın en yüksek asalet mevkiini almıştır. Asıl İngiltereye gelince Meşrutiyet sayesinde orada her şey asillerin, lordların elinde demektir. Hattâ arazi bile... İskoçya, İrlanda, Britanya, hâsılı bütün İngiltere birkaç bin lordun malikânesi demektir. Halk arasında zekâsıyla, dehâsıyla hükümette yükselenler yeni baştan lord olurlar. Asalet kesbederler. Sonra yüksek mevkilere geçerler. Eğer İngilterede Meşrutiyet olmasaydı, iki yüz elli senedenberi «avam» denilen herifler ayağa kalkar, lordların canına okurlardı.

Müzekki Bey eski devirde olduğu gibi yeni devirde de babasının daima ikbal mevkiinden inmiyeceğini bilirdi. Her şey gibi Meşrutiyet telâkkisini de değiştiriyor, âdeta bu tarzın istibdattan daha müthiş bir idare olduğunu zannettirecek tarihi misaller getiriyordu. Babası İngiliz taraftarıydı. Sefaret tercümanı her hafta evlerine gelir, siyasetin yeni safhalarından onlara malûmatlar telkin ederdi. Hakikatte Müzekki Bey İngiltereyi vatanından ziyade severdi. Bunu hiç saklamaya lüzum görmez, herkese çekinmeden:

— Biz İngilizler sayesinde yaşıyoruz, derdi, yoksa ne Abdülhamid bizi rahat bırakırdı, ne de İttihatçılar çetesi... Başımız sıkıya geldi mi hemen onlara koşacağız. Tabii onları severiz.

Efruz Beyin en hoşuna giden onun bu haliydi.

— Ne karakter, ne karakter! Sanki anadan doğma bir İngiliz...

Derdi. Fakat Azizüssücuf Müzekkiden pek hazetmez:

— Yalnız kendini asil zannediyor diye omuz silkerdi.

Rusyada Çarın meclisindeki âzalar, âyanlar hep asildi.

Almanyada asil olmıyan hattâ bir süvari zabiti olamazdı. İşte Meşrutiyet ilân olunalı hemen hemen iki sene oluyordu. Hâlâ Türkiye uyanmamıştı. Hâlâ asiller aranmıyordu. Hâlâ «bizim köylümüz arazi sahibidir. Anadoluda hiç arazisiz esir yoktur. Esir olmayınca tabii arazisiz asil de olmaz» diye mantık yapılıyordu.

Kendisi, dostları asil değil de neydiler?

Beyoğlu arkadaşlarından bir Yusuf Pinko vardı ki, hâlis muhlis asil bir prens, hattâ bir kraldı. Arnavutluktaki çatısız şatosunda hâlâ dedesi Büyük İskenderden kalma heybeler, çuvallar bulunduğunu görenler süylüyorlardı. Hele şu Azizüssücufüzzırtaf... Bir prensliğe, bir krallığa değil, hattâ bir imparatorluğa lâyıktı. İsmindeki o tarihiyet, o kadimiyet ne âhenkli, ne derin, ne ulviydi... Onu daha küçükten, Galatasarayın ilk sınıflarından tanıyordu. Asaletten, tarihi kıdemden anlamıyan Türkler onunla alay ederler, «Hacı Zırt» diye lâkap takmaya cesaret ederlerdi. Sonra Ebülhüda Efendi hazretleri tarafından bu kadar asil bir prensin, ne olduğu belirsizler içinde bulunması münasip görülmemişti.

Efruz Bey:

— Meşrutiyet falan lâflarını bırakalım, dedi. Böyle âdi şeyler konuşmak bize yakışmaz Mademki biz asiliz. Düşüncelerimiz de, müsahabelerimiz de asilce olmalı.

— Evet! Evet!.

Dediler. Hepsi bu fikirdeydi. Efruz Bey ayağa kalktı... Ellerini pantalonunun ceplerine soktu. Ayaklarını biraz açtı. Güzel lâf söyliyeceği zaman daima bu vaziyeti alırdı.

— Bu memlekette asalete o kadar ehemmiyet verilmiyor. Niçin? Buna hepiniz cevap veriniz.

Azizüssücufüzzırtaf:

— Millet bozulmuş da ondan...

Nermin Bey:

— Meşrutiyet sebebinden.

Müzekki Bey:

— Meşrutiyet daha iyice anlaşılmadığından!

Kara Tanburin Bey de:

— Henüz mükemmel tarih, hukuk kitapları yazılmadığın-

danı dedi.

Efruz Bey başını salladı. Hayır... Bunlar ciddî sebepler değildi. Asıl sebebi, hiç biri bulamıyordu. Vakıâ asildiler. Fakat asaletin ruhî, içtimaî mahiyetini bilmiyorlardı.

— Bakınız, ben bu sebebi size söyliyeyim. Biz asil olduğumuz halde ismimize ehemmiyet vermiyoruz. Ecdadımızın namlarını taşımıyoruz. Asalet unvanları kullanmıyoruz. Biz kendi kendimizi tanımazsak halk bizi tanır mı?

Tek gözlüğü düşecekti. Hızla cebinden çıkardığı eliyle bu mühim âleti tuttu:

— Evvelâ kendimizi sonra birbirimizi bilelim. Birbirimize unvanlarımızla hitap edelim, Toplanalım. Birleşelim. Kuvvetlenelim. Birleşmekten kuvvet doğar!

— Evet, katiyyen şeksiz, şüphesiz...

Efruz Beyi tasdik ederken misafirlerin dördü de sâri mihaniki yeni bir hareketle ayağa kalkmıştı. Ortadaki fes rengi ipek örtülü yuvarlak masanın başına toplandılar. Mühim bir müzakerenin mukaddemesini hisseden Efruz Bey:

— Altımıza birer sandalye çekelim!

Dedi. Hepsi birer sandalye aldı.

Otudular. Dirseklerini masanın kenarına dayadılar. Konuşmak için bir ruhu çağıran ispirtizmacılar gibi ciddî oturuyorlardı.

Efruz Bey:

— Evvelâ kendimizi biliyor muyuz bakalım?

Dedi.

İçlerinden «kendisini bilmiyen» çıkmadı. Hepsi prensti. Hepsi silsilelerini, cedlerini, tarihlerini tanıyorlardı. Müzekki Bey bundan altı yüz sene evvel birinci Sultan Osman Britanya adasından sefaretle gönderilen ceddinin, İngilterede eski cedlerini bile tanıyor, su gibi ezberden sayıyordu. Sultan Osmanın yanına gelen «Lord Conson Sgovat» isminde ceddi tam iki bin senelik bir ailenin son goncasıydı. O vakit «hukuku düvel» kavaidini hükümetin hariciye nezareti kabul etmediğinden, Sultan çok beğendiği lordu tekrar memleketine göndermemiş ve... gözlerinin önünde çatır çatır sünnet ederek müslüman yapmıştı. Amelî bir surette hidayete erdiri-

len bu zata maatteessüf tarihlerin ismini söylemediği bir prenses, Prens Orhan'ın küçük süt kardeşi verilmişse de Britanya hükûmeti bu lûtfu bir tecavüz addetmişti. Türkiyeye hemen harp ilân etti. O vakit Osmanlıların daha hiç sahili yoktu. İngilizler Türklerin sahile inmelerini belki yarım asır beklediler. Nihayet sahile gelen Türklerin donanmaları yoktu. Sonra bir gün Edremit önünde ilk rastgeldikleri bir Türk yelkenlisini batırdılar. İçindeki Rum balıkçıları esir aldılar. Bu iki yüz senelik harp halinden bugünkü tarihler gibi o vakitki hükûmet adamlarının da haberleri yoktu. İngiltere intikamını almış farzetti. Kendi kendine, tek başına bir sulh aktederek muahedenameyi Rodos açıklarında yine tek başına imzaladı. Bu muahedenamenin aslı şimdi kralın kütüphanesinde saklıydı. Dünyada yegâne tek bir devlet tarafından tek başına yapılmış bir muahede olduğu için tarih nazarında baha biçilmez derecede bir vesikaydı. Lorda Türkler evvelâ «Damad Con Paşa» demişlerse de «Con» kelimesinden mânâ çıkaramayan halk bunu «Civan Paşa» ya tebdil etmişti.

Müzekki Bey:

— İşte dedi, onun için bizim ailemize «Civan zadeler» denir.

Efruz Bey sordu:

— Niçin bu kadar eski bu kadar asil ailenizin ismini taşımıyorsunuz?

Müzekki Bey başını sallayarak:

— İki sebepten! dedi, «Civan zadeler» desem «Razaki zade» gibi pek karagözvari oluyor. Çok alaturka bir isim! Sonra kendime «Müzekki Civan», yahut «Civan Müzekki» desem bıyıklarımı traş ettiğim için halk bundan kötü bir ilkap telmihi çıkarıp aile ismim olduğunu anlamıyacak.

Kâmuran Kara Tanburin Bey:

— «Müzekki dö Civan» deyiniz.

Ezzırtaf:

— Evet meselâ «Marki Müzekki dö Civan...»

Dedi.

Müzekki Bey:

— Fakat azizim marki diyorsunuz. Halbuki ben prensim! Diye reddetti.

Nermin Bey itiraz etti:

— Nasıl prens oluyorsunuz? Ceddiniz lord imiş! Hiç hükümdarlık etmemiş.

— Hayır. Prensim! Ceddim lord damat Con Paşa, sonradan pek büyük bir imparator olan Orhanın süt kardeşini almış. Orhan ilk zaptettiği eyalete ceddimi hükümdar yapmış.

— Bundan emin misiniz?

— Ben söylemiyorum azizim, tarih söylüyor.

Efruz Bey:

— O halde mükemmel bir prenssiniz! Hattâ biraz daha çalışsanız, ceddinizin eyaletini bile elde edebilirsiniz, dedi.

Müzekki dö Civan prens unvanı verilince Kâmuran Bey aslını ecdadını anlatmak için acele etti. Bu Bey Rusyanın Orenburg beldesindendi. Babası orada küçük bir köyün mescidinde müezzinlik eder, civardaki açlıktan ölen müterakki, medenî tatarcıkları yıkar, kefinler, gömer, böylece geçinip giderdi. Babası bir gün açlıktan ölünce öksüz kalan Kâmuranı, yedinci defa Hicaza gitmek üzere olan katmerli bir hacı yanına hizmetçi gibi aldı.

Bu adam da, İstanbulda Türk hacılarına otel olan selâtin camileri avlularından birinde mermerlerin, poyrazın tesiriyle hastalandı. Altı defa tahammül ettiği bu seyahat hayatına bu sefer dayanamadı. Öldü. Cennete gitti. Kâmuranın o vakit ismi «Cihanyan» idi. Küçük Cihanyan aç kalınca dilenmeye başladı. Sonra onu zabıta bir şüphe üzerine tuttu. Darülâcezeye koydu. Küçük Cihanyan gayet zekiydi. Tatar olduğuna inanılmıyacak derecede güzeldi. Orada bir kâtip, haline acıdı. Darüşşafakaya naklettirdi. Orada bir muallim, zekâsına hayran oldu. Meccanen Galatasaraya geçirtti. Galatasaraya gelirken Cihanyan kendi ismini değiştirdi. «Kâmuran» yaptı. O vakitten beri zekâsı sayesinde her şeyi buluyordu. Bilhassa en lâzım olan iki şeyi: Para, iltimas...

— Ben Kara Tanburin ailesindenim! dedi, fakat Prens Müzekki dö Civan gibi cedlerimi birer birer sayamam.

Efruz Bey sordu:

— İsimlerini bilmiyor musunuz?

— Bilmiyorum.

— O halde?

— Fakat o kadar çok ki... Saymak mümkün değil.

— Demek son derece eski?

— Son derece! On bin sene evvel...

Efruz Bey tekrar sordu:

— Bundan on bin sene evvel mi?

— Hayır.

— Hicretten mi?

— Hayır...

— Milâttan mı?

— Hayır...

— Tufandan mı?

— Hayır...

Başka tarihi bir mebde tanımıyan Prens dö Civan hayretle:

— Ya neden? dedi.

— Hilkatten!

— Hilkatten mi?

— Evet, hilkatten on bin sene evvel ilk ceddim nurdan bir sütun içinde «kutlu Yeşim dağı» üzerine inmişti. Yeşil, alacalı bir geyik oralarda geziniyor, arkasına düşen çapkın bir bozkurt onu kovalıyordu. Ceddim Kara Gök Kaan bu kurdu öldürdü. Geyiği tuttu. Nur sütunuyla gökten indi ineli ağzına bir şey koymamıştı. Karnı zil çalıyordu. İlâhî bir sevki tabiî ile geyiğin memelerine sarıldı. O saatte bu memelerden mavi bir süt gelmeğe başladı. Ceddimin karnı doydu. Dünya üzerinde bir kendi, bir bu ala geyik vardı. Gezmek için bu ala geyiğin üzerine biner, geceleyin üstünde yatar, acıkınca sütünü emerdi. Yavaş yavaş ilâhî, nâsûtî her ihtiyacını bu geyikte teskin etmeğe başladı. Nihayet geyik gebe kaldı. Dokuz ay on gün sonra sabahleyin beş, öğleye doğru üç, akşam üstü bir tane olmak üzere üç defada dokuz Kaan zade doğurdu. Dikkat ediniz. Beş, üç, bir, dokuz! Bu dört sayı işte bunun için bütün insanlarca mukaddestir! Fakat bu prenslerin hepsi boynuzluydu. Ceddim sekizinin boynuzunu kırdı.

Yalnız bir tanesini boynuzlu bırakti. Boynuzları kırılan prensler hemen öldüler. Tek kalan boynuzlu yaşadı. Babasından kendine miras kalan ala geyik ile birleşti. Evlâtlarının ötesini berisini kırmadığı için hânedanı çoğaldı. Hükûmet teşkil etti. Bu aileye «Kara Tanburin» denir ki, bütün şark kevimlerince mukaddestir. Oğuzlar, Cengizler, Hülâgûlar, Timurlar, Selçuklar, hâsılı ne kadar şark hükümdarları varsa hep Kara Tanburin ailesinin aylıklı uşağı mesabesindeydi. Henüz Türk tarihi Türkçe olarak yazılmadığı için bunları tabiî bilmezsiniz!

— O halde siz de prenssiniz!

Kara Tanburin Bey güldü:

— Eğer tenezzül edersem düşününüz.

Hepsi düşünüyorlardı. Kâmuran padişahlardan, imparatorlardan büyüktü, semavî bir aileye mensuptu. Allahın torunlarından biriydi.

Nermin Bey sükûtu ihlâl etti:

— Bu semavî aileye mensup başka prensler var mıdır?

— Hayır, yoktur. Vakıa Rusyada bir iki kişi biz de «Kara Tanburin ailesindeniz!» iddiasında bulunmuşlardı. Fakat yalanları meydana çıktı.

— Sizin kardeşleriniz, akrabalarınız yok mudur?

— Hayır kimsem yoktur.

Efruz Bey dayanamadı:

— Fakat evlenseniz... Kazara hayatınızda bir şey olursa semavî, ilâhî, bir aile kaybolacak.

Diğerleri de ilâve ettiler:

— Bu kadar eski, semavî bir aile olmazsa etrafında toplanılacak bir asalet kâbesi kalmıyacak. Netice olarak asalet bitecek.

— İhtimal bu semavi ailenin fenâsiyle beraber kıyamet kopacak...

Kâmuran hepsini temin etti:

— Merak etmeyiniz, dedi. Ben kırk yaşına gelince evleneceğim. Bir erkek çocuğum olunca hemen kendimi iydiş yaptıracağım.

— O niçin?

— Kıymetin bir hikmeti de azlıktadır. Ben Kara Tanburin ailesinin çoğalmamasını isterim. Daima bu aileden bir kişi bulunmalı. Evlâdıma da bu prensipi talim edeceğim. Ancak, ancak... o vakit.........

İydişliğe kadar varan bu büyük fedakârlığın ulviyeti karşısında gaşyoluyorlardı.

— Size bir unvan bulmak mümkün değil! dedi.

Hepsi tasdik etti. Prens, Ruva, Emperör... Bunlar nihayet dünyevi şeylerdi. Nermin Bey:

— Eğer kabul ederseniz size Semavî Prens! diyelim.

Teklifinde bulundu.

— Başka kimseye bu unvan verilmemek şartiyle.

— Elbette...

Prens Eternel dö Kara Tanburin!.

Hepsi bu muhteşem ismi tekrarladılar.

Nermin Bey, asaleti kadar hakikati de severdi. Altın tabakasından çıkardığı bir sigarayı altın ağızlığına taktı. Altın kibritliğinden bir kibrit aldı, çaktı. Sigarasını tutuşturdu Sonra altın kibritliği cebine koyan eliyle altın saatini çıkardı. Baktı.

— Dostlarım! Gecikmişiz, saat beş! dedi, fakat benim tarihî hikâyem yok. Hem ben prens olamam. Çünkü cedlerimden birisinin hükümdarlık ettiğini bilmiyorum.

— Bununla beraber asilsiniz.

— Şüphe yok. Fakat Prens değilim. Belki bir marki, bir kont...

— Evet, marki......

Nermin Bey:

— Pekâlâ, marki olabilirim. Cedlerim hep hükümdarların dizanterilerini iyi etmişlerdir. Dizanterinin sırrı tâ Lokman hekimden beri bizim ailemizin malıdır. Sizin kadar asil değilsem de hepinizden zenginim.

Bu iddia biraz Efruz Beye dokundu:

— Hepimizden zengin olduğunuzu söylemek biraz ciddî değil... Vakıa ben çok iktisat yaparım. Fakat ne kadar iradım olduğunu biliyor musunuz?

— Hayır.

— O halde kendinizi hepimizden zengin addetmeniz muvafık değildir.

Kıvırcık saçlarının arasına koyu batalomya renginde parmaklarını sokmaya çalışan Azizüssücufüzzırtaf tasdik etti:

— Efruz Bey ben sizin servetinizi biliyorum. Siz gizli milyonersiniz.

Efruz Bey bunun üzerine iratlarını, çiftliklerini saymaktan vazgeçti. Azizüssücufa gayri ihtiyari minnettarlığını göstermek ihtiyacını duydu:

— Azizim Prens Zırtaf, siz cidden asilsiniz! dedi, evet siz hâlis prenssiniz. Bize kendinizi tanıtınız. Fakat rica ederim mütevazı olmayınız.

Zırtafın gözleri parladı. Bu hakikatte kaşerlenmiş bir serseri, gayet mahir bir şantajcıydı. İttihadı İslâmla Arap imparatorluğu mefkûrelerinin ikisine de aynı miktarda malikti. Gördüğü oldukça iyi tahsile rağmen iptidaî bir zihniyetle dünyadaki insanları «İslâm, hıristiyan» diye iki basit kısma taksim eder, ne kadar islâm varsa hepsine Arap nazariyle bakardı. Ebülhüdanın yetiştirmesiydi. Eskiden mabeyne nasıl girip çıkarsa, şimdi de, Bâbıâliye, sadarete, teşkilâtı mahsusalara, cemiyeti hayriyelere, edebî kulüplere, siyasi mahfillere öyle girip çıkardı. Gayet şıktı. Beyoğlunda birinci sınıf bir apartımanda yaşıyor. Kumarda, sefahatte harcettiği paraların menbaını, kimse değil, hattâ kendi bile bilmyordu.

— Benim ailem, islâmiyet sayesinde Kureyşler iktidarı elde ettiğinden beri siyasî mücadelesinde devam eden minimini gizli bir kabileciktir. İddiası bütün Araplardan büyük bir imparatorluk teşkil, Afrika ile beraber Asyayı, Çin, Hindistan, Türkistan, Silezya, Türkiye dahil olduğu halde tamamen Araplaştırarak tekrar Cebelüttarık'ı geçmek, İspanyayı, Fransayı, Almanyayı, Avusturyayı, İtalyayı Hâsılı bütün Avrupayı ezerek İngiltere ile Amerikayı zaptetmektir. Ceddimiz Kays'üssücuffüzırtaf'tır.

Müzekki Bey, zihninde birden uyanan mazinin sem'î hâtırasıyla:

— Zannedersem Zırtaf değil, Zırt... dedi.

— Hayır efendim, Zırtaf... Siz mektepte çocukların bana

«Hacı Zırt» dediklerini hatırlıyor, ihtimal diğer münasebetler gibi bu mektep lâkabını bozarak kendime aile ismi yaptım sanıyorsunuz. Hayır, yanılıyorsunuz. Benim ceddim Kaysüs-sücufüzzırtaf'tır!.. Bu ismin bütün Araplar indinde meşhur bir hikâyesi vardır. Bu hikâye binlerce âşıkane şiire mevzu olmuştur. Hattâ muallekata bile telmih olunmuştur.

— Rica ederim, zu şairane hikâyeyi anlatınız.

— Peki anlatayım. Hicretten binlerce sene evvel ceddim Kaysüssücufüzzırtaf on buçuk yaşında bir çocuktu. Daha kimse onun büyük bir şeyh, büyük bir hükümdar, büyük bir cihangir olacağını bilmiyordu. Zayıftı, sıskaydı. Biraz, biraz değil, epeyce karnı şişti. Çenesinin altında bir davul gibi kabarıyordu. Bu esnada kabilesi, civardaki kabileler üzerine gazve yapmış, sayısız ganimetler yağma etmişti. Bu ganimetler vâhada denk denk birbiri üstüne yığılmıştı. Ekserisi setrelerden, kumaşlardan ibaretti. Gece bütün kabile halkı uyurken ceddim uyumuyor, ileride yapacağı cihadları düşünerek yığının dibinde geziniyordu. O, böyle küçük mikyasta gazvelere tenezzül etmiyecek, şarkı, garbı birleştirecek, yani dünya durdukça arza hâkim olacaktı. Tam bu sırada dehşetli bir fırtına çıktı. Ganimet yığınları devrildi. Ceddim bunların altında kalıp ezilince karnındaki gazlar o kadar şiddetle intişar etti ki... Havan topu gibi patlayan bir sada ile bütün kabile halkı uyandı. Ganimetlerin yanına koştular. Denkleri kaldırdılar; altından küçük kahraman Kaysı çıkardılar. Zaman geçti. Bu Kays büyüyüp bütün Arabistana hâkim olunca bu vak'a da kendi kadar şöhret kazandı. Arapça sücuf «secf»in cem'idir, setreler, örtüler demektir. İşte örtü, gömlek denkleri tazyikiyle ceddimin karnından çıkan bu sada «Sücufüzzırtaf» diye evvelâ kendine, sonra ailesine, ondan sonra beş yüz bin sene var ki, hânedanına alem olmuştur.

Efruz Bey:

— Oh, ne romantik menkıbe!

Dedi. Prens Eternel Kâmuran dö Kara Tanburin şiirle de iştigal ettiği için bunu pek şâirane buldu:

— Pek bedii bir levha... Düşününüz. Çölde bir vâha. Tüyleri dökülmüş kamış yelpazeler halinde sakin, nâzenin duran

hurma ağaçları... Saf, âsûde, dumansız, lekesiz, yıldızsız bir sema... Susuz bir kuyunun başında ince mugaylân fidanları arasında kurulmuş çergeler... Herkes uyuyor. Hurmalar, sema, mugaylânlar... her şey, her şey uyuyor. Yalnız kahraman Kays uyanık! Ganimetlerin dibinde, birden çıkan rüzgârla denkler yıkılıyor. Müthiş bir sada, bütün bu sakin ufku dolduruyor: Zırrrt... diye! Herkes uyanıyor, koşuyor, denklerin altından bir kaç sene sonra tamamiyle kürei arza hâkim olup Zuhal, Utarit, Zühre gibi küreleri de zapt için projeler yapan cihangiri çıkarıyorlar... Dünyada bundan nefîs bir trajedi, bir destan, hattâ bir opera mevzuu olamaz.

Nermin Bey:

— Asaletmeaplar! dedi, vakit geçti, artık dağılsak.

Fakat Efruz Bey kendi asaletini, kendi cedlerini anlatamamıştı. Saat altıyı geçiyordu. Bu beş asil genç birbirlerinden ayrılamadılar. Hemen oracıkta, aceleyle «Asiller serkli» namiyle bir kulüp tesisine karar verdiler. Oraya bütün asiller toplanacaklar, şarkta da, garpta da olduğu gibi asaletin hakkını arayacaklar, milletlerin idaresini ellerine alacaklar, avamıasillerin iddiasızlığından fırsat bularak sıçradıkları yüksek mevkilerden indirecekler, lâyık oldukları kovuğa sokacaklardı. Ayrılırken ev sahibinin ellerini samimiyetle sıktılar:

— Yarın Perapalâsta...

Diyorlardı. Orada bir odada toplanacaklar, nizamnamelerini, dühul şartlarını, unvan, derece meselelerini müzakere edeceklerdi. Ev sahibi tâ kapıya kadar misafirlerini teşyi ediyordu. Prens Zırtaf:

— Efruz Bey, sizinle bir dakika yalnız kalmak isterim.

Dedi.

— Emredersiniz prens... Emrini icraya hazırım.

Cevabını veren Efruz Bey, misafirlerinin arkasından kapıyı kapadıktan sonra Prens Zırtafla kapının sağındaki salona döndü:

— Buyurunuz efendim?..

Prens sıkılıyor, ellerini ovuşturuyordu. Gayrete geldi. İnce, parlak potinlerinin narin uçlarına bakarak:

— Portmenimi düşürmüşüm! dedi.

Efruz Bey çok zengin olduğu için para meselesinin ehemmiyet vermeyi asalete mugayir görürdü:

— Ne zararı var efendim?

— Sizden yarın akşam vermek üzere küçük bir meblâğ istiyeceğim...

Zırtaf, Efruz Beyin doğru bir mazeret uydurmasına meydan vermeden ilâve etti:

— Bin lira... kadar bir şey!

Bu, Efruz Bey için vâkıa çok ehemmiyetsiz bir paraydı. Lâkin aksi şeytan... Şimdi vermek mümkün değildi. Çünkü... Mazeretini Efruz Bey saklamadı:

— Kasamın anahtarları annemdedir. İki hafta var ki nasırlarını kestirmek için profesör Verşinker'in yanına Viyanaya gitti... Üç ay sonra gelecek... Burada olsaydı vallahi billâhi, namusum, asaletim üzerine tekrar tekrar yeminler ederim ki şu bin lirayı hemen size verirdim.

Prens zırtaf teşekkür etti, sonra başını eğdi:

— Şimdi yüz lira verseniz?

— Aksi şeytan! diyor... O da yok!

— Bir lira lûtfetseniz?

Efruz Bey, binden bire yıldırım gibi inen prense dikkatli dikkatli baktı. Ne diyecekti? Fakat mazereti pek makbuldü:

— Bugün yanımda ne kadar bin lira varsa sizin gibi bir dostuma verdim. Elime ancak yarın para geçecek.

— Şimdi bir mecidiye olsun veremez misiniz?

Kurtulamıyacağını anlayan Efruz Bey parayı asil dostunun avucuna koyarak:

— İşte bir çeyrek! Daha fazla veremediğim için beni affdiniz, dedi, hayatta bazan öyle münasebetsiz, öyle aksi anlar oluyor ki...

Prens çeyreği cebine koydu. Teşekkür etti. Konuşarak para üzerine, aksi tesadüfler üzerine, zenginlik üzerine felsefeler yaparak Efruz Bey, misafirinin elini sıkıyor, veda ediyordu. Ansızın, arakda, mermer döşeme methalde dehşetli bir gürültü oldu. Çığ gibi yuvarlanan al yanaklı şişman, yuvarlak bir evlâtlık sanki bir kaç kilometre ötede birisine söylüyormuş gibi nefes nefese, avazı çıktığı kadar:

— Küçük Bey! Küçük Bey! diye haykırdı, «anneniz beni görmeden gitmesin!» dedi. Size çarşıdan burnunun kıllarını çekmek için cımbız aldıracakmış!

Efruz Bey, Zırtafın arkasından kapıyı kapayınca annesinin yanına koştu. Burası beyaz dokuma sedirli, Uşak halısı döşenmiş, Şam perdeli, gayet alaturka bir odaydı. Duvarları hep âyet, hadis levhalarıyla örtülüydü. Eğer bir «Allah», bir de «Muhammed» levhası olsa mükemmel bir mescit sayılabilirdi.

— Anne! Niçin o münasebetsiz kızı misafirlerin yanına gönderiyorsun?

Diye karşısına dikilen hiddetli oğlunu bu sert Çerkes hemen yatıştırdı. Acele ile o rast gelmişti... İşte onun için göndermişti... Münakaşadan ziyade iş yapmasını seven Efruz Bey lâfı pek uzatmadı. Hemen evde yeni bir tènsikata girişti. İki selâm, bir Rum hizmetçi kızla küçük evlâtlığı, dadısını çağırdı:

— Şimdiden sonra «Despina» dan başka hiç biriniz bana lâkırdı söylemiyeceksiniz! dedi.

Dadısı mahzun mahzun baktı:

— Küçük Beyim! Niçin bize darıldın?

— Bak hâlâ «Küçük bey» diyor.

— Ne diyeyim a beyciğim?

— İsmimi söylemeğe hacet yok. Yalnız unvanımı telâffuz edersin.

Hiç bir şey anlamıyan dadı, hanımefendisine, kızlara «ne diyor?» gibi baktı.

— Benim unvanım: Prens... Ben prensim! Beni artık prens diye çağıracak, medeniyete girmeğe alışacaksınız. Hain vahşiler...

Hanımefendi yine, oğlunu, geçen seneki gibi ismini değiştiriyor sandı:

— A oğlum, bari kendine bu sefer bir islâm ismi taksan...

— Sus Anne! Cahilliğini meydana vurma. Bu isim mi? Unvan......

— Her neyse... Bari islâmca olsa...

— İslâmca Han amma böyle söylenirse insanı Acem zannederler.

Hanımefendiyi yine bayılmaktan kurtarmağa çalışan dadı:

— Başüstüne, öyle deriz efendim. Artık hepimiz size «Prens Bey» deriz.

— «Prens» dedikten sonra «Bey» demeğe hacet yoktur.

Efruz Bey, Despinaya döndü:

— Söyle beni nasıl çağıracaksın?

— «Mösyö lö Prens» diye.

— Yalnız o kadar mı?

— «Mösyö lö Prens zenapları» diye.

Efruz Bey memnun oldu. Annesi, Bolulu aşçı ile fingirdeyen bu kızı ay nihayeti savmak istiyordu. Fakat oğlunun tensikatı niyetinin aksine çıktı. Despinanın maaşına bir lira daha zammolundu. Erkek misafir geldiği zaman Despinadan başka kimse salona, kapının yanına uğramıyacaktı.

Efruz Bey yarım saat içinde hizmetçilerin meselesini bitirdikten, küçük evlâtlığın misafir karşısında bağıra bağıra yalan söylediğine ceza olarak iki gün tavan arasında hapsine hükmettikten sonra yatak odasına çekildi. Yemek yemeğe gelmedi. Düşünmek istediği akşamlar yemeği hazfeder: «Boş mide, dolu zihin, parlak fikir!» derdi. Koltuğuna uzandı. Hava tamamiyle kararmıştı. Gölgeler, karanlıklar içinde düşünmeğe başladı. Evet, kendi bir prensti! Fakat hangi aileden? Bunu, hakikatte, ancak tarihler biliyordu. Halbuki Türklerin tarihi henüz yazılmamıştı. Annesi Osmanlı asaletine akıl erdirecek zihniyette değildi. Tabiî hiç bir şey bilmiyordu. Ama yalnız kendi... Yalnız kendisi ailesini biliyor, ruhundaki deruni bir sadanın, bir tehaddüsün, bir ilhamın ismini haber verdiği asil ailesini bütün tarihiyle, bütün an'anatıyla biliyordu. Babası ölmezden bir kaç sene evvel Kastamonu vilâyeti defterdarlığında bulunmuştu. İhtimal bu adamı gizli bir sevkitabiî son günlerde ecdadının payitahtına çekmişti. Ecdadı ihtimal ki... Hayır, «ihtimal ki» değil, muhakkak surette «Kızıl Ahmet» lilerdi.

— Prens Efruz dö Kızıl...

Dedi. «Ahmet» ismi âdiydi. Hazfetmek icap ediyordu.

Odanın yalnızlığı içinde ecdadının mazisini tahayyül etmeğe başladı. Kızıl Ahmetli bayrağının dalgalandığını, altın-

dan armaları, elmaslı tuğları görüyor gibi oluyordu.

Kalktı. Soyundu. Aç açına yatağına yattı.

Sabah olmuş, hızla kapıyı açan Despina sütlü kahvesini getirmişti.

— Buyurunuz Mösyö lö Prens zenapları...

Mösyö lö Prens zenapları derhal yataktan fırladı. Tersine giyilmiş pijamasının hiç bir düğmesi iliklenmemişti. Hâlâ rüyasında kucakladığı Prenses Zırtafın aşkıyla ruhu, kalbi, sinirleri gergindi. Şakadan Despinanın üzerine atıldı. Belinden yakaladı. Karyolanın içine attı. Sütlü kahve dökülmüş, fincanlar odanın ortasına yuvarlanmıştı.

— Ah Prenses, Prenses...

— Vire duymazlar simdi... Olazayiz rezil...

Bu esnada sofadan geçen Hanımefendi fincanların şangırtısını duymuştu. «Ne oluyor?» diye vurmadan, habersizce kapıyı itince öyle müthiş bir çığlık kopardı ki... Herkes yukarı koştu. Manzara müthişti! Prensin elinden kurtulan Despina, saçı başı karmakarışık, tıpkı iffetine tecavüz olunmuş masum bir kız oğlan kız gibi hıçkıra hıçkıra, derin derin ağlıyor, yanmamak için hemen kazı çeviren Prens:

— İşte sütümü döken beceriksizi ben böyle döverim!

Diyordu.

— Dışarıda ne haltı yersen ye... Burası bildigin yer değil... Benim boynuzlarımı takmağa vaktim yok...

Annesi, Despinayı hemen kovdu.

Ana oğul işi azıttılar. Kavga azıcık daha döğüşe dönecekti. Hanımefendi her vakitki gibi bayıldı. Prens Efruz bu aralık çabucak giyinerek kendisini sokağa attı. Serin, rüzgârsız bir Eylûl günü tatlı güneşiyle her tarafı parlatıyordu. Tek gözlüğünü taktı. Yürüdü. Yanından geçenleri görmüyordu. Harbiyenin önünde bir arabaya atladı. Perapalas önünde indi: Prens Eternel dö Kara Tanburin, Prens Zırtaf, Prens Müzekki, Marki Nermin, otel kapısının karşısında, yaya kaldırımında ayakta durmuş, konuşuyorlardı. Onu görünce:

— İşte Efruz Bey.

Diye döndüler. Efruz Bey asillere yakışmıyan bu hitaptan müteessir oldu. Elini onlara uzatmadı. Dargın bir tavırla:

— Asaletmeablar beni tanımıyorlar.

Dedi. Tanıyorlardı. Fakat ismini bilmiyorlardı. Prens Zırtaf hemen intikal etti:

— Prens hazretleri dün bize ailelerinin ismini söylemedi.

— Hakkınız var. Unuttum...

— O halde şimdi lûtfediniz...

— Prens Efruz dö Kızıl...

Hepsi bu ismi tekrarladı. Prensin elini sıktılar.

Prens dö Kızıl, arkadaşlarını evine kendi salonuna davet edecekti. Ama henüz sabahki vak'a aklında olduğundan teklife cesaret edemedi.

— İyi? Fakat nerede toplanacağız? dedi.

Prens Eternel:

— Nerede olursa olsun, hususi bir yerde...

Kendi evi pek uzakta, Fatihte olduğu için dostlarını davet şerefinden mahrum kalacağına dair samimi, hakiki teessüfler izhar etti.

Prens Zırtaf:

— Benim apartımana buyurun!

Dedi. Kabul ettiler.

Prens Zırtaf:

— Evimde ulvî bir vesile için toplandığımıza çok memnunum, dedi. Bütün içtimalarımız için bütün apartımanım, uşaklarım, kendim emrinize tâbiim.

— Teşekkür ederiz.

— Ben size teşekkür etmeliyim. Çünkü ilk içtimaı benim evimde yapmak şerefini.. bana... Müşerref olmaklık... Çünkü...

Zırtaf, cümlesinin nihayetini getiremedi. Prens Eternel:

— Vakit nakittir.. diye söze başladı. Şimdi boş durmıyalım... Biliyorsunuz ki maksadımız pek âlidir. Kendi asaletimizle beraber köşede bucakta kalmış asaletleri de meydana çıkaracağız. Onlara evvelâ unvanlarını vereceğiz. Sonra haklarını aramağa, bulmağa çalışacağız.

— Haydi çalışmağa başlayalım.

Prens Eternel:

— Acelemiz teşekküre şâyândır. Fakat evvelâ bir reis in-

tihap etmeliyiz ki müzakerelerimiz muntazam olsun.

— Reyi hafi ile mi?

Marki Nermin:

— En iyisi kur'a ile, dedi. Vâkıa içimizde en asil, en eski aileye mensup sizsiniz, azizim Prens Eternel, bu teklifimi kabul buyurursanız asaletinizden daha büyük bir tevazu fazileti göstermiş olacaksınız.

— Hay, hay... Kabul ederim.

Teşekkürler... takdirler... hayretlerden sonra Prens Zırtaf kâğıt kalem istemek için uşağını çağırdı. Bir elektrik düğmesine bastı. Hemen açılan kapıdan deminki alkolik ihtiyar uşağın girdiği görüldü. Elindeki iki üç deste açılmamış oyun kâğıdıyla, büyük bir fiş kutusunu, abanozdan bir para küreğini masanın üzerine bıraktı.

Prens Zırtaf:

— Götür bunları, dedi, şimdi oynamıyacağız, çabuk kâğıt kalem getir.

Kumar âletlerini geri götüren uçak bir kaç dakika sonra kâğıt kalem getirdi. Zırtaf; prenslerin, markinin isimlerini yazdı. Kâğıt parçalarını bir mendile koydular. Tam çekecekleri zaman...

...... Dışarıda bir gürültü oldu. Efruz yan gözle ev sahibine baktı. Zırtaf sapsarı kesilmişti, ayağa kalktı:

— Ne var?

— Hiç...

— Uşak bir şey devirmiş olmalı...

Zırtafın çıkmak için yürüdüğü kapı birdenbire açıldı. İki iri adam bir anda göründü. Ellerinde rovelverler vardı.

— Ellerinizi yukarı kaldırın!

Prens Efruz dö Kızılın aklından bin bir ihtimal bir anda geçti. Acaba asalet teşkilâtı yapacaklarını haber alan demokratlar, hayatlarına karşı bir suikast mı tertip etmişlerdi? Zırtaf uçacakmış gibi zayıf kollarını havaya kaldırmıştı. Arkadaşları da şaşırmışlar, onu taklit etmişlerdi. Efruz Bey soğukkanlılığını kaybetmiyordu. Fakat ah, keşke rovelveri yanında olsaydı... O da ekseriyete uydu. Pantalonunun cebinden çıkardığı ellerini, inanılmaz bir mabuda dua edecekmiş gibi

istemiye istemiye yukarıya kaldırdı. Kendilerine kumanda edenlerin arkasında iki de polis duruyordu. En öndeki memur, bu polislere üzerlerini aramak için emir verdi. Prens Efruz soğukkanlılığını bozmuyor, hiç sesini çıkarmıyordu. Evet, anlaşılıyordu ki işe hükûmet de karışmış! Demokrat hükûmet asilleri yakalamak, programlarını, filân elde etmek istiyordu. Ama bir şey bulamıyacaklardı.

Komiser olması icap eden memur:

«Fişleri, kâğıtları filân hep getiriniz» dedi. Anlaşıldığına göre işi kumar baskını halinde idare etmek istiyorlardı. Hay kurnazlar hay...

— Ben «Bu Beyoğlunda sana kumar oynatmam» demedim mi?

— Biz burada kumar oynamıyorduk ki...

— Onu sen babana yuttur. Beş gündür seni takip ediyoruz. Kumarcıları toplayıp toplayıp buraya getiriyorsun. Mihali de şimdi götüreceğim. Onunla ortak olmuşsunuz. Sizin işleteceğiniz kumarhane değil, batakhane...

— Vallahi komiser bey, şimdi kumar oynamıyorduk...

— Ya ne yapıyordunuz?.

Zırtaf cevap vermiyordu. Prens Efruzun ödü koptu. Ya hakikati söylerse?.. İşte o vakit işleri yamandı. İhtilâlcilikte, inkılâpçılıkla itham olunacaklardı.

— Söyle Aziz, ne yapıyordunuz?

— Konuşuyorduk...

— Ne konuşuyordunuz?

— Şuradan buradan...

— Bana yutturamazsın. Dün gece, evvelki gece, Pazar sabahı hep buradan şuradan mı konuştunuzdu?

— Memur Efendi, affedersiniz, kollarımız ağrıdı. Müsaade ediniz de aşağı indirielim.

— İndiriniz, indiriniz...

Sonra, Prens Zırtaf saçmalayıp da sırlarını meydana vermesin diye işi kısaca kesti:

Komiser hemen Zırtafa döndü:

— Evet, komiser efendi. Biz burada kumar oynuyorduk.

— İşte arkadaşın itiraf ediyor.

— Yalan...

Siyasette yalan caizdi. Efruz Bey bu iftirayı hakaret telâkki etmedi. Tekrar:

— Yalan değil! dedi.

Komiser biraz tereddüt ediyordu:

— Hepinizin üzerinden beş lira çıkmadı. Paralar nerede?

Para lâfı Efruzun kibrine dokundu. Sert bir cevap verdi:

— Biz üzerimizde para taşımaya tenezzül etmeyiz.

— Vay beyim vay! Ya ne yaparsınız?

— Paralarımız bankada durur.

— Hah, işte, den de o bankayı soruyorum.

— Size söylemeye bir mecburiyetim yok.

— Karakolda bülbül gibi söylersin.

Efruz Bey asıl tahkikatı kumar meselesine çevirebildiği için memnundu. Hiç mukavemet etmedi. Karakola gitti. Bir gece yattı. Ertesi gün kefaletle tahliye olundu. Uzun müddet asil arkadaşlarına rastgelmedi. Böyle asırlarca asalete ehemmiyet vermemiş bir muhitte resmî asalet iddiasına kalkmak hakikaten oldukça tehlikeli bir şeydi. Gazetelerde «Prens Uzun Hasan» ın nasıl kartı teşhir edilerek maskaraya çevrildiğini hatırladı. Aziz Zırtafın Beyoğlunda meşhur sabıkalı bir kumar kılavuzu olduğunu bir türlü öğrenemedi. Altı ay hapse mahkûm edildiğini işittiği zaman:

— Zavallı Prens! dedi, asaletin kurbanı oldu! Sırrımızı hükûmete vermemek için yalancıktan kumarcılığı kabul etti. Haysiyetini kaybetti; ama, denklerin altında kalan büyük ceddi Kaysüzzırtafın «azameti ruhu» şüphesiz yine ruhunda yaşıyor

Politika, asalet teşebbüsleri cılk çıktıktan sonra Efruz Bey için yapılacak yalnız bir şey kalıyordu: Milliyetperverlik! O, öyle bir köşede oturacak, şöhretten, şandan uzak yaşıyabilecek bir tip değildi. Hareket, inkılâp, gürültü, harıltı adamıydı. Koştu. Gitti. Bucağa yazıldı. Oranın geceli, gündüzlü bir müdavimi oldu. Artık evine pek geç vakit gelir, güneş doğmadan kendini sokağa, yani Bucağa atardı.

Refik Halit Karay

Maliye Baş Veznedarı Halid Beyin oğludur. 1888 de İstanbulda doğdu. Galatasaray Lisesine, Hukuk Mektebine devam etmiştir. Şöhretini «Kalem» ve «Cem» mizah dergilerinde «Kirpi» imzasıyla yaptı.

İttihad ve Terakki Hükûmeti tarafından hicivli yazıları yüzünden Sinob'a sürüldü. Dönüşte siyasî hayata atıldı.

Mizah Edebiyat Tarihimizde önemli bir yeri olan «Aydede» mizah dergisini 1922 de kurdu.

1949 da «Aydede» yi yeniden bir müddet çıkardı.

«En şakrak bir mizahında en ince bir hikâyeci, en ciddî bir hikâyesinde bile iğneli tebessümlerini saklayan sinsi bir heccavdır!

Mizahçı Refik Halid ihtiras ve zevkle yazabilmek noktasından bir kudret, fakat yalnız «Günün Mizahı» na saplanmak itibariyle bir zaaf oldu.

. . . . . Mizahçı, hikâyeci, nâsir, gazeteci; ne olursa olsun Refik Halid'in en büyük kudreti olan güzel bir silâhı var: Lisanı oynak, aydınlık, pürüzsüz, bir İstanbul Türkçesi.»

İsmail Habib

Gözle görülmez elle tutulmaz bir kumaş

— Bir Hind masalından —

Size bir hikâye anlatayım:

Vaktiyle Hindistan içerilerinde hükûmet süren bir hâkimin giyim kuşam merakı vardı: Eline ne geçerse hep pahalı kumaşlara sarfeder, bütün gün büyük boy aynalarının karşısında elbise değiştirmekle vakit geçirirdi. Ülkenin payitahtı Tiber yolunun geçidinde olduğundan gelen çoktu, ticaret ve san'atı da işlekti. Yüzlerce kumaş tezgâhı, hükümdar sarayı için usta ressamların çizdikleri lâtif çeşitler ve örnekler üzerine en âlâ lâhur şalları, kaşmir kumaşları, dibâlar, muslinler yetiştirir, bütün kıtaya şöhretleri yayılmış elbiseleri, saray içinde çalışan terziler ipek tireler ve altın iğnelerle sürat ve meharetle diker, atlas bohçalara koyarak hâkim dairesine gönderirdi.

Günün birinde şehirde iki serseri peyda oldu. Gezdikleri yerde dünyanın en nefis, en kıymetli kumaşlarını kendilerinden başka hiç bir ustanın dokuyamıyacağını söylerler ve derlerdi ki:

— Bizim dokuyacağımız kumaşın işlemesi de, rengi de, örgüsü de misilsiz olduktan başka bir meziyeti daha vardır: Fikri dar, iz'anı az kimselerin gözüne görünmez.

Nihayet bu söz hâkimin kulağına kadar vardı ve onu düşündürdü:

— İşte kıymet biçilmez, paha takdir edilmez bir matah, dedi, mademki zekâ ve dirayet sahibi olmıyanlar bu kumaşı göremezlermiş, o sâyede benim için hükûmet idaresine ve ikbal mevkiine lâyık olmıyan ricalin muktedirlerden tefriki mümkün olacak, lâyık olmıyanların devlet işiyle bağları kesilerek idare dizgini kudretli ellere tevdi edilebilecektir. Durmayıp bu kumaştan dokutalım!

Derhal, iki serseriye arzu ettikleri kadar para verilmesi ve bir hususî daire tahsisi hakkında emirler verildi ve zaman kaybetmeden işe başlamaları için de şiddetli tenbihlerde bulunuldu.

Filvaki bu ustalar tuttular, ortaya iki tezgâh kurdular ve başına geçip makaralar boş olduğu halde güya işliyorlarmış gibi çalışmağa başladılar, mütemadiyen ibrişim ve bol altın tel istiyorlar ve bunları torbalarına doldurup, boş tezgâhlar karşısında gece yarılarına kadar işliyorlar, uğraşıyorlardı.

Bu sırada hâkim «acaba iş nasıl gidiyor?» diye meraka düştü. Fakat ahmak ve hükûmet işine lâyık olmıyan kimselerin kumaşı görebilmek nimetinden mahrum olduklarını düşünüp: «Başvezirim muhakkak zeki bir zattır, onu göndereyim de bana haber getirsin!» dedi.

Vezir aldığı emir üzerine kalktı, tezgâhların yanına vardı. Baktı: Mekikler, yumaklar bomboştu, meydanda kumaşa benzer bir şey görülmüyordu. «Eyvah, dedi, mahvoldum, meğerse ben de ahmakmışım!»

Dokuyucular bir taraftan çalışıyorlar, bir taraftan da vezire kumaşı, rengini ve çeşidini nasıl bulduğunu, beğenip beğenmediğini soruyorlardı. Ne yapsın? Göremiyorum nasıl desin? Yalana mecbur oldu, gözlüklerini takıp boş tezgâha dikkatle bakarak:

— Olur şey değil, enfes! diye haykırdı, bu ne renk, bu ne resim!.. Hayran oldum; derhal gidip efendimize haber vereyim!.

Serseriler memnun oldular ve ellerini boşlukta dolaştırarak:

— Şurasını kırmızı işledik, kenarlarına iyi düşer diye bilhassa sarı çizgiler çektik, ortaya mor menekşeler koyduk! gibi tafsilât verdiler. Vezir hükümdar huzuruna çıkınca aldığı izahatı kendi de görmüş gibi tekrar etti. Bu sırada dokuyucular mütemadiyen ipek ve sırma tel istiyorlardı.

Bir kaç gün sonra hâkim diğer bir vezirini gönderip sordurdu; serseriler mevcut olmıyan kumaşı önüne serdiler ve sordular:

— Nasıl buluyorsunuz?

Vezir şaşırdı, kan ter içinde kaldı, içinden: «Eyvah, dedi, meğer ben de gabi, ben de ikbal mevkiine lâyık değilmişim; şimdi ne yapmalı, nasıl edip de işin içinden çıkmalı?» Nihayet karar verdi, yalan söyledi

— Emsalsiz matah, dedi, ömrümde bu kadar lâtif bir kumaş görmedim; kimbilir şahımız ne kadar mahzuz olacak; koşup arzedeyim!

Nihayet hâkim bizzat kendisi gidip tezgâh üzerinde kumaşı görmeyi niyet etti ve maiyetinde vüzera ve vükelâdan bir kalabalık olduğu halde debdebe ve tantana ile tezgâha yaklaştı. Serseriler daima işliyorlardı, fakat ortada ne ipek tire, ne altın tel, ne de kumaş vardı. Hâkim içeri girince yerlerinden kalktılar ve birşey görülmesi kabil imiş gibi elleriyle boş tezgâhı işaret edip:

— Buyurun efendimiz, işte tam zatınıza lâyık bir kumaş! dediler. Hâkim sapsarı kesildi, vücudunu buz gibi soğuk bir ölüm teri kapladı, bacakları titremeğe başladı, kendi kendine:

— Eyvah, dedi, ben de mi ahmakım, ben de mi hükûmet idaresine lâyık değilim?

Fakat keder ve endişesinden renk vermedi, yüksek sesle dedi ki:

— Memnun ve mahzuz oldum, artık bu kumaş üstüne kumaş olmaz!

Maiyeti de hükümdarı taklit etti, hiç biri ortada kumaşa benzer bir şey görmedikleri halde dikkatle boş tezgâha bakarak mırıldandılar:

— Nefis şey!..

Derhal serserilere nişan ve imtiyaz verildi, rütbeler, maaşlar tahsis edildi. Onlar da daha büyük şevk ve hevesle kumaşın biteceği gün sabaha kadar mum ışıkları altında çalıştılar. Sarfettikleri kuvvet ve emek herkesin gözüne görünüyordu. Fakat kumaş? O, meydanda yoktu, nihayet «bitti!» dediler, yerlerinden kalktılar ve gûya kumaşı tezgâhtan çıkarıyorlarmış gibi hareket ederek boşlukta bir müddet uğraştılar. Sonra altından yapılmış büyük makaslarla sanki kestiler ve tiresiz bir iğne ile iki saat kadar oturup diktiler.

Gûya ayrı parçalar mevcutmuş gibi birer birer sedirlerin

üstüne serptiler ve bir taraftan da izahat verdiler:

— İşte cepkeni, bu da dizlikler; görüyorsunuz ya örümcek ağı gibi ince dokunmuş; tüy kadar da hafif!

Hâkim eğildi ve tutar gibi yaptı:

— Sahi, dedi, ince ve hafif!

Halbuki bir şey görmüyordu ve mademki ortada mevcut bir şey yoktu, nasıl görebilirdi? Serseriler «Efendimizi biz giydireceğiz!» dediler ve gûya elbisenin ayrı ayrı parçalarını uzatıyor gibi yaparak hâkimi giydirdiler, yani çırıl çıplak ettiler, ortaya koyuverdiler.

Biçare hâkim, aynanın karşısında döndü, çevrildi, yan geldi, yine bir şey göremedi, fakat bozmağa gelmezdi, alelhusus kurena ve bendegânı karşısına geçip hep bir ağızdan söyleniyor:

— Ne kumaş, ne biçki, ne dikiş! Olur şey değil, efendimize öyle yakıştı ki...

Diyordu. İki kişi elbisenin eteklerini tutmağa memur edildi; bir alayü âlâ tertip edildi, sokağa çıkıldı. Halk birbirini ezercesine toplanmış, dükkânlar tutulmuş, memleket ayaklanmıştı. Sokakta herkes hiç bir şey görmediği, daha doğrusu hâkimi çırılçıplak gördüğü halde renk vermiyor: «Aman ne kumaş, ne lâtif elbise!» diye takdirler yağdırıyordu. Hattâ daha ileri varanlar da vardı: «Cepkenin ucu kusurlu, eteği de fazla uzun, bel tarafı da çok dar!» gibi muahazeler de duyuluyordu.

İşte bu suretle ortada anadan doğma bir adam, arkasında, boşlukta ellerini bir şey tutar gibi yummuş ve hürmetle eğilmiş iki kişi, etrafta bir ulu kalabalık, koca bir memleket iki serserinin uğrunda, görmediği halde görmüş gibi kendilerini de, başkalarını da aldatarak bir sehiv ve hezeyan âlemine doğru ilerleyip gidiyordu.

Bu gözle görünmez, elle tutulmaz matah: Bizdeki Meşrutiyet, çırılçıplak kalan kimse: Millet; soyup soğana çeviren serseri dokuyucular da: Elmalûm Cemiyettir.

Polislerin İmtihanı

Dairenin kapısından girerken papuççunun etrafında traşı mücellâ, basma mintanlı, sivri siyah fesli, çoğunun topukları yemeniden hariçte kalarak hayli hırpalanmış, çamurlanmış yirmi otuz kadar genç gördüm. Ellerinde her nevi ve şekilde hokka, tabaka tabaka buruşuk kâğıt, kamış, demir, kurşun kalem vardı. Koleraya tutulmuş kadar renksiz ve pürhelecandılar. Odasına girince arkadaşıma sordum:

— Onlar kim?

— Ha, onlar mı? Polise kaydolmak için imtihan verecek efendiler. Vaktin varsa seyret!

Köşeye çekildim, odacılar yer hazırladılar, mümeyyizler geldiler, aralarında hafiften bir şeyler konuştular. Derken emir verildi:

— Gelsinler!

Kapının aralığından mütereddit bir şekil uzandı, bir müddet durdu, sonra güldü, bir adım attı... Tekrar güldü... Yine durdu. O zaman bu tevakkuflarla nazikâne adımların resmiyetinden bîzar olan odacı onu itti. Şimdi kapı, iri bir paçavradan kurtarılmış tıkanık bir Kasımpaşa çeşmesi gibi açıldı; bir hayli birikintiyi içeriye attı. Gelenler arkalarında bu su cereyanına tâbi mantarlar gibi odaya tekerlenerek, terspürs olarak giriyorlar, sonra genişlikte kendi ihtiyarlarıyla harekete mecbur olunca şaşırıp kalıyorlardı. Güç halle sıralandılar; biri temenna etti, öbürü onu taklit etti. Hepsi selâm verdiler:

— Merhaba! Merhaba! Merhaba!.

Derken, kısa boylu, redingotlu, yüzü sargılı bir kâtip «şırak» diye cebinden bir makineli metre çıkardı, birer birer hepsini ölçmeğe başladı:

— Bir metre beş (kabul); doksan beş santim (red); bir metre sekiz (kabul); ilâh...

— Başlayalım efendim!

Bu emir verilir verilmez polis namzetleri bilâihtiyar ellerini hokkalarına götürdüler, yaladılar, kâğıtlarını hışırdattı-

lar. Halbuki bütün bu zevaide lüzum yokmuş. «Hele bir isimlerini yazsınlar da görelim» dendi. Masa üzerindeki bir deftere şimdi birer birer geliyorlar, bir şey yazıp gidiyorlardı: «Ehmet, Bekir, Fiyzi» ilâh... Doğru yazan kalıyor, yanlış yazan uzun boyuna, gürbüz endamına rağmen çıkıyordu.

Bu ikinci kalbur ortada ancak on iki kadar bedbaht bırakmıştı. Sual başladı:

Sual — İstanbulun işlek bir caddesinde (tabiî) meselâ Köprü civarında (daha tabiî) birini vuruyorlar (bir muharriri olmalı). Siz de polissiniz, ne yaparsınız, anlatınız bakayım?

Uzun bir tevakkuftan sonra (bu zamana kadar kaatil çoktan kaçardı) biri dedi ki:

— Vuranın arkasından koşarım.

— Ya kaçıp gittiyse?

Hayretler içinde sustu, galiba kaçıracağını hiç hatırına getirmemişti. Ben «kaçtıysa keyfime bakarım» demediğine şükrederken diğer biri cevap verdi:

— Kaçtıysa hemen koşar bir çilingir çağırırım.

— Ne yapmak için?

— Kapıyı açtırmak için...

— A oğlum, kapı filân yok, sokakta vurulmuş!

— Efendim, hemen maktule yaklaşır, «Seni kim vurdu?» diye sorarım.

Bir diğeri — Ben «Seni ne ile vurdular?» derim.

Mümeyyiz — Ya öldüyse, cevap vermezse?

Evvelki — Raportumu yazarım.

Bir çok sesler — Bekçiye haber veririm; cesedi camiye taşırım; bir araba bulurum; gece ise çiğnemesinler diye başında bir fener yaktırırım; duvarda kurşunları ararim, ilâh...

Gürültü çoğaldı, o zamana kadar köşesinde sükût eden bir namzet, yapılacak şeyi keşfetmiş olmalıydı ki «Ben söyliyeyim, ben söyliyeyim!» diye haykırdı. Namzetler de dahil olduğu halde ümitle muammanın halline intizar ettik:

— Bir polis bulur, haber veririm...

Mümeyyiz — Canım, polis sen değil miydin?

— Ha! Unuttumdu!..

Hepimiz gülüştük; oldukça malûmatlı biri cevap verdi:

«Düdük öttürürüm!»

Bu söz, namzetlerin o kadar garibine gitti ki hep birden itiraz ettiler: «Aman efendim, nasıl olur, bir ölünün yanında çocuk gibi düdük çalmak!»

Bir diğeri — Ezan okusak olabilir.

Mümeyyiz — Beni dinleyin, evvelâ ben anlatayım, sonra siz tekrarlarsınız: Baktınız ki birini vurmuşlar, vuran kaçmış, vurulan ölmüş, vakit gece... Hemen düdüğünüzü öttürür, imdat beklersiniz, maktule hiç dokunmaz, yerini değiştirmezsiniz. Bu zamana kadar da memurlar gelirler... (İçlerinden birine) Söyle şimdi, ne yapacaktın?

— (Alelâcele ezberlemiş gibi tâ başından) Beni dinleyin, evvelâ ben anlatayım, sonra siz tekrarlarsınız: Baktınız ki birini vurmuşlar, vuran ölmüş«!», vurulan kaçmış «?», vakit gece, hemen imdat beklersiniz, maktulün yerini değiştirmesi için düdüğünüzü öttürürsünüz, bu zamana kadar kaatil de «!» imdada gelir.

Mümeyyiz — (Hiddetle) İşi altüst ettin!

Namzet — (Yine alelacele) Evet, ölünün altını üstüne çeviririm...

Mümeyyiz — Ölüye dokunma demedik mi?

Namzet — (Hiddetle) Yooo!.. Efendi ben namuslu bir adamım. .Ölünün cebinden saatini, kordonunu aşırmam; Allahın helâlından verdiğine kanaat ederim...

Namzetler bu itiraza ' derece iştirak ettiler ve mırıl mırıl öyle söylendiler ki zaten çıkması pek kolay olan yarı ökçesiz yemenilerle üzerimize hücum etmelerinden korktum; arkadaşıma «Aman, birader, ben kaçıyorum!» dedim. «Dur, dedi, neticeyi anla!»

— Allah göstermesin!

Bu vak'adan bir hafta sonra Doğruyolda bir polis, küçük bir çocuğu yamyassı eden otomobilin arkasından baktı; sonra kemali azametle defterini çıkardı, kalemini ıslattı ve bir şey yazdı. Usulca sokuldum, işte okuduğum şey:

1 Kuruş 20 para Traş
1 kuruş 20 para hamam
0 kuruş 10 para simit

İstikbalime dair

Kendi kendimle, ara sıra, şu tarzda hasbihal ederim, derim ki:

— Refik, evlâdım, şu saatte ne olduğun aşağı yukarı malûm: Muharrirsin... Şimdilik yazıların okunuyor, gazetelerde hükmün bir derece yürüyor, henüz tükenmedin, istiskale uğramıyorsun... Bu cihetler âlâ, hususiyle eline beş, on para da geçiyor, iyi, kötü, kimseye muhtaç olmadan da yaşıyorsun... Muntazamca bir adamsın, sefahat sevmezsin, kumarbaz değilsin, bir sakat yerin de yok... Hülâsa halinden fazla şikâyet edersen haksızlık yapmış olursun... Fakat, evet, fakat, acaba yarın, öbür gün seni nasıl bir istikbal bekliyor, ne olacaksın? Beş, on, on beş sene sonra kendini nerelerde, ne halde ve ne şekilde bulacak, hangi tabaka ve hangi seviyede göreceksin? Hiç bu ihtimalleri düşündün mü?

Nası düşünmem, iyi veya fena her türlü ihtimaller hayalimden geçer, durur; hususiyle fenacaları... Evvelâ, en korktuğum şekil, karşımda canlanır: Yaşım kırkı geçmiş, belim bükük, saçlarım ak, gözlerim fersiz, kıyafetim perişan, matbaa matbaa dolaşıyorum. Ama o dolaşış bu şimdiki dolaşış gibi değil... Beni görünce:

— Aman, diyorlar, yine o geliyor, kim bilir yine ne saçmalar yazmış, ne soğukluklar yapmıştır, çekilmez bir mahlûk, tamamen bunamış... Hâlâ yazmakta niçin ısrar ediyor, anlaşılır şey değil!

Ben bu soğuk kabulden bihaber, içeri giriyorum, herkes susuyor... Bekliyorum ki «Yazın var mı?» desinler... Lâkin bir gazete idarehanesinde bulunmamıza rağmen yanımda yazı lâfı edilmiyor. Nihayet mukaddemesini kendim yaparak elimi cebime sokuyor ve on sayfalık bir eser okumağa başlıyorum; herkes içinden:

— Bunak!..

Diyor ve cehren de:

— Fena değil ama uzun... Yerimiz müsait değil!

Ben:

— Kısaltırım! diyorum, onlar:

— Evet amma bozulur! diyorlar, Hülâsa beğenmiyorlar. Oradan sendeleye sarsıla, perişan bir çıkışımı düşünüyorum, tüylerim ürperiyor. Lâkin bu muharrir ve gazeteci istikbalinin bir de parlağı var: Bâbıâli Caddesinde bir koca matbaa, yirmi, otuz bin nüsha satan yevmi bir gazete benim malım... Karnım şiş, yüzüm yusyuvarlak, koltuğa kurulmuş, idare müdürüyle hesapları tetkik ediyorum; dünyaya metelik vermiyen bir tavırla:

— Âlâ, âlâ, diyorum! o yüz elli bin top kâğıdın siparişini veriniz!

Maamafih gazetecilik mesleğinde kalacağımı bana kim temin edebilir: Belki de on sene sonra bütün İstanbul benim ismimde bir muharririn mevcut olduğunu bile unutacak... Yedikulede bir Dibağhane işletmeğe ve piyasaya sağlam kösele çıkartmağa başlamış olacağım; hayat bir muammadır, belki de rastgelinecek, fakat tiyatro ilânlarında: Zor nikâh'ta bilmem ne çelebi rolünü oynadığımı öğreneceksiniz! Hoş, yine bunlara şükür... Lâkin, olabilir ki. sade muharrirlikten değil, ahlâkımdan da kaybedebilirim, kırkından sonra azanlar çok... Meselâ ben de, birden, sefahate düşüyorum; evvelâ Beyoğlu semtlerinde, temizce yerlerde, barlarda ve lokantalarda, bonjurlu, daha sonra Galata balozlarında ve aşçı dükkânlarında gocuklu, bir müddet sonra da Yenikapı meyhanelerinde hırkalı sürünen, sürtünen bir ayyaş! Yahut da, inşaallah, dünyadan elini, eteğini çekmiş bir derviş: Başımda sikke, gözlerim yerde, koynumda evrad, Bâbıâliden geçerken eski muharrir arkadaşlara tesadüf ediyorum, boyun kesip pesten, zarifâne bir:

— Huu!..

Diyerek yoluma gidiyorum. Hoş dervişliğe başlayarak meczubluğa ermek ihtimali de var: Yirmi yıl sonra Eminönünde ayağında nalınlar, başında ters geçirilmiş bir tencere, elinde kepçe bir mrd-ü garibe rastgeliyorsunuz. Size:

— Beş para ver, baklası eksik kaldı

Diyor; bir sürü çocuk da ardında (Aşura Baba!) diye hay-

kırıyor! Bu, benim!! Belki de iş büsbütün aksi oluyor: Bana bir kahramanlıktır, bir fedailiktir ârız oluyor... (Harb!) deyip (harb!) işitiyorum; elimde silâh, belimde kılıç, gözlerim ateş saçmakta, bir siperden öbürüne atlıyor, bir cepheden diğerine koşuyor, şarktan garba yetişiyorum: Evvelâ nefer, sonra on başı, çavuş, mülâzim, filân derken istisnaen livalığa kadar çıkıyorum:

Olabilirdi ki bu saydıklarımın hiç biri olmazdı da bana bir ilim merakı gelirdi, meselâ şu havai yazıları, hafif mevzuları terkeder: (Azeri Türklerinin kıhfî farkları), (Moğolların mizaçları ve seciyeleri), (Dördüncü Hicri Asırda mezheb teşkilâtı) gibi ehemmiyetli, muazzam eserler meydana koyar ve Darülfünunda (Türk Felsefesi müderrisi) olurdum. Yahud da hece vezniyle bir şairliktir tutturur:

Sarı, siyah kediler
Damda (mırnav!) dediler!

Ayarında manzumeler yazardım.

Evet, ne olacağım ne malûm ki?.

Belki de kırkına doğru bir âşık da olabilirdim: On dördünde bir hanım kıza meftun, (Ah!) ve (of!) diye ciğergâhımdan inledim mi camlar sarsılıyor, yüreğimin alevinden dudaklarım yanıyor... Gözlerim dünyayı görmüyor. Saçlarım karma karışık, çehrem büsbütün süzgün, itinasız ve dalgın deniz kenarlarında, dağ tepelerinde, korularda ve ormanlarda tek başıma dolaşıyor, kurtlar, kuşlarla kucaklaşmış, yarı mecnun bir Keremkârî, Ferhadvarî aşk hayatı sürüyorum. Halime dünya acıyor, hasımlarım, rakiplerim de:

— Belâsını buldu!

Diye seviniyor, ben ise hepsine lâkayıt, kanlı gözyaşları döküyorum, dövünüp duruyorum!

Yahut da bir musiki merakıdır gelebilirdi... Kucağımda bu yaştan sonra bir ud, kanun veya tanbur, şöyle Rast'tan bir taksim yapıp saz semaisine geçerek dedenin:

Jaleler açsın nesim...

ini terennüme başladım mı kendimden geçiyorum; gözümde artık ne edebiyat, ne siyasiyat... varsa (heyhey!), yoksa (hey hey!)... Belki de alafrangalığa hevesim kabarırdı; bakıyor-

sunuz ki iki, üç sene sonra İstanbulun en mükemmel dansörü ben olmuşum... Arkamda frak, yakamda krizantem, reveranslar, el öpüşler, sahte tebessümlerle salona bir giriyor, şöyle parkeler üstünde bir dönüyor, bir raksa başlıyorum, dünya hayran kalıyor. Ya (tango) larıma bütün madamlar, madmazeller, hanımefendiler, hanım kızlar can atıyor. Eğile kalka, süzüle gerile, süratleşe âhesteleşe birbir arkasına öyle vaziyetler alıyorum, sanki mest olmuşum ve heyecana gelmişim gibi öyle tavırlara giriyorum ki kadın âlemi meftun oluyor ve bugünün favori başlangıçlı, çekik pantalonlu, traştan yeşil çehreli, gerdanları açık gençleri hasedlerinden çıldırıyorlar!

Yahud da aklıma ufak bir rüzgâr vuruyor, meselâ kendimi (hareketi daime) yi keşfetmişim veya Eskişehir taşından altın yapmağa başlamışım zannediyorum. Elimde saat makineleri, yahut, önümde mangal, pota ve körük, sessizce mesai köşemde uğraşıyor, didişiyor, yoruluyor ve ziyaretime gelenlere:

— Fen bana ebediyyen medyundur!

Diyorum. Bu teselli ile de saatlerimi kurup ateşimi körükleyip kimseye zararsız kendi halimde yaşıyorum!

Maamafih bir kaç sene sonra bir Enver kabinesinde Dahiliye Nâzırı, yahut bir Ankara Meclisinde İstiklâl Mahkemesi Reisi olmıyacağımı ne biliyorum?

Yahut da liderlik merakı bana ârız oluyor, (muhalefet benden ibarettir!) düsturunu vaz'ediyor, küllenmiş bir saç mangal bacaklarımın ortasında, şeyhlerle dervişler karşımda:

— Mührü vermem!

Diye haykırıyor ve (muhalefet tektir, çift olamaz, binaenaleyh birleşmesine dair yayılan betbahtça rivayetler yalandan ibarettir) tarzında harıl harıl beyannameler yazmakla ömrümü geçiriyorum!

İşte bu gibi ihtimallerin her birini ayrı ayrı düşündükçedir ki istikbalden, istikbalimden ve istikbalimizden korkuyorum!

Hülya ile Hakikat

Aşık sabahleyin, yatağında uyanmış, sokakta, vapurda ve tünelde bir, iki defa tesadüf ederek cân-u gönülden meftun olduğu maşukasını düşünür; kendi kendine şöyle konuşur:

— Ah! Ah! Ah! Acaba bu saatte uyanmış mıdır? Hayır, hiç zannetmem... Şimdi pancurları inik loş odasında, yatağının dantelâlarına gömülü kimbilir melekler gibi nasıl uyur? Hoş melekler, yemezler, içmezler ve uyumazlar amma bu göktekilere göre... Yerdekiler uyurlar, hem de mışıl mışıl, ne tatlı uyurlar... Ah! Ah! Uyusun, öğleye kadar uyusun!

(Âşık bu tahayyüldeyken maşukası çoktan uyanmıştır. Nasıl uyanmasın? Üç yaşındaki çocuğu daha şafak atmadan «Anne! İşim var!» ikazıyla biçare kadını tatlı uykusundan ayırmış, ondan sonra da zevcin her sabahki inatçı, yırtıcı öksürüğü karyolayı zangır zangır sarsmağa başlamıştır. Hem öyle âşıkın farzettiği gibi maşukanın yatağı dantelâlı değildir. Çok acaip şekilde gül resimli yazma bir yorgan âdi sarı satenden başlıklı ezik yastıklar ve üzerinde iki esmer baş yeri...)

— Ah! Ah! Kimbilir, bu rahat uykudan o canım kadın ne pembe pembe, ne sakin ve lâtif bir çehre ile uyanır... Büyük endam aynasının karşısında krepdöşin ajor geceliğiyle kendisini yarı çıplak ne mağrurâne seyreder...

(Halbuki o canım kadın gözlerinin uçlarında top top olmuş sürmelerle ve pudrası yastıklara sürüne sürüne silindiğinden sapsarı, süzük simasiyle hiç de pembe pembe, sâkin ve lâtif değildir. Hususiyle sırtında öyle krepdöşin, linon gecelik de yoktur: Metresi yirmi beşten pazen taklidi bir entari... Fakat yumuşacık, hem de sıcak tutuyor: Zira geceleri küçücük çocuğuna süt vermek için sık sık kalkmağa mecburdur...)

— Ah! O ne saçlar... O ne saçlar, yaradan Tanrıya kurban olayım... Ben bu kadar tatlı sarısını ömrümde görmedim!

(Mâşukanın saçları bilâkis kestane rengindedir. Lâkin bol oksijenle boyar, boyar ama en fazla şakaklarınınkine itina eder, yoksa iç taraflarına biraz dikkatli bakılsa yeni sürenlerin koyu rengi farkolunur.)

— Ah! Bütün halinden, zarafetinden belli ki ciddi, mükemmel bir terbiye görmüş; hassas, ince bir ruhu var... Acaba Fransızca mı biliyor, yoksa İngilizce mi?. Sörlerden mi çıkmış, Amerikan kolejinden mi? Galiba sörlerden... Piyanosu da enfes olmalı!

(Muallim mektebinden bile çıkmamıştır; şöyle, çocukluğunda, bir aralık eve mürebbiye diye bir Yahudi madmazel tutulmuş, ondan sekiz, on kelime Frenkçe öğrenmiş, mahalle imamından da Türkçe okumuş... Piyano namına da bir kaç alaturka peşrev çalabildikten sonra hepsini evlenince terketmiştir. Zahiri bir şekilden ibarettir ve ruhu o kadar hassas ve ince değildir ki daha bir akşam, guruba karşı bir hüzün bile duymamış, bir yolcu vapurunun düdüğü ona melâl bile vermemiştir. Cinai romanlara düşkün; bayağı sinemalardan heyecan duyar. En sevdiği eser: Mişel Zevako'nunkiler..)

— Ah! Böyle kadınlar sade dışlarına değil, iç çamaşırlarının en ehemmiyetsiz yerlerine bile ne kadar itina ederler... Şöyle gözümün önüne geliyor: Lâhuti vücudu köpük gibi beyaz dantelli çamaşırların içinden bir çiçek gibi sıyrılırken ne nefis olur!

(Halbuki sık sık öksürük olduğu cihetle göğüsten ilikli, kalın fanilâ giyer... Düşük tire çorapları, yatgın gömleği ve boz fanilâsıyla çiçeğe benzemesine zerre kadar ihtimal yoktur.)

— Ah! Kimbilir tenine, cildine, temizliğine de nasıl bakar, nasıl itina eder... Pürüzsüz bir cild, nermin bir ten, tertemiz bir vücud... Ah! Ah!.

(Âşık böyle söylerken maşuka annesine, ablasına veya kayın valdesine şöyle söylemekte, dertleşmektedir: — On gündür yıkanmağa imkân bulamadım, billâhi kendimden iğreniyorum, şu soba ne zaman tamir olunacak? Hekim de —halden anlamaz— o vücudumdaki sivilceler için üç günde bir kükürt banyosu tavsiye ediyordu!.)

Eski İstanbula Dair

Geçen gün küçük hanımefendi ile kararlaştırmıştık, İstanbulun bilmediği, görmediği mahallelerini ona gezdirecek, eski İstanbulu —tıpkı Frenk seyyahları gibi— hayran ve şaşkın beraber dolaşacak ve seyredecektik. Kendisine bir gün evvel demiştim ki: — Aman efendim, rica ederim, tuvaletinizi kapalı, koyu renk intihap ediniz!

Filhakika öyle yapmıştı: Arkasında simsiyah bir çarşaf, evel, bildiğimiz gibi pelerinli bir krepdöşen çarşaf vardı; ayakkabları siyah rugan, peçesi siyah tül, şemsiyesi siyah gezi, çantası siyah podsüetti. Yalnız ellerine beyaz, bembeyaz güderi eldivenler geçirmişti.

— Nasıl, dedi, kıyafetimden memnun musunuz? (Loti)-nin (Dezanşanteler) inde tarif ettiği kıyafet!

Bu ne garip işti: İstanbullu bir küçük hanımefendi yine İstanbulun bir parçasını gezmek için frenk muharrirlerinin ve İstanbula dair icat ettikleri yalancı tipleri nümune ittihaz ediyordu...

— Eyübe gideceğiz, değil mi?

— Yok, canım efendim, dedim, İstanbulun ecnebi gözlerini memnun edecek daha başka yerleri de vardır.

— Fakat ben camiler, serviler, türbeler, çeşmeler ve dilenciler görmek istiyorum!

— Cami, servi, türbe, çeşme ve dilenci sade Eyübe mahsus değildir; İstanbulun her tarafında bunlar mevcuttur.

— Ya tavuslar?

— Tavuslar mı? Galiba siz kumru ve güvercin demek istiyordunuz, (Loti) nin, (Klod Farer)in makale ve romanlarında bahsettiği cami kuşları değil mi, hani darı verirler...

— Evet, onlar... Sahi, onlara güvercin denir...

— Öyle ya...

Bindiğimiz bir araba, bizi, Edirnekapısı taraflarına doğru götürüyordu. Küçük hanımefendi her kubbeli, ağaçlıklı bina önünde bir defa irkiliyor ve «Bu ne? Cami mi?» diye

soruyordu. Ben izah ediyordum:

— Hayır, değil... Malûm a camilerde ve mescidlerde muhakkak bir minare bulunur!

— Mescid nedir?

— Camiin küçüğü... Bizim şu gördüğümüz kubbe ise bir türbedir; orada Evliyaullahtan bir zat yatar.

— Bildim bildim, haniya ferah bacımın mum götürdüğü mezar... Demek bacı her seferinde buraya kadar geliyormuş!

— Belki de başka semtte bir türbeye götürür, koca İstanbulda Evliya bir tane değil a?

— Peki, şu ufacık kubbeli, sıra sıra bacalı, uzun uzun yerler nedir?

— Medrese...

— O dâ ne demek?

— Hocaların ders okudukları yerler, yâni, talebe-i ulûmun mektepleri...

— İmamların mı?

— Hayır efendim, siz galiba başı sarıklı kimi görseniz mahalle imamı farzediyorsunuz; mahalle imamlarıyla bu zevatın ekseriya hiç münasebetleri yoktur; hoca efendiler mühim, büyük, âlim zatlardır.

Küçük hanımefendinin gözleri hayretlerle doluydu. Ah, bu taze, parlak, yarı nemli, çiçek gözler... Etrafımızdaki baygın kokuyu sanki podsüed çantadan taşan Korsika menekşesi değil, bu gözler neşrediyordu; taze çiçek, bu gözler kokuyordu. Birden bu gözlerin sahibesi:

— Bu ne? Ne garip, ne güzel şey?

Diye bana bir sebil gösterdi. Hakikaten güzel bir şeydi, galiba tamir görmüştü, maşrapalar parıl parıl yanıyor, suları şıkır şıkır akıyordu.

— Sebil! dedim...

— Sebil, sebil, hatırlayamadım, bilemiyorum, sebil de neya yarar? Yangınlar için mi!

İzah ettim, «Susayanlar içindir!» dedim ve sebillerin zarafet ve mimarisi hakkında da beş, on söz söyledim.

— Evet, evet, dedi, (Teofil Gotye) nin kitabında okumuştum!

Biraz sonra köşe başında, karşımıza sipsivri bir taş kule çıktı, yosunlu duvarlarından sel gibi sular boşanıyordu.

Sordum:

— Bu nedir, bilir misiniz?

— Yo!..

— Su terazisi...

Ve anlatmağa çalıştım. Fakat dinlemedi.

— Çirkin şey, dedi, çok ıslak, hem ismi de sevimsiz; sebil gibi, servi gibi, kumru gibi hoş, pitoresk kelimelerden değil!

İstanbul surlarının önüne gelmiştik:

— Yedikule burası mıdır?

— Hayır, o aşağıdadır. Siz Yedikuleyi nereden biliyorsunuz? Tarihte mi okudunuz? Genç Osman ve Davutpaşa vakalarını demek öğrenmiştiniz...

Bu hüsnü-ü zannımı derhal tashih etti:

— Yoo... Ben Yedikulenin kartpostallarını Paristeki ahbaplarıma gönderdim de oradan biliyorum, dedi, işte bunun gibi duvarlar... Genç Osman kimdir kuzum? Davut Paşayı da tanımıyorum, yalnız David Efendi vardı, yaşlı bir adam, babamın hariciyede ahbaplarından...

Bereket sözünü ikmale vakit bulamadı:

— Ooo! diye ellerini çırptı, işte servi ormanları, mezarlıklar!.

Küçük hanımefendiye şayet bir de irtihal, techiz, tekfin, telkin vesaire üzerine sualler sorsam vereceği cevaplar herhalde (Piyer Loti) mizle (Klod Farer) imizi bile güldürecek mahiyette, o derece âdetlerimize ve kaidelerimize yabancı olacaktı...

— Aman, dedim, ben hiç kabir manzarasına tahammül edemem!

Arabayı dört nala geri çevirttim, ve:

— Doğru Şişliye!

Diye bağırdım. Şaka değil, Dürdâne Hanımefendinin çayını, mevsmiin son çayını kaçırabilirdik!

İspanyolun İlâcı

Hulki Efendi için İspanyol salgını esnasında hayat, mütemadî bir endişeden ibarettir. Sabahleyin uyandığı vakit kendisini ateş içinde, nezleli, bitkin bulur ve «muhakkak tutuldum... Öleceğim!» diyerek renkten renge girer, hemen ıhlamur kaynatır. konyak içer, arkasına hardal lâpası vurur ve gününü halecanlar içinde geçirir. Akşamları ise artık sabaha yatağından kalkamıyacağına hükmederek uykuya varır. Ya ayaklarının arasında bir şişe kaynar su veyahut da küreklerinin ortasında bir şişe iyodlu pamuk vardır.

Fakat günler geçer, Hulki Efendi İspanyola tutulmaz. Tanıdıklarından ölen ölene, hem hiç korkmıyanları... O turp gibi, kereste gibi, demir gibi sağlamdır. Sağlamdır ama içindeki merakı atamadığı cihetle ömrü azabdan ibaret!

Salgının en şiddetli bir zamanında ona komşu hekimin biri der ki:

— Sana bir ilâç yazayım... Malûm a, bu nezle asıl burundan ve ağızdan geçer, o merhemi her sabah burnuna sür, hiç merak etme, artık keyfine bak, bir şeycikler olmaz!

Hekimin verdiği ilâç mantollü bir vazelindir, fakat Avrupadan gelme, tüb içinde... Altından sıktın mı ağzından şerit gibi kayıyor, belli ki kıymetli bir devâ!

Hulki Efendi o akşam evine ümidler içinde yarı müsterih, neşeli döner. Cebinden ilâcı kemal-i ehemmiyetle çıkarır, evirir, çevirir, açar, kapar, sonra götürür, sabahleyin istimal etmek üzere konsolun üzerine bırakır.

Torunu Hılkat bu esnada resim yapıştırmakla meşguldür. Elinde tıpkı Hulki Efendinin mantollü vazelinine benziyen mavi kâğıtlı bir tüb vardır. Sıkınca bir mayi çıkıyor, zamkların en kuvvetlisi... Hattâ üzerinde yazıyor: «Demiri bile yapıştırır!»

Hılkat işini bitirince tüpü kapıyor ve konsolun üzerine bırakıp yatmağa gidiyor.

Sabahleyin Hulki Efendi uyanır uyanmaz bermutad acı

acı İspanyol salgınını düşünüyor; sonra tebessüm ediyor:

— İlâcım hazır, artık müsterihim! diyor.

Yapış yapış, sevimsiz kokulu, ne acaip bir ilâç!

Hulki Efendi, hekimin tarifi veçhile, şöyle genzine doğru bu müessir devayı çekiyor, tâ gırtlağına kadar götürüyor, sonra köşe penceresine geçiyor.

Bugün her zamankinden daha memnun... Var olsun doktor Saadeddin Bey! Fakat o nedir? Teneffüsünde bir güçlük hissediyor, âdeta nefesi tıkanıyor, boğuluyor, ağzını bir karış açtığı halde kâfi hava alamıyor... Eyvah!

Evde bir telâştır başlıyor. Hakikaten Hulki Efendi azap, ıztırap içinde... Öyle saçma bir merak değil, gözle görülüyor, âdeta tıkanmış, hançeresinden soluyup duruyor. Acaba ölüyor mu? Belki de... Baksanıza soluğu tükenmek üzere...

Hulki Efendi artık can çekişmek raddesindeyken Doktor Sadettin Bey yetişiyor.

Nabza bakıyor: Âlâ! Kalbi dinliyor: Mükemmel! Derece koyuyor: Otuz altı sekiz!.. Evet ama Hulki Efendi âdeta ölüm helecanı içinde... Boğazını muayene ediyor: Açık, beyaz, tabiî?

— Canım, diyor, bunda bir sır var, hele anlatın bakalım, Efendi sabahleyin ne yaptı? Nasıldı?

— Pek iyi kalktı, âdeta neşeliydi, «Hanım, doktorun verdiği şu ilâcı hele burnuma çekeyim!» dedi, aynanın karşısına geçti, deliklerine doldurdu... Sonra, biraz geçti, geçmedi, tıkanmağa başladı!

— Şu ilâcı veriniz bakayım!

Mavi kâğıtlı bir tüp, tıpkı vazelin tulumları gibi... Fakat üstünde iri hurufatla Fransızca (demiri bile yapıştırır!!) diye yazıyor.

Hulki Efendinin torunu Hilkat sabahleyin erkence mektebe giderken yarı karanlıkta yanlışlıkla vazelin tüpünü almış, büyük babasına zamk tulumunu bırakmıştı. Demiri yapıştıran bu müessir tutkal ihtiyarın burnunu hava geçmez, su sızmaz bir hale getirmiş âdeta örmüştü.

İspanyol mikrobu, ne kadar küçücük olsa bile, artık oradan içeriye kabil değil nüfuz edemezdi!

Ercümert Ekrem Talû

Recai zade Mahmut Ekrem Bey'in oğludur. 1888 de İstanbulda doğdu. Galatasaray Lisesi, Fransız mekteplerinde, bir müddet de Hukuk'ta okudu. 1904 te yazarlığa başladı. Sonra memur oldu. 1906 da Düyun-u Umumiye mütercimi, 1908 de Âyan Meclisi mütercimi, sonra Bâbıâli Teşrifat Memuru oldu. Cumhuriyet inkılâbından sonra üç defa Matbuat Umum Müdürlüğü ve Cumhurbaşkanlığı Umumî Kâtipliği yaptı. Hariciye'de, Varşova Elçilik Müsteşarlığında bulundu.

«Ercümend Ekrem Bey, zarif, neşeli, ekserisi mizahî hikâyelerinden başka Evliya Çelebi'nin üslûbunu ve zihniyetini takliden «Evliya-yı Cedit» müstearıyle kaleme aldığı yazılarıyla şöhret bulmuştur.»

Ali Canib Yöntem

«Şöhreti, romancılıktan ziyade mizahtadır. Meşrutiyetten sonra «Evliya-yı Cedid» namıyla yazdığı yazılar orijinal kıymetleriyle çok dikkati celbetti.

Mizahımızda gösterdiği ikinci bir ehliyet de «Meşhedî» namıyla bir tip yaratmasıdır. «Meşhedîyle devr-i âlem» kitabı mizahta tebessümü kahkahaya çıkaran büyük bir mübalâğadır.»

İsmail Habib

İNSAN

«İlm-ü fazlı, Çinde dahi olsa gidip arayınız» yolundaki emri yerine getirmek üzere pek genç yaşında İç Asyadan İstanbula gelip yerleşen Fazlullah Efendi burada gerçekten kemale ermiş, hemen hemen kutup mertebesine varmıştı.

Osmanlı payitahtının her sınıftan ileri gelenleri efendi hazretlerinin şahsına meftun, kemalâtına hayrandılar. Hele vaktin sadrâzamı Âli Paşa, Fazlullah Efendiyi bir hafta görmese, ruhunun bayağı sıkıldığını, mâneviyatının gıdasız kalmış gibi ezilip büzüldüğünü hissediyordu. Onun için devlet umuruna bakmaktan vakit arttırabildikçe arabasına binerek tâ Topkapıdaki tekke köşesinde efendinin ziyaretine koşuyordu.

Fazlullah Efendi seneler vardı ki inzivaya çekilmişti. Hücresinin dolaplarını dolduran, çoğu el yazması ve hepsi tefsire, hadise, tasavvufa dair kitaplarını okumaktan yorulduğu vakit de gözlerini kapar, cezbeye dalar, can emanetini Yaradana teslim edeceği vakit ve saatin yaklaşmasını beklerdi.

Efendi Hazretlerinin böyle münzevi yaşamasını Âli Paşa muvafık görmüyordu. Bu ölçüde bir fazilet ve irfan hazinesinin etrafını mânevi nimetlerinden faydalandırmadan kaybolması, böyle parlak bir güneşin, cehalet buzu içerisinde donmuş kalmış ruhları bir azıcık olsun ısıtmadan yeryüzündeki seyrini ikmal etmesi yazıktı... Günahtı!.

Bu düşünce iledir ki, paşa, her ziyaretinde, efendi hazretlerinden, o günlük yetecek kadar feyzaldıktan ve bir kırmızı kese içinde münasip miktar atiyyesini usulcacık postun altına sokuşturuverdikten sonra, en mütevazı bir mürid tavrı ile niyaz ediyordu:

— Mevlâna! Bu dört duvar arasında kapalı yaşamanız asla muvafık değildir. Her nesneyi belli bir gaye ve maksatla halk buyurmuş olan Cenabıhak, insan kuluna görsün diye bir çift göz, işitsin diye bir çift kulak, gezsin diye bir çift ayak, hemcinsleriyle sohbet edip istifade etsin diye de bir ağız ve

bir dil ihsan eylemiştir. Bunları maksadı asliden inhiraf ettirmek, hapseylemek reva değildir. Gayretullaha dokunur. Zatı fâzılânelerine araba göndereyim. Fakirhaneye buyurun. Selâmlıkta oda, hizmetinize adamlar tahsis edeyim. Nâçiz kütüphanem emrinize âmâde olsun. Münasip göreceğiniz ulema ve fuzalâyı ve teşne-i mülâkatınız olan ehil kimseleri davet edip onlarla muhabbet edelim. Sizden tenevvür etsinler. diyor, fakat her defasında, Fazlullah Efendi, Paşaya:

— İnşaallah!. Maşaallah!. larla avutuyor, yahut da, köşesinde oturmayı tercih eylediğini münasip bir lisanla anlatıyordu.

Bir gün... Bir yaz günü Paşa Topkapıya gitmiş, her zamanki gibi efendi hazretlerinin sohbet şerefiyle uzun müddet müşerref olmuş, caizesini yerine bırakmış, ayrılmağa hazırlanırken aynı bahsi tazelemişti:

— Ne olur, efendimiz? Mevsim yaz, kulunuz yalıdayım. Bahçe, koruluk geniş. Deniz, derya önümüzde, pencerenin yanında oturdunuz mu, püfür püfür, hem tebdili hava eder, hem birazacık insan içerisine girer, ferahlarsınız.

Birden, Fazlullah Efendi irkildi. Gazaplı bakışlarını Paşaya dikti. Sert bir ifadeyle:

— Olmaz! dedi, ben bundan böyle insan içine girme:

— Amma, niçin efendimiz?

— Tersime danımtım... «Girme!» dedi; ondan!

Mücessem-i nezaket olan sadrâzam, efendinin kullandığı daha da kaba tâbirden yerlerin dibine geçti. Yüzü kızardı, şakakları terledi. Ne diyeceğini bilemiyerek donakaldı.

Fazlullah Efendi, Paşanın sıkıldığını, hem de meraka düştüğünü farketti. Sözünü açıkladı:

— Evet! Tersim bana dedi ki: «Ben aslımda mübarek bir buğday başağıydım. Biçildim, dövüldüm, değirmene gittim, övütüldüm, un oldum. Sonra ekmek, nimet oldum. Mukaddes bir mahiyet aldım. En sonra insan içine girdim.. Bak, ne hale geldim!»

Âlî Paşa başını önüne eğdi... Fazlullah Efendiden en büyük dersi o gün almıştı. Bir daha ısrar etmedi.

Meşhedi Aslan Peşinde

— Ulan moruk!. Gözlerin kör olsun, inşaallah!. Namusumuzu iki paralık ettin!..

Bu sözleri, bir gün öğle üstü, yatağının içinde şekerleme kestirmekten uyanan Torik Necmi, pencerenin önünde kalyan içmekte olan Meşhediye hitaben söyledi. O, arkadaşının bu türlü hitaplarına, taarruzlarına artık alışmıştı. Müteessir olmadı, sadece sordu:

— Özüm senin namusuna ne etmişem?

— Daha ne edeceksin, hıyaroğlu hıyar?. İnsan karşısına çıkacak ne yüz kaldı, ne surat... Tâ İstanbuldan buraya ne diye geldik, ne yapıyoruz? Sözde aslan avlayacaktık, bol bol sinek avlıyoruz, değil mi? El oğlu bizi böyle, boyuna mostralık besliyecek mi sanıyorsun?. Aklına bayır turpu sıkayım!

— Ne dimeh istirsen?

— Vay babasına, be! Hâlâ: «Ne demek istirsen?» diyor. Ulan!. Burası babanın çiftliği mi?. Yoksa Tophane imareti mi? Bu şakşakuliler insanı babasının hayrına beslemez.

— Yahşi danışırsen... İlle ne edelim?

— Ne edeceğiz? Ne yapıp yapıp birer tane aslan olsun vurmalıyız. Amma, bu defa yine geçen seferki gibi gebeşlik etme. Ben öyle hurşit, murşit tanımam. Sırası geldiği gibi, babam olsa, basarım kurşunu. Her gördüğün hayvanı birine benzetirsen vay halimize! Ne zaman gidiyoruz?

— Hara? İstammula mı?.

— Yok, ebenin örekesine!. Ava, be! Aslan vurmaya!

— Ne zaman istirsen get!

— Ya?. Demek, efendim nokares?. Sade bu fakir gitsin de paralanacağı varsa yalnız paralansın... Öyle mi?.

— Yoh!. Özüm de bile gelürem.

— Peki. O halde, o Şikâri midir, ne karınağrısı fellâhtır? Onu bulup görüşeyim de, Allah izin verirse yarın gidelim.

— Nasıl istirsen.

Torik Necmi kalktı, ayağına bir pantalon geçirip aşağıya indi. Karşısına ilk çıkan Mikail Efendi müstehzi bir tebessümle kendisini selâmladı:

— Vakitler hayır olsun Torik beyimiz! Nereden böyle?

— Şikârî Abdullahı arıyorum. Buralarda rastgeldin mi?

— Şikârîyi needeceksin?. Ginem Meşhedî beyzadem uryasında aslan görmüştür?

— Haydi, ulan!. Yıkıl karşımdan. Ham muşmula! İşin yok da gündüzden maytaba mı çıktın? Belâ mı arıyorsun?

Ermeni yelkenleri hemen suya indirdi:

— Darılma, şekerparem! dedi. Lâfım cenabına değil, Meşhedî Efendiyedir. Meksuzdan demiştim ki gülesin deyi... Öyle çarçabuk neye üzerine alınoorsun? Ben seni bilmem ne kıyak adamsın?

— Bana bak ahbar! Ben piyaza gelmem, ha! Haberin olsun. Karşındaki uskumru balığı değil, haşa huzurundan insan. Katalavis?. Sen bu koltukları bunak paşana sakla.

— Peki! Öyleyse cenabını gördükçez, altık suspus olayım. Ben, belkit te hazedersin deyi bir şakadır etti idim. Oki öfkeleneoorsan hepisini geri almışım. Sen şimdik Abdullahı soroor idin öyle değil?

— Evet, nerede o katır?

— Bunda değildir... Yere getti.

— Öldü mü?

— Yok. Paşa efendimiz kendisini ceylân tutmağa göndermiştir.

— Nerede tutacak ceylânı?

— Çölde. Hartumdan aşağı.

— Vay anasına! Gördün mü aksiliği?

— Hangi aksilik vardır bunda?

— Arapoğliyle raconum vardı. Çabuk dönecek mi barim?

— Gayri Allah bilir. Bazı kerte gelir ki bir hafta kalır. Ceylân dediğin, istavrit balığı gibi kepçe ilen tutulmaz.

Sonra Mikail Efendiyi yavaşça kolundan tutarak bir kenara çekti ve:

— Canım Mikailciğim! dedi, ne de olsa seninle toprak kardeşiyiz... Bana bugün bir iyilik edeceksin.

— Başüstüne Torik Beyim. Nedir ki?

— Amma, mutlaka yapacaksın. Yapmam, deme, gücenirim.

— Haydi de bakalım.

— Ben tekrar aslan avına gitmek istiyorum. Ne yapıp yapıp bir tane vuracağım... O cenabet yolları ben bilmem. Ne de olsa sen buralısın, benimle birlikte gel de bana yol göster.

— Zo, divanesin?.. diye haykırdı. Ben ne ağnarım aslan avcılığından?..

Torik bu sözlere ehemmiyet vermedi. Mikailin üzerine hamle edip sinirli kollarını boynuna bir daha doladı ve ıs-
hamle edip sinirli kollarını boynuna bir daha doladı ve sı-
rarını arttırarak:

— Kuzum ahbarcığım! dedi, köpeğin olayım. Bu işin ucu namusuma dokunuyor. Ben bir tek aslan vurmazsam dünya bana pek dar gelecek. Sen de bana yolu göster.

— Allah etmesin! Öyle yerlerde benim ne işim vardır? Tatlı canımı işportadan satın almışım?.

Torik kızdı. Yalvarmayı malvarmayı bir tarafa bıraktı:

— Ulan köpoğlu!. Öyledir de bizimle ne haltetmeğe alay edyiorsun? İş başa düştü artık. Ya gelirsin ya temizlerim.

— Ben pisim ki temizloorsun?

— Öylesi değil, alimallah kulak tozuna çekecekle bir tane indiğim gibi seni ıskartaya çıkarırım.

— Bana edeceksin bu fenalığı? Ben sana ne etmişim?.

— Ben onu, bunu bilmem! Yarın sabah yolcuyuz. Hele erkenden seni aradığım vakit bulamayım, işin tamamdır.

— Sahi deorsun?

— Yok, atıyorum!.Suratıma iyi bak, şalgam aşlaması herif!. Bende, alay eden bir adamın hali var mı?. Bu iş olacak!.

Mikail Efendi Ermenice bir şeyler mırıldanarak, oradan uzaklaştı. Torik Necmi de artık müsterih, Meşhedi'nin yanına döndü.

— Moruk! Hazır ol, yarın sabah gidiyoruz.

— Hâra gedirez ağa?. İstammule mi?

— Yok! Komşunun örekesine!. Ne İstanbulu, be?. Bir tanecik olsun aslan vurmazsan, ömrün oldukça İstanbulu sayıklar durursun. Hiç, nafile üzülme!

— Gızma, Torih Effendi! Dileğin aslan vurmahlık ossun. Hansi vahit istirsen varalım?

— Hah, şöyle!. Yola gel. Ermeniyi kandırdım, bu defa o kılavuzluk edecek.

— Hansi ermenni?

— Mikail ahbar. Şikâri Abdullah burada yokmuş, hovardalığa gitmiş. Ondan ötürü bu avalla yola çıkacağız.

Bir defa, ahdi yerini bulmak için şikâri Abdullah gibi tecrübeli bir rehberin peşisıra zorla çölde avlanmağa çıkan Meşhedi Cafer, Mikail Efendinin refakatinde ikinci sefer canını tehlikeye koymak hususunda mütereddit davrandı:

— Mene bah Torif Effendi dadaşım! dedi. Özüme gızmiyesen, sanna bişşey danışacağım: Mikail Efendi yahşidi... Sözde, suhbette menendi yohti... Ahbaplığı hoşti... İlle anınla yoldaşlıh etmek bilmirem nemene olupdır.

— Moruk seni alimallah tepelerim!. Hep ne yapıp yapıp yan çizmek için bahane icat ediyorsun. Hem, kabahat sende. Salozluk edip de Şirolu Hurşide, yok bilmem kime benziyor diye, güzelim aslanı kaçırmıyaydın.

Sabah, erken... Kasrülkutunun iç bahçesindeki kümeste cins horozların ötmesiyle gözlerini açan Torik Necmi dapduru yerinden fırladı, Meşhedi'nin başucuna koştu.

— Ulan moruk!. Kalk!. Haydi gidiyoruz...

— Ne istirsen dadaşım?

— Elinin körünü! Haydi kalk... Davran! Ava gidiyoruz.

— Dur, ahan, gahdım!

— Sen çabuk giyine dur. Ben gidip Mikail'i bulayım.

Meşhedi yüzünü yıkarken, süratle kapıyı açıp, merdivenlerden aşağıya, alt kata indi. Mikailin işgal ettiği odaya koştu.

— Ahbar! diye seslendi. Hiç cevap alamayınca, tekrar etti:

— Ahbar! Huuu!...

Yine kimse ses vermedi. Pancurlar da inik olduğu için içerisi karanlık denecek kadar loştu ve yatan görünmüyordu. Necmi kendi kendine:

— Vay canına, be! diye söylendi. Herifçioğlunun üzerine ölü toprağı serpmişler sanki... Amma da ağır uykusu var!

İçeriye bir iki adım attı. Artık karanlığa alışan gözleri de

eşyayı farketmeğe başlamıştı. Birdenbire karşısındaki yatağı bomboş görünce, orta yerde mıhlandı, kaldı.

— Herif yok, be! dedi. Acaba nereye tüydü?!

Karyolanın üstü bile bozulmamıştı. Herhalde, Mikail Efendinin o gece orada yatmadığı belliydi. Torik afalladı. Bir müddet, aptal aptal etrafına bakındıktan sonra gerisin geriye döndü, sofaya çıktı.

Derken, karşıdan bir kapı açıldı; elinde ibrik, sırtında peşkir, ayağında da kırmızı pabuçlarla Arabın biri çıktı. Torik bu simayı hiç görmemiş, tanımıyordu. Ne olursa olsun, herife doğru yürüdü.

— Merhaba hacı baba, dedi; Mikail olacak hergele nerelerde biliyor musun?

Herif:

— Sabahülhayir! diyerek yoluna devam edecek oldu. Torik, onun uzaklaşmasına meydan vermedi. Hemen koluna yapıştı. Biçare Arab, korkudan çığlığı bastı:

— Elmeded ya ihvan!. Haza sârık!

Bir iki defa, mahkemelerde muhakeme dinlerken kulağına çalındığı için Torik Necmi «Sârık» kelimesini biliyordu. Parmaklarının olanca kuvvetiyle Arabın kolunu sıkarak:

— Ulan danalar gibi ne bağırıyorsun? Sârık babandır! dedi.

Halbuki herifin feryadı her tarafta duyulmuş, odalarda uyuyanlar hep birden uyanmış, nisbeten cesur olanlar evvelâ yataklarından, sonra kapılarından dışarı fırlamışlardı.

Mikail hakkında sadra şifa verecek bir haber almaktan ümidini kesen Necmi, onu bizzat arayıp bulmağa karar verdi.

Bin zahmetle, yüksek ve ağır bir kapıyı açıp, mermer merdivenden bahçeye indi. Sabahki çiğden henüz nemli bulunan çakılları gıcırdatarak Arnavut kapıcıların kulübesine kadar yürüdü.

Torik afili bir tavırla selâm alıp sordu:

— Kapıcıbaşı, bilâder! O Mikail midir, nedir? Buralardan geçti mi, bu sabah?

— Yok, efendim... Curmemışım fikdâni hasebiyle!

— Bu p...... buğday tanesi olup da yerin dibine girmedi ya!. İçeride yok... Burada yok... Kırklara mı karıştı?

— Vellahi, bilmayorum efendım!. Hanyaçi, belkit daha akşamdan, Paşa Hazretleri conderttirmişsan o hancisi birşey almaya, mamafi bendeniz tarafinden görmemişim bilâçis... Künçi dün ben dilıdım nöbetçi... İslâm imiş burada!

Ve, bu ifadeyi müteakıp, arkadaşına seslendi:

— İslâm bire!. Hoy mori İslâm!. Gel bak hefendi hazretleri ne soruyor.

Çiçek bozuğundan, kazınmış işkembeyi andıran yanakları avurduna çökmüş, uzun boylu, kıranta bir arnavut, ağır adımlarla geldi, Toriği selâmladı ve kendisinden beklenilen hizmeti ifaya âmâde bir tavır alıp durdu. Torik Necmi,. sualini buna da tekrar etti:

— Mikail Efendiyi buralarda gördün mü?

Herif bir parçacık düşündü. Bir gün evvel kasra girip çıkan eşhası hatırlamağa çalıştı. Sonra:

— Hevet! diye cevap verdi. Dün hakşam çikti, citti... Bir daha gelmemiş.

— Vay ölüsü tenekeli!. Kaçtı!. Acaba nereye savuştu, biliyor musun?

— Yok efendım! Vellahi bilmiyorum. Sormamışım fekat!

— Hele bir elime geçsin... Dinim hakkı için, kemiklerini kırıncaya kadar tepelemezsem, yuf ervahıma!.

Meşhedi'nin sükût edip, cevap vermediğini görünce de, nını da içmiş, tekrardan yatağına uzanıp uyumuştu. Onu böyle görmek, Necminin büsbütün hiddetini arttırdı... Olanca kuvvetiyle yorgana yapıştı, çekti. Sonra da Meşhedi'yi ayağından tutup yere attı.

— Gördün mü? Enayi pilâkisi, saloz kavurması herif! Canım aslanı bir daha Şirolu Hurşide benzetir misin?. Millet senden, benden, belediye kavasından kaçar gibi kaçışıyor! Şikâri Abdullah tüydü... Ermeni cızlamı çekti... Her biri bir tarafa savuştu. Koydunsa bul!

Bir müddet sustu, düşünür gibi oldu, sonra:

— Oldu olacak! dedi; yalnız gideriz.

— Yalnız nice gidersen, Torik Efendi? Yolunu şaşıran-

da özünü yaban hıyvanları yir!

— Ulan, yediği naneye bak, hele kendini niçin ıskartaya çıkarıyorsun? Sanki ben gidersem seni burada mı bırakacağım? Anca beraber, kanca beraber. Kurtuluş nokarez?

— Gurbanın olam, dadaşım! Özün divane olmişsan? Hâra varirsan? Beklekin Şikârî gele.

— Yok! Ben kararımı verdim. Artık bugün geçti, lâkin, yarın sabah erkenden sen ve ben, o geçende gittiğimiz yere gidip o ölüsü kandilli aslanı vuracağız. Bu sefer, ya o, ya ikimizden biri. Belki de her ikimiz!. Gayrı onun orasını Allah bilir. Kısmetimiz ne ise, kaşığımızda o çıkar!

Meşhedî'nin sükût edip, cevap vermediğini görünce de, Torik ilâve etti:

— Hem haberin olsun, moruk: Sen de ötekiler gibi kirişi kırayım deme!. Namusumun hakkı için arkandan yetişir ben haklarım. Yahu, ne kaltaban hergelelerin arasına düştük, be?

Torik Necmi böylece yukarıda Meşhedi ile uğraşa dursun, «Kasrülkutun» un diğer bütün sakinleri aşağı katta birbirlerine giriyorlardı.

Evvelâ, esrarengiz bir adamın, sabah karanlığı, alt katta sofada dolaştığı ve apdest almak üzere odasından çıkan bir misafirin üzerine atılarak tehdit ettiği şayi olmuştu. (Camiülezher) ulemasından Abdülmuttalip Elmavali ismini taşıyan ve Abdüsselâm Paşanın indinde pek muteber olan bu misafiri, üç doktor hâlâ ayıltamıyorlardı. Saniyen, Mikailin ansızın ve geceden beri tegayyübü herkesçe türlü türlü tefsir ediliyordu. Kapıcı bir aralık sokağa çıktığını görmüştü. Fakat bahçıvan da bilâhare avdet ettiğini, hattâ akşam yemeğini odasında yalnız başına yediğini kuvvetle iddia ediyordu. Ermeni vekilharcın yatağının bozulmamış olması daha ziyade kapıcının iddiasını tevsik edecek mahiyette olduğu halde, giydiği elbisenin odada mevcudiyeti meseleyi karma karışık, esrarlı bir şekle koyuyordu. Nihayet, herkes, müttefikan şuna karar verdi: Mikail kaçırılmıştı! Fakat kimin tarafından, nereye ve ne maksatla?

Sabahleyin Seyyit Abdülmuttalip Elmavali Efendi hazretlerinin karşısına çıkan haydutla, ermeni vekilharcı

dağa kaldıran —daha doğrusu, Mısırda dağ olmadığı için, çöle kaçıran— çetenin arasında derhal bir münasebet görüldü ve bütün bu tafsilât, telefonla, Kahire zabıtasına ihbar edildi.

Bulanık suda balık avlamayı pek seven İngiltere devlet-i fahimesinin Mısır fevkalâde komiserliği bir ermeninin böyle nâgehanî tegayyübünü müdahaleyi mucip bir hâdise addederek, onu kaçıranlar kimlerse, o gün akşama kadar ele geçirilmedikleri takdirde, (İskenderiye) nin bilfiil işgal altına alınacağına dair hükûmete şedidülmeâl bir nota verdi.

Her tarafa sailer, devriyeler çıkarıldığı halde, haydutların izini bulmaktan izharı aczeden kabine istifa etti. (Sait Paşa Elmuhsin)in yerine (Muhsin Paşa Essait) Başvekil oldu.

İngiliz taraftarları seviniyor, milliyetperverler kan ağlıyorlardı. Kahirede intişar eden (Elmuktam), (Elehram), ve daha sair gazeteler, Kasrülkutuna muhbirler göndermiş, Abdüsselâm Paşa ile mülâkatlar yaptırıyorlardı.

Bütün bu hengâmeler arasında, fena halde karınları acıkan Torik Necmi ile Meşhedi Cafer saate bakıp da öğle zamanının çoktan geçtiğini, saatin iki buçuğa geldiğini görünce, evvelâ, hayretle birbirlerinin yüzüne baktılar. Sonra, Torik acı bir kahkaha kopardı ve:

— Gördün mü hıyaroğlu hıyar? dedi, nah, artık aç bırakmağa da başladılar. Her zaman adam gönderip de bizi yemeğe çağırırlarken, bugün uğrayan bile olmadı.

Meşhedi:

— Belki unutmuşlardı...

Diyecek oldu, Torik lâkırdıyı âdeta ağzına tıkadı:

— Unuturlarsa, sofra başında yokluğumuzun da mı farkında olmadılar?. Senin anlayacağın ,bal gibi istiskal ediliyoruz. Bunun bence başka mânâsı yok. Herifçioğulları bıktı artık, hakları da var ya!

— Düz diyersen Torih effendi! Özüm de artıh iman etmişem.

— Ey, şimdi ne haltedeceğiz?

— Özüm bilmirem... Özün bilürsen.

— Bana kalırsa, buradan palamarı çözmeliyiz.

— Doğru danışırsan dadaşım! İstammula varalım.

Torik sağ elinin şehadet parmağıyla yine sağ gözünün alt kapağını aşağıya doğru çekti:

— Pişt! dedi, kapar mısın? Öyle şey yok. Burada kepaze olduğumuz yeter. Bir de İstanbuldaki ihvana karşı rezil olamam. Başımızı alır, kendi kendimize çöl der, yollanırız. Kısmette varsa, bir iki aslan geberttikten sonra memlekete döneriz. Yoksa, ne olursak oluruz. Sen hele şimdi peşime düş de saray halkına gidip bir «Allahaısmarladık» diyelim.... Haydi yürü meşşe odunu!

Sofaya çıktıkları vakit, ortalığın gayrı mutad sükûneti hayretlerini mucip oldu. Torik bunu kendi kendine şöyle izah etti:

— Kâratalar karınlarını doyurdular, şimdi de şekerleme kestiriyorlar. Gözlerine, dizlerine dursun!

Merdivenden aşağı indiler; karşılarına çıkan olmadı. Sebebi: Bütün Kasrülkutun sâkinlerinin Paşanın dairesinde toplu olmalarıydı. Saika-i merakla Mikailin odasından içeriye son bir defa dalmak istiyen Torik kapının kırmızı balmumu ile mühürlü olduğunu görüp şaştı:

— Ulan, bu ne?! dedi, bizim ahbara hükümattan haciz mi koydular yoksa?! Mezada çıkarsalar, Allah için epey para veren olur ya!

Mühür fekkinin kanunen bir cürüm olduğunu bildiği cihetle buraya girmekten sarfınazar ederek, döndü. Biraz ötede, Paşanın oğlu Muhsin Beyin av müzesi ittihaz ettiği odaya vardı. Bunun kapısı açıktı. Torik Necmi önde, Meşnedi arkada içeri girdiler. Duvarda asılı bir çok silâhlardan herhangi birini şeytan doldurur da patlayıverir korkusuyla, Meşhedî refikını buradan bir an evvel uzaklaştırmak için:

— Bunda heçkes yohdi; dedi. Çıhalım... Olaki Muhsin Bey darilir.

— Darılırsa darılsın! O da benim tasamdı, sanki!. Oturur, bekleriz. Zaten ben buradan bir kaç tane fişek alacağım. Muhsin Bey bana izin verdiydi.

Altı adet av tüfeğiyle, ortasında bir deniz aygırı kafasından müteşekkil bir armanın altında duran maroken kanapenin üzerine yerleştiler.

Böylece bir müddet geçti. Derken birden bire Toriğin nazarları yerde serili duran iri bir aslan postunun üstüne dikildi. Post kımıldar gibiydi. Biraz daha dikkatli bakınci, hakikaten bunun hafif hafif dalgalandığını gördü ve Meşhedi'nin koluna yapışarak:

— Ulan, moruk! diye bağırdı. Posta kitaksi!. Kımıldanıyor, be!...

— Hansi post?

— Nah!. Bu işte, vallahi yine kımıldadı! Canlı be!. Alimallah oynuyor. Dur ölüsünü bellediğim...

Demeğe kalmadı; kanapenin üzerinden yay gibi zıplayan Necmi, hemen arkasındaki armadan rastgele tüfeğin bir tanesini kavradığı gibi postun üzerine ateş etti:

O anda canhıraş bir feryat koptu:

— Ammaannnn!. Maf olmuşum!

Aynı zamanda, yakalanan postun altından gözleri korku ve acı ile dışarı fırlamış sırtında bir don bir de gömlek olduğu halde Mikail Efendi zuhur ediverdi. Donunun kaba etine tesadüf eden yeri kan içindeydi. Elleriyle havada bir iki muhayyel daire çizdi ve bir daha bağırmak istiyormuş gibi ağzını açtı. Fakat bir tek sayha çıkarmağa muvaffak olamıyarak boylu boyunca yere kapandı, bayıldı, kaldı.

Bu esnada kanapeden aşağıya sıçrayıp, kapının açık duran tek kanadının arkasında siper alan Torik, ermeninin de postunda artık kımıldanmadıklarından emin olunca koştu; Mikaili kendi haline bırakarak, postu yerden kaldırdığı gibi, çoktan savuşmuş olan Meşhedi Caferin arkasından sofaya çıktı.

Silâh sesini duyan halk, bu sesin geldiği tarafa merakla koşuşuyorlardı:

Bir lâhzanın içerisinde, Torik'in etrafını sardılar. Tanıyanlar bağırışıyordu:

— Seydi Torik, Mecnun! Mecnun!

Bu esnada, oda kapısından içeriye bakıp da, Mikaili donu ile yerde hareketsiz serili gören birisi haykırdı:

— Mikail maktul! Taal ya ehli beyt!

Bunun üzerine, her taraftan bir âvâzedir yükseldi:

— Bolis! Bolis!.

Zaten kasrın içinde tahkikata gelmiş zabıta memurları mevcuttu. Bunlar da paldır küldür koşup hâdise yerine geldiler. Böyle dakikalarda her yerde olduğu gibi fuzuli yardımcıların himmetiyle çarçabuk ipler getirildi. Toriğin kollarını, bacaklarını bağlamıya kalkıştılar. O ana kadar, beyt içinde ağız açmıyan Torik Necmi, hürriyetine vukubulan bu tecavüz teşebbüsü karşısında kendine geldi. Elindeki postu yere attığı gibi bir silkindi ve yanından hiç bir zaman ayırmadığı kundura çekeceğini kuşağının arasından çekip:

— Savulun! Suratınızın ortalık yerine inerim ha! diye bağırdı. Ulan! Benden ne istiyorsunuz?. Elin gâvurunu aslanın ağzından kurtardım da kabahat mi oldu be? Bir kere ne oldu, ne bitti, sorup anlamak yok mu?. Kandilini üfürdüğümün Tahtakale artıkları sizi!. Ulan, macuncu bozması herifler!

Mütearrızlar çil yavrusu gibi dağılmışlar, şimdi uzaktan seyirci oluyorlardı. Nasılsa, bu hengâmda Mikail Efendi de kendi kendine ayılmış, esasen ufak kuş saçmalarından hâsıl pek sathi yaralarını eliyle bastıra bastıra dışarıya çıkmıştı.

Torik:

— Hah! dedi, gel de şu avallara kendin söyle!. Şu aslan seni yutmamış mıydı? Seni ben kurtarmadım mı?

Mikail:

— Nesini deeceğim? diye cevap verdi. Sen urya göroorsun? Hangi aslan beni yutmuştur? Divanesin, hentsin, nesin?

— Ulan! Herifi aslanın içinden çıkardım da, hâlâ daha: «Eyvallah!» diyecek yerde bana karşı dırlanıyor!. Aslan seni yutmadı da, içinde ne işin vardı, söylesene!

— Ben bir şey bilmeorum! Dibim ağroor!. Aman Allahım!

Torik Necmi sözlerinin doğruluğuna behemehal şahit arıyordu:

— Moruk, yahu! diye bağırdı. Sen gel de söyle barim!

Etrafa göz gezdirdi. Meşhedi Cafer meydanda yoktu. O ilk patırtıda savuşmuş, doğruca yukarıya çıkıp, odasına kapanmıştı.

Türkiye Ticaret Matbaası — İstanbul — 1955

İnsan güldüğü kadar insandır.

MOLİERE